

Tornion yhteislyseon lukio
OPETUSSUUNNITELMA
2019

MÄÄRÄYS

7.11.2019

OPH-2263-2019

Voimassaoloaika

1.8.2021 alkaen
toistaiseksi

Lukiokoulutuksen järjestäjät
Lukiot

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu
Lukiolaki (714/2018) 12 § 1 mom., 27 § 5 mom., 31 § 2 mom., 32 § 2 mom., 37 § 5 mom., 39 § 4 mom. ja 40 § 3 mom.
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 3 mom. (muutettu L 791/2014) ja 24 § 1 mom. (muutettu L 791/2014)

Kumoaa Opetushallituksen määräykset nrot 60/011/2015, OPH-865-2017 ja OPH-887-2018.

LUKION OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2019

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet

Opetushallitus on päättänyt Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019 nuorten lukiokoulutusta varten liitteen mukaisesti.

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee lukiolain 12 §:n mukaisesti hyväksyä näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukainen opetussuunnitelma.

Koulutuksen järjestäjien tulee noudattaa määräystä 1.8.2021 lukien. Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan laadittu opetussuunnitelma otetaan käyttöön lukion aloittavilla opiskelijoilla 1.8.2021 lukien, ja käyttöönotto etenee vuosiluokka kerrallaan.

Nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa noudatetaan tällä määräyksellä kumottavia määräyksiä ja niiden mukaan laadittuja opetussuunnitelmia siihen saakka, kun tämän määräyksen mukainen opetussuunnitelma otetaan käyttöön.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019

TORNION YHTEISLYSEON LUKION OPETUSSUUNNITELMA 2019

SISÄLTÖ

Esipuhe _____	1
1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö _____	3
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen	3
1.2 Opetussuunnitelman sisältö	4
2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta _____	6
2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä	6
2.2 Arvoperusta	6
3 Opetuksen toteuttaminen _____	8
3.1 Opintojen rakenne	8
3.2 Oppimiskäsitys	8
3.3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät	9
3.4 Toimintakulttuuri	10
3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	13
3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys	14
3.7 Kansainvälisyys Tornion yhteislyseon lukiossa	18
3.8 Työelämä Tornion yhteislyseon lukiossa	20
3.7 Korkeakouluyhteistyö Tornion yhteislyseon lukiossa	23
4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen _____	26
4.1 Ohjaus	26
4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki	34
4.3 Opiskeluhoolto	36
4.3.1 Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet	37
4.3.2 Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen	39
4.4 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä	43
4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä	44
5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi _____	47
5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa	47
5.2 Opintojakson arviointi	48
5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät	49
5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot	50
5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi	51
5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa	51
5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen	52
5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi	53

TORNION YHTEISLYSEON LUKION OPETUSSUUNNITELMA 2019

5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi	54
5.4 Lukion oppimäärän suoritus	55
5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus	56
5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	57
5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	59
6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt	61
6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet	61
6.2 Laaja-alainen osaaminen	62
6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus	68
6.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus –oppimäärä	71
6.3.2 Ruotsin kieli ja kirjallisuus –oppimäärä	79
6.3.3 Saamen kieli ja kirjallisuus –oppimäärä	79
6.3.4 Romanikieli ja kirjallisuus –oppimäärä	79
6.3.5 Viittomakieli ja kirjallisuus -oppimäärä	79
6.3.6 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä	79
6.3.7 Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä	87
6.3.8 Suomi saamenkielisille -oppimäärä	87
6.3.9 Ruotsi saamenkielisille -oppimäärä	87
6.3.10 Suomi viittomakielisille -oppimäärä	88
6.3.11 Ruotsi viittomakielisille -oppimäärä	88
6.3.12 Muu opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärä	88
6.4 Toinen kotimainen kieli	88
6.4.1 Ruotsi	88
6.4.1.1 Ruotsi, A-oppimäärä	95
6.4.1.2 Ruotsi, B1-oppimäärä	108
6.4.1.3 Ruotsi, B3-oppimäärä	119
6.4.1.4 Ruotsi, äidinkielenomainen oppimäärä	119
6.4.1 Suomi (Finska)	119
6.4.1.1 Suomi, A-oppimäärä	119
6.4.1.2 Suomi, äidinkielenomainen oppimäärä	119
6.4.1.3 Suomi, B1-oppimäärä	119
6.4.1.4 Suomi, B3-oppimäärä	119
6.5 Vieraat kielet	119
6.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä	128
6.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä	142

TORNION YHTEISLYSEON LUKION OPETUSSUUNNITELMA 2019

6.5.3 Vieraat kielet, B1-oppimäärä	142
6.5.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä	142
6.5.5 Vieraat kielet, B3-oppimäärä	151
6.5.6 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	162
6.5.7 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	162
6.5.8 Vieraat kielet, saame, A-oppimäärä	162
6.5.9 Vieraat kielet, saame, B2-oppimäärä	162
6.5.10 Vieraat kielet, saame, B3-oppimäärä	162
6.5.11 Vieraat kielet, latina, B2-oppimäärä	163
6.5.12 Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä	163
6.6 Matematiikka	163
6.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus	165
6.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä	166
6.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä	175
6.7 Biologia	181
6.8 Maantiede	189
6.9 Fysiikka	197
6.10 Kemia	207
6.11 Filosofia	217
6.12 Psykologia	223
6.13 Historia	231
6.14 Yhteiskuntaoppi	240
6.15 Uskonto	246
6.15.1 Evankelisluterilainen uskonto	248
6.15.2 Ortodoksinen uskonto	252
6.15.3 Katolinen uskonto	252
6.15.4 Islamin uskonto	253
6.15.5 Juutalainen uskonto	253
6.15.6 Muut uskonnot	253
6.16 Elämäkatsomustieto	253
6.17 Terveystieto	260
6.18 Liikunta	265
6.19 Musiikki	270
6.20 Kuvataide	276
6.21 Opinto-ohjaus	284
6.22 Temaattiset opinnot	287

TORNION YHTEISLYSEON LUKION OPETUSSUUNNITELMA 2019

6.23 Lukiodiplomit	288
6.24 Muut opinnot	291
LIITTEET	294
Liite 1 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta	294
Liite 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko	304
Liite 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	315
- Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	316
Liite 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	322
- Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	323
Liite 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	329
- Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	330
Liite 6 Opintojen jakaantuminen eri opiskeluvuosille	336
Liite 7 Moduuleista poikkeavat opintojaksot	337
Liite 8 Tornion yhteislyseon lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021-2024	
Liite 9 Tornion yhteislyseon lukion opiskeluhoitosuunnitelma 1.8.2021	

Esipuhe

Lukiokoulutuksen laaja uudistushanke käynnistettiin vuonna 2017. Se sisältää lukiolain uusimisen ja lukion toiminnallisen uudistamisen, kuten myös lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen ja ylioppilastutkinnon säädösten muuttamisen. Nämä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat lukiolakiin (714/2018) ja valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta (810/2018).

Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat otetaan paikallisesti käyttöön 1.8.2021. Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019, mutta kaikki paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkemmin kuvattavat eli opetukseen, oppimisen tukeen, ohjaukseen sekä yhteistyöhön liittyvät asiat velvoittavat koulutuksen järjestäjiä elokuusta 2021 alkaen.

Lukiouudistuksen tavoitteena on nostaa kansakunnan koulutustasoa, jotta Suomi menestyisi mahdollisimman hyvin tulevina vuosikymmeninä. Korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta halutaan nostaa vuoteen 2030 mennessä 50 prosenttiin lain laatimishetken 41 prosentista. Tulevaisuudessa tarvitaan vahvaa asiantuntijaosaamista ja nykyistä enemmän korkeakoulutettua työvoimaa varsinkin kasvualoilla. Siksi uudistuksella halutaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot sekä korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukiokoulutus on edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään kursien sijaan opintopisteitä: yksi entinen kurssi (esimerkiksi 38 x 45 minuutin tai 22,8 x 75 minuutin oppituntia) on laajuudeltaan kaksi opintopistettä, eli yhden opintopisteen laajuus on 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Lukion oppimäärän laajuus on nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa vähintään 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa vähintään 88 opintopistettä. Nuorten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Lukiokoulutuksessa paitsi edistetään oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallintaa myös kehitetään laaja-alaista osaamista. Lukiokoulutuksen eheyttämiseksi lukion opetussuunnitelman perusteisiin on muotoiltu laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet: 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen. Laaja-alainen osaaminen auttaa suuntaamaan oppiaineissa opittuja tietoja ja taitoja käytännön elämään. Laaja-alainen osaaminen viittaa oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin sekä ominaisuuksiin, joita tarvitaan opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa. Se luo myös edellytykset tiedoille ja taidoille, joiden avulla voidaan hallita muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaisuudessa maailmassa.

Eheyttämistä edistää myös opintojen uudenlainen rakenne. Pakolliset ja valinnaiset valtakunnalliset opinnot on jäsennely lukion opetussuunnitelman perusteisiin 1–3 opintopisteen moduuleiksi, joista paikalli-

sesti rakennetaan joko oppiaineiden omia tai yhteisiä opintojaksoja. Nämä entisten kurssien sijaan laadittavat opintojaksot voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan erilaisia. Opinnot arvioidaan opintojaksoittain. Mikäli opintojakso koostuu useasta oppiaineesta, arvosanat annetaan oppiaineittain.

Tavoitteena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja tukea heitä opinnoissaan yhä paremmin. Lukioiden toimintakulttuurissa painotetaan vahvemmin opiskelijoiden osallisuutta, yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja monimuotoisuutta yksilölliset tarpeet samalla huomioon ottaen. Lisäksi lukio-opintojen opiskelijalähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen vahvistuvat, jolloin opiskelumotivaatio ja opintojen mielekkyys kasvavat.

Opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintoihin ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Oppilaitoksesta pois siirtyvällä opiskelijalla on oikeus myös jatko-ohjaukseen. Sitä annetaan opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus on päättymässä tai jotka ovat eroamassa oppilaitoksesta, sekä henkilöille, jotka lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Opiskelijalla, jolla on oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

Lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita vahvistetaan erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa siten, että jokainen lukiolainen saa halutessaan mahdollisuuden saada kokemusta korkeakouluopiskelusta. Opetus on lisäksi järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Laadukas koulutus, monipuoliset yhteydet ympäröivään maailmaan, yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri sekä hyvinvointia ja itsetuntemusta tukevat elämönhallinnan taidot vahvistavat lukiolaisen sydämen sivistystä. Tavoitteena on lukiolain mukaisesti tukea lukiolaisen kasvua hyväksi, tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Yksilön ja yhteiskunnan kannalta tärkeänä yhteisenä tavoitteena on klassisten sivistysihanteiden toteuttaminen eli pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen.

1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämisluvasta liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämäläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opis-

kelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteuttaminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määrittellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

2.2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamispe- rustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toiminta- tansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillin- nässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen toimintaoh- jelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asi- oissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskente- lyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa ku- vattu laaja-alainen osaaminen.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukiossa korostuvat opetussuunnitelman yhteisen osan arvot. Arvoja ei voi asettaa tärkeys- tai paremmuusjärjestykseen, vaan kyseessä on kokonaisuus, jossa tavoitteena on merkitykselli- nen, elämänmyönteinen lukiokoulutus. Tornion yhteislyseon lukiossa

- Kannustetaan keskinäiseen huolenpitoon, tasapuolisuuteen, yksilölliseen kohtaamiseen, suvait- sevaisuuteen, joista seuraa henkistä hyvinvointia.
- Erilaisuus ei ole väärin, vaan kaikkia kannustetaan luovaan ajatteluun ja erilaisuuden hyväksymi- seen.
- Kouluun on aina hyvä ja turvallinen tulla. Tämä näkyy mm. käytöstapoina, siisteytenä, järjestyk- senä ja selkeinä toimintaohjeina.
- Opetellaan elämälle hyödyllisiä arjen taitoja, jotka toteutuvat vastuunottamisena omasta itsestä, ryhmästä ja koulu yhteisöstä.

3 Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiploimeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiploimeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukion opintojen jakaantuminen eri opiskeluvuosille ovat tämän opetussuunnitelman liitteenä.

3.2 Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan

oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omaan mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukiossa korostetaan, tunnustetaan jokaisella yksilöllä olevan omat vahvuudet ja heikkoudet. Opetuksessa pyritään vahvistamaan opiskelijan omia vahvuuksia ja tukemaan heikkouksia yksilöllisen osaamisen lähtökohdista käsin.

Oppimisen ilo, oppimiseen motivoiminen ja opiskelijan oman kehityksen näkyväksi tekeminen perustuvat yksilöllisten päämäärien asettamiseen oppimisessa. Osaamisen päämäärät mitoitetaan ylioppilaskirjoitusten viitoittamalla tavalla yhteisesti sovitulla tavalla eri aineryhmissä. Oppimisprosesseissa opiskelija osaa arvioida omaa osaamistaan suhteessa omaan aikaisempiin suorituksiin ja omaan tavoitteeseen.

3.3 Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskelu ympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelu ympäristöjen kehittämässä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskelu ympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskelu ympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskelu ympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä, että itsenäistä opiskelua. Opiskelu ympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskelu ympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskelu ympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskelu ympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetuksen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa, että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Paikallinen lisäys:

Jokaisessa oppiaineessa käytetään oppiaineelle ominaisia menetelmiä ja työtapoja.

Opetusmenetelmät vahvistavat ajatusta, että jokainen opiskelija huomioidaan suuressakin ryhmässä yksilönä. Työtavoissa tunnustetaan tosiasia, että jokaisella opiskelijalla voi olla yksilöllinen tapa oppia. Yhteisöllisiä menetelmiä, itsearviointia, vertaisarviointia, oppimispäiväkirjoja käytetään motivoimaan opiskelijoita parempiin suorituksiin ja tuomaan oppimisen iloa opiskeluun.

Opetusmenetelmissä ei lukkiuduta vain yhteen hyväksi havaittuun, vaan opetusmenetelmien valinnoissa kuullaan myös opiskelijoita säännöllisesti.

3.4 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskelu ympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo

myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestäväää tulevaisuutta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskenteilyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Paikallinen lisäys:

Toimintakulttuurissa kannustetaan opettajia kokeellisiin opetusmenetelmiin, joihin suhtaudutaan positii-visesti, avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Hyvät käytänteet jaetaan avoimesti koko kouluyhteisössä.

Virheiden tekemistä ei tarvitse pelätä, vaan yleensä ne ovat tärkeä osa oppimisprosessia. Virheiden tekemisen pelkoa hälvennetään kaikilla tasoilla.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Paikallinen lisäys:

Toimintakulttuurissa korostetaan opiskelijoiden keskinäistä ja opiskelijan sekä henkilökunnan välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutus näkyy esimerkiksi ryhmänohjauksessa henkilökohtaisena kohtaamisena ja oppitunteina, joissa keskeisimpänä päämääränä ei välttämättä ole pelkän tiedon oppiminen.

Opintojaksojen suunnittelussa huomioidaan opiskelijoiden ryhmäytyminen. Yhteisöllisyys konkretisoituu esimerkiksi yhteisinä projekteina, teemapäivinä ja tempauksina.

Opiskelijoita kannustetaan ottamaan enemmän vastuuta toisten opiskelijoiden oppimisesta, joka voi näkyä esimerkiksi ainekohtaisina tutor-opiskelijoita ja aktiivisena opiskelijakuntatoimintana. Opiskelijakuntatoimintaan annetaan mielekkäitä koulun toimintakulttuuria kehittäviä tehtäviä.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävästi tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Paikallinen lisäys:

Opiskelu lukiossa vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Opetusmenetelmissä pidetään mahdollisena, että osa opetuksesta annetaan muullakin kuin pelkästään luokkahuoneessa. **Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää.**

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallista ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukiossa opetussuunnitelman lisäksi korostetaan Tornionlaakson ja rajayhteisön kulttuuriperimää ja tietoisuutta mm. ruotsin kielestä ja meänkielestä. Korostus konkretisoituu sopivien yhteistyömuotojen toteuttamisena yhteistyössä Ruotsin puolen toimijoiden kanssa.

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vah-

vistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja

kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluyhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelijan ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukio tavoittelee laajaa ja toimivaa yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa. Keskeisimmät yhteistyökumppanimme liittyvät nivelvaiheisiin perusasteelle ja korkea-asteelle sekä yhteistyöhön toisella asteella ammatillisten oppilaitosten sekä alueen lukioiden kanssa. Ruotsin rajan ylittävään yhteistyöhön pyritään erityisesti Haaparannan lukiokoulun kanssa koulujen erilaisuudesta huolimatta.

Yhteistyöhalukkuus ilmenee lukion arjessa mm. vieraina oppitunneilla tai vaihtoehtoisesti lukion opiskelijat tutustuvat erityisesti keskustan alueella oleviin toimijoihin. Ruotsin ja erityisesti Haaparannan mahdollisuuksia hyödynnetään kielten opetuksessa.

Jatko-opintovalmiuksien kertomisessa painottuvat erityisesti Lapin maakunnan omat korkeakoulut ja toissijaisena Pohjois-Pohjanmaan korkeakoulut. Opiskelijoiden jatko-opintojen koordinoinnista vastaavat lukion opinto-ohjaajat, mutta jokaisella aineenopettajalla on velvollisuus kertoa oman oppiaineensa merkityksestä jatko-opinnoissa ja myöhemmin työelämässä eri ammateissa.

Lukiolain mukaan osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.) Opiskelijoille tarjotaan ensisijaisesti korkeakoulujen verkkokursseja, joita tarjotaan valtakunnallisesti korkeakoulujen välisenä yhteistyönä. Tornion yhteislyseon lukiossa pyritään erityisesti myös yhteistyöhön Lapin Ammattikorkeakoulun kanssa eri oppiaineissa esimerkiksi opiskelija- ja opettajavierailuina molempiin suuntiin.

Tornion yhteislyseon lukioon on mahdollista tulla kansainvälisiä opiskelijoita eri vaihto-opiskelijajärjestöjen kautta. Päätöksen opiskelijaksi ottamisesta päättää lukion rehtori tapauskohtaisesti. Vaihto-opiskelijat opiskelevat oman opintosuunnitelmansa mukaan ja osallistuvat opintoihin normaalin lukiolaisen tavoin kielestä huolimatta. Tornion yhteislyseon lukio ottaa vastaan myös kansainvälisessä vaihdossa olevia opettajia esim. job shadowing-viikoiksi. Näidenkin saapumisesta ja ajankohdasta päätetään aina tapauskohtaisesti yhteistyönä rehtorin ja opettajien välillä.

Tornion yhteislyseon lukio hakee säännöllisesti mukaan Erasmus+ - hankkeisiin entisten ja myös uusien kumppanien kanssa. Hakemukset laaditaan koulussa opettajien välisenä yhteistyönä ottaen huomioon myös ulkomaiset kumppanit. Yhteistyöverkostona useimmissa hankkeissa on ollut Euroschoolnet2000-verkosto, jonka jäsenenä Tornion yhteislyseon lukio on ollut jo yli 20 vuotta ja yhteistyötä jatketaan myös jatkossa. Erasmus-hankkeiden kautta opiskelijoiden on mahdollista tutustua eri EU-maan elämään, kulttuuriin ja mielenmaisemaan täysin eri tavalla kuin vierailevana turistina. Erasmus-hankkeiden kautta opiskelija kokee edustavansa itsensä lisäksi koulua ja Suomea kansainvälisessä yhteistoiminnassa. Erasmus-hankkeiden teemat ja sisältö voivat liittyä useaan laaja-alaisen osaamisalueen osaan.

Tornion yhteislyseon lukiossa pyritään myös kahdenväliseen yhteistyöhön erilaisten kumppaneiden kanssa. Opiskelijoilta voidaan edellyttää toisinkuin Erasmus-hankkeissa suurempaa omarahoitusosuutta vierailun toteuttamiseksi.

3.7 Kansainvälisyys Tornion yhteislyseon lukiossa

Alla oleviin taulukoihin on koottu tekstit eri oppiaineista, miten kansainvälisyys näkyy Tornion yhteislyseon lukiossa.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineessa opetellaan oman kielialueen ja kulttuurin ymmärtämistä ja suhdetta muihin kulttuureihin. Kirjallisuuden teemat ovat maiden rajat ylittäviä, ja opintojaksoissa luetaan paljon käännöskirjallisuutta.
ENGLANTI, A	Englannin opiskelun yleinen tavoite lukio-opinnoissa on osaamisen taso, joka mahdollistaa englannin käytön työkaluna lukion jälkeisessä elämässä (lingua franca). Englanti oppiaineena muistuttaa enemmän äidinkieltä kuin vierasta kieltä ja oppiaineen sisällöissä käsitellään kansainvälisyyttä laajasti. Jokainen opiskelija harjaantuu käyttämään omaa englannin taitoaan välineenä omien tavoitteidensa saavuttamiseksi tulevaisuudessa. Erilaisissa kansainvälisyysprojekteissa englanti on yhteinen työkieli.
RUOTSI, A	Ruotsin opiskelun tavoitteena on rohkaistua kielenkäyttäjänä ja toimijana hyödyntäen lähialueiden tarjoamia mahdollisuuksia kohtaukseen ruotsinkielisten henkilöiden kanssa. Kannustetaan opiskelijoita rohkeasti käyttämään kieltä esimerkiksi haaparantalaisten nuorten kanssa. Opiskelijoille pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia vierailuun eri asteen oppilaitoksissa Ruotsissa.
RUOTSI, B	Ruotsin opiskelun tavoitteena on rohkaistua kielenkäyttäjänä ja toimijana hyödyntäen lähialueiden tarjoamia mahdollisuuksia kohtaukseen ruotsinkielisten henkilöiden kanssa. Kannustetaan opiskelijoita rohkeasti käyttämään kieltä esimerkiksi haaparantalaisten nuorten kanssa. Opiskelijoille pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia vierailuun eri asteen oppilaitoksissa Ruotsissa.
LYHYET KIELET	Vieraiden kielten opiskelun tavoitteena on rohkaistua kielenkäyttäjänä ja toimijana mm. etäyhteyksiä hyödyntäen ja osallistumalla mahdollisuuksien mukaan kansainvälisiin projekteihin. Pyritään hyödyntämään opiskeltaviin kieliin liittyvää paikallista kulttuuritarjontaa. Monipuolinen kieliohjelma tarjoaa mahdollisuuden avartaa maailmankuvaa ja syventää kulttuurien tuntemusta.
MATEMATIIKKA, PITKÄ	Matematiikan opetuksen yhteydessä voidaan käsitellä globaaleihin ongelmiin liittyviä tehtäviä. Tehtävät ratkaistaan kansainvälisesti ymmärrettävällä kielellä - matematiikalla.
MATEMATIIKKA, LYHYT	Matematiikan opetuksen yhteydessä voidaan käsitellä globaaleihin ongelmiin liittyviä tehtäviä. Tehtävät ratkaistaan kansainvälisesti ymmärrettävällä kielellä - matematiikalla.
FYSIIKKA	Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan kansainvälisiin hankkeisiin ja tehdään vierailuja ulkomailla sijaitseviin kohteisiin.

BIOLOGIA	Biologian opiskelu kasvattaa ymmärrystä biologian merkityksestä luonnontieteellisen maailmankuvan rakentamisessa. Globaalien ympäristöongelmien hahmottaminen syineen ja seurauksineen kuuluvat myös osaksi biologian opetusta.
MAANTIEDE	Maantieteelle on ominaista tarkastella maailmanlaajuisia ilmiöitä ja avartaa maantieteellistä maailmankuvaa. Kansainvälisyys on täten keskeinen osa opetusta ja kurssisisältöjä.
PSYKOLOGIA	Tavoitteena on kertoa opiskelijoille mahdollisuudesta opiskella psykologiaa myös ulkomaisissa yliopistoissa, joista lähin sijaitsee Ruotsin Luulajassa.
EV. LUT. USKONTO	Uskonnon oppiaineessa tutustutaan maailmanlaajuisesti eri kristinuskon suuntauksiin ja erilaisiin uskontoihin ympäri maailman. Mahdollisuuksien mukaan oppitunneille pyydetään vierailijoita erilaisista kansainvälisistä uskonnollisista yhteisöistä. Lisäksi lukion sijainnin vuoksi on mahdollista tehdä vierailuja Ruotsin puolella sijaitseviin kirkkoihin ja muihin uskonnollisiin rakennuksiin.
YHTEISKUNTAOPPI	<ul style="list-style-type: none"> - Kannustamme opiskelijoita osallistumaan kansainvälisyysprojekteihin, joissa koulumme on osallisena. - Kansainvälisten opiskelumahdollisuuksien esittely. - Yhteistyö EURES-toimijoiden kanssa. Mahdollisuuksien mukaan yhteistyöprojektit Haaparannan lukion kanssa.
HISTORIA	<ul style="list-style-type: none"> - Kannustamme opiskelijoita osallistumaan kansainvälisyysprojekteihin, joissa koulumme on osallisena. - Kansainvälisten opiskelumahdollisuuksien esittely. - Yhteistyö EURES-toimijoiden kanssa. - Mahdollisuuksien mukaan yhteistyöprojektit Haaparannan lukion kanssa.
TERVEYSTIETO	Terveystiedossa tarkastellaan globaaleja terveystieteitä, joissa esimerkkeinä käytetään ajankohtaisia ilmiöitä, joita voidaan seurata paikallisella tasolla. Esimerkiksi pandemioita ja muita terveyteen vaikuttavia tekijöitä.
FILOSOFIA	Tavoitteena on kertoa opiskelijoille mahdollisuudesta opiskella filosofiaa myös ulkomaisissa yliopistoissa, joista lähin sijaitsee Ruotsin Luulajassa.
OPINTO-OHJAUS	Teemme yhteistyötä Haaparannan lukiokoulun kanssa erilaisten oppilaitosvierailujen osalta. Tavoitteena on vierailu lähialueen oppilaitoksissa niin Suomen kuin Ruotsinkin puolella. Lähimpänä sijaitsevat yliopistot ovat saman matkan päässä Oulussa, Rovaniemellä ja Luulajassa. Kannustetaan opiskelijoita harkitsemaan jatkokoulutusvaihtoehtoja ulkomailla. Ohjataan opiskelijoita hakemaan tietoa ulkomaisista opiskeluvaihtoehdoista suomalaisten rinnalle. Pyrimme saamaan ruotsalaisia opinto-ohjaajia ja ulkomailla opiskelevia opiskelijoita kertomaan opiskelusta Ruotsissa ja muualla ulkomailla. Kannustetaan nuoria hakemaan myös Suomessa järjestettävään niin toisella kotimaisella kuin vieraallakin kielellä järjestettävään

	koulutukseen. Kerrotaan opiskelijoille korkeakoulujen vaihto-opiskelumahdollisuuksista sekä kaksiportaisen korkeakoulututkinnon opiskelumahdollisuuksista muissa maissa. Pyritään saamaan alueellinen TE-palvelujen EURES-neuvoja vierailemaan oppitunneille.
MUSIIKKI	Musiikissa kansainvälisyys on läsnä jo itse musiikissa, kun soitetaan eri maiden lauluja ja tutustutaan eri kulttuureiden musiikkiin kuuntelun kautta. Tornion lukiolla myös vaihto-opiskelijat ovat musiikin-tunneilla tutustumassa ainutlaatuisen suomalaisen musiikkikasvatukseen. Musiikin kieli on yhteinen.
KUVATAIDE	Kuvataiteessa tarkastellaan taidetta globaalisti sekä horisontaalisesti, että vertikaalisesti. Tavoitteena vieraila lähialueen oppilaitoksissa myös Ruotsin puolella. Kuvataiteen kieli on kansainvälinen.
LIIKUNTA	Monet liikuntalajeista ovat kansainvälisiä. Pyritään seuraamaan uusia trendejä eri puolilta maailmaa.

3.8. Työelämä Tornion yhteislyseon lukiossa

Alla oleviin taulukoihin on koottu tekstit eri oppiaineista, miten työelämäyhteistyö näkyy Tornion yhteislyseon lukiossa.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	<p>Opettaja on myös oman alansa työntekijä ja voi kertoa alansa opinnoista ja työllistymismahdollisuuksista.</p> <p>Opintojaksoissa voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää tutustumisia oppiaineen alan työpaikoille tai järjestää alalla työtä tekevien vierailuja lukiolle omasta työstään kertomaan.</p>
ENGLANTI, A	<p>Englannin opiskelun keskeinen tavoite on harjaannuttaa opiskelijat käyttämään omaa kielitaitoaan työkaluna lukion jälkeisessä elämässään. Englannin opiskelussa otetaan esille myös tulevan opiskelu- ja työelämän asettamia vaatimuksia esim. kielitaitovaatimuksia eri opintoaloilla.</p> <p>Jatko-opintoja ja työelämää käsitellään myös ajankohtaisten uutisten kautta. Englannin opinnoissa tutustutaan sekä opiskeluun että työskentelyyn englanninkielisessä maailmassa, minkä vuoksi opinnoissa valmistaudutaan esimerkiksi työnhakuprosessin eri vaiheisiin englanniksi.</p> <p>Tornio on merkittävä teollisuuskaupunki, mikä näkyy opintojen sisällöissä ajankohtaisten teemojen kautta. Oppimateriaalit tarjoavat runsaasti työelämään liittyvää sisältöä niin ansio- kuin vapaaehtoistyön näkökulmista. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen on välttämätöntä esimerkiksi erilaisten asiakirjojen laadinnassa.</p>

RUOTSI, A	Ruotsin kieli on hyödyllinen, jopa välttämätön, työkalu jatko-opinnoissa ja työelämässä Suomessa ja Pohjoismaissa. Moduuli RUA6 keskittyy jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavien taitojen vahvistamiseen. Opiskelijoille pyritään järjestämään mahdollisuuksia vierailu lähialueiden jatko-opiskeluun ja työelämään liittyvissä tapahtumissa ja tilaisuuksissa.
RUOTSI, B	Ruotsin kieli on hyödyllinen, jopa välttämätön, työkalu jatko-opinnoissa ja työelämässä Suomessa ja Pohjoismaissa. Moduuli RUB15 keskittyy jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavien taitojen vahvistamiseen. Opiskelijoille pyritään järjestämään mahdollisuuksia vierailu lähialueiden jatko-opiskeluun ja työelämään liittyvissä tapahtumissa ja tilaisuuksissa.
LYHYET KIELET	Vieraat kielet ovat arvokas pääoma yhä kansainvälisemmässä työelämässä. Moduuli VKB37/VKB25 keskittyy jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavien taitojen vahvistamiseen. Opiskelijoille pyritään järjestämään mahdollisuuksia tutustua kansainväliseen toimintaan lähialueiden yrityksissä.
MATEMATIIKKA, PITKÄ	Mahdollisuuksien mukaan vierailuja yrityksissä ja vierailijoita yrityksistä. Tilaisuuden tullen opiskelija voi osallistua yritysten järjestämiin työpajoihin ja jos mahdollista, opiskelijat voivat tehdä harjoitustöinä pienimuotoisia tutkimuksia yrityksille.
MATEMATIIKKA, LYHYT	Mahdollisuuksien mukaan vierailuja yrityksissä ja vierailijoita yrityksistä. Tilaisuuden tullen opiskelija voi osallistua yritysten järjestämiin työpajoihin ja jos mahdollista, opiskelijat voivat tehdä harjoitustöinä pienimuotoisia tutkimuksia yrityksille.
KEMIA	Kemian opetuksen lomassa tutustutaan, millä aloilla kemiaa tarvitaan. Mahdollisuuksien mukaan käydään vierailuilla paikallisissa teollisuuslaitoksissa. Vierailuilla saa konkreettisesti käsityksen, kuinka laaja-alaisia työteimejä voi olla ja miten erilaista osaamista tarvitaan.
FYSIIKKA	Lähialueiden yritysten kanssa voidaan tehdä yhteistyötä opintosisältöjen puitteissa (esimerkiksi vierailuja molempiin suuntiin, työpajoja, teemapäiviä ja tutkimusprojektit).
BIOLOGIA	Biologian kursseilla opiskelijalle välittyy kuva biotieteistä nopeasti kehittyvinä tieteenaloina, joiden sovelluksia hyödynnetään esim. lääketieteissä, maa- ja metsätaloudessa ja monilla teollisuusaloilla. Mahdollisuuksien mukaan vierailukäyntejä työpaikoille tai asiantuntijavierailuja järjestetään osaksi kurssisisältöjä.

MAANTIETE	Maantieteen opetuksessa nousee esille, miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä esimerkiksi geomedian kautta. Kurseilla esitellään maantieteen suuntautumisvaihtoehtoja. Asiantuntijavierailijat voivat olla osa kurssisisältöjä.
PSYKOLOGIA	Psykologian kurseilla tutustutaan eri työelämän aloihin, jossa psykologian tietoja tarvitaan. Mahdollisuuksien mukaan vierailaan aloilla, jossa psykologit työskentelevät. Pyrimme saamaan myös vierailijoita psykologian työkentältä.
EV. LUT. USKONTO	Uskonnon oppitunneilla pidetään esillä ammatteja ja organisaatioita, joissa uskonnollista tietoa hyödynnetään. Uskonnon syventävillä kurseilla (erityisesti UE5) kerrotaan ja hankitaan tietoa siitä, missä uskontoon liittyville aloille voi valmistua. Oppitunneille pyydetään mahdollisuuksien mukaan, kurssien sisältöihin integroiden vierailijoita uskonnollisista yhteisöistä, esim. pappeja, sekä vierailaan paikoissa, joissa uskontojen asiantuntijat työskentelevät.
YHTEISKUNTAOPPI	<ul style="list-style-type: none"> - Opettaja kertoo alansa liittyvän työelämän piirteistä. - Mahdolliset yrittäjävierailut etäyhteyksimahdollisuudet huomioiden. - Yhteistyö alueen museoiden kanssa.
HISTORIA	<ul style="list-style-type: none"> - Opettaja kertoo alansa liittyvän työelämän piirteistä. - Mahdolliset yrittäjävierailut etäyhteyksimahdollisuudet huomioiden. - Yhteistyö alueen museoiden kanssa.
TERVEYSTIETO	Terveyspalveluiden kenttää esitellään terveystiedon kurssien sisältöjen yhteydessä. Asiantuntijavierailut voivat olla osa kurssisisältöjä.
FILOSOFIA	Filosofian kurseilla tutustutaan eettiseen ajatteluun, yhteiskuntafilosofiaan ja tieteen filosofiaan. Näitä kaikkia tietoja tarvitaan sekä opiskelussa että siirryttäessä työelämään.
OPINTO-OHJAUS	Opiskelijoita ohjataan työn hakemiseen liittyvissä kysymyksissä esim. työhakemus, cv, työhaastattelu, työsopimus. Tavoitteena on saada TE-palvelujen asiantuntija kertomaan opiskelijoille ajankohtaisista työelämään liittyvistä asioista ja alueellinen TE-palvelujen EURES-neuvoja kertomaan opiskelijoille työmahdollisuuksista EU- ja ETA-alueella. Pyritään, että jatkossakin paikallisia yrittäjiä käy kertomassa opiskelijoille omista urapoluistaan, yrittäjien arjesta ja yrittäjäksi alkamisesta sekä hyvän työntekijän edellytyksistä.
KUVATAIDE	Lukion kuvataiteen opetus tapahtuu Lappian tiloissa, joten on luontevaa keskustella kuvataiteen jatko-opintomahdollisuuksista sekä Suomessa, että Ruotsissa. Vierailut Aineen taidemuseossa luovat taide-elämyksen ohella kuvaa alan ammattimahdollisuuksista.
LIIKUNTA	Keskustellaan liikunta-alasta kiinnostuneiden opiskelijoiden kanssa jatko-opintomahdollisuuksista.

MUSIIKKI	Lukion musiikkiopinnot pidetään Lappian Musatalolla, joten on luontevaa keskustella musiikin jatko-opintomahdollisuuksista Suomessa. Mahdollisuuksien mukaan käydään kuuntelemassa paikallisia konsertteja ja alan ammattilaisia.
----------	---

3.9. Korkeakouluysteistyö Tornion yhteislyseon lukiossa

Alla oleviin taulukoihin on koottu tekstit eri oppiaineista, miten korkeakouluysteistyö näkyy Tornion yhteislyseon lukiossa.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	<p>Oulun yliopistossa voi opiskella suomen kieltä ja kirjallisuutta sekä humanistisessa tiedekunnassa opiskeleville tarjolla on viestinnän sivuaineopinnot.</p> <p>Oulussa avoin yliopisto tarjoaa lukiolaisille maksuttomia opintojaksoja, joiden kautta voi tutustua itseään kiinnostaviin aloihin. Suoritetut opintopisteet voi lukea hyväksi tutkintoon johtaviin opintoihin.</p> <p>Konkreettinen yhteistyö voisi olla esimerkiksi alan yliopisto-opettajien tai opiskelijoiden kontaktointi oppiainettaan esittelemään.</p>
ENGLANTI, A	Korkeakouluysteistyötä toteutetaan ensisijaisesti oppimateriaalien ja ajankohtaisten uutisaiheitten kautta tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppitunneille voidaan pyytää englantilaisen filologian ja muiden englanninkielisten opiskelualojen opiskelijoita esittelemään oppiaineitaan. Opiskelijoita rohkaistaan osallistumaan mahdollisiin korkeakoulututustumisiin. Osana valtakunnallisia opintoja tutustutaan myös opiskelijaksi hakeutumiseen englanninkielisessä maailmassa, esimerkiksi Britanniassa ja Yhdysvalloissa.
RUOTSI, A	Opiskelijoille pyritään tarjoamaan mahdollisuus vierailulla Luulajan yliopistolla. Voitaisiin mahdollisesti pyytää alan yliopisto-opiskelijoita esittelemään oppiainettaan. Korkeakouluysteistyön toteuttaminen käytännössä voi olla esimerkiksi naapurissa sijaitsevan Lapin AMK:n kanssa tehtävää yhteistyötä.
RUOTSI, B	Opiskelijoille pyritään tarjoamaan mahdollisuus vierailulla Luulajan yliopistolla. Voitaisiin mahdollisesti pyytää alan yliopisto-opiskelijoita esittelemään oppiainettaan. Korkeakouluysteistyön toteuttaminen käytännössä voi olla esimerkiksi naapurissa sijaitsevan Lapin AMK:n kanssa tehtävää yhteistyötä.
LYHYET KIELET	Korkeakouluysteistyön toteuttaminen vieraisissa kielissä voi sisältää molemminpuolisia mm. virtuaalisia vierailuja. Lähialueiden yliopistot ja ammattikorkeakoulut tarjoavat kielikursseja lukiolaisille ja mahdollisuuksia osallistua esim. kielten keskustelukursseille.
MATEMATIIKKA, PITKÄ	Mahdollisuuksien mukaan vierailuja korkeakoulujen kanssa molempiin suuntiin, jotta opiskelijat saisivat konkreettisen käsityksen, millaisia matemaattisia taitoja tarvitaan eri korkeakouluopinnoissa.

MATEMATIIKKA, LYHYT	Mahdollisuuksien mukaan vierailuja korkeakoulujen kanssa molempiin suuntiin, jotta opiskelijat saisivat konkreettisen käsityksen, millaisia matemaattisia taitoja tarvitaan eri korkeakouluopinnoissa.
KEMIA	Kemian opetuksen sisällöissä tutustutaan, millä aloilla kemiaa tarvitaan ja sitä kautta opiskelijat voivat miettiä omia kiinnostuksen kohteitaan. Mahdollisuuksien mukaan käydään oppilaitosvierailuilla. Voidaan tutustua netin kautta eri tutkimuskohteisiin eri yliopistoissa ja korkeakouluissa.
FYSIIKKA	Lähialueiden korkeakoulujen kanssa voidaan tehdä yhteistyötä opintosisältöjen puitteissa (esimerkiksi vierailuja molempiin suuntiin, työpajoja, teemapäiviä ja tutkimusprojektit).
BIOLOGIA	Mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä yhteistyötä esimerkiksi Oulun yliopiston kanssa.
MAANTIEDE	Mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä yhteistyötä esimerkiksi Oulun yliopiston maantieteen laitoksen kanssa.
PSYKOLOGIA	Psykologian opinnoissa on tavoitteena mahdollisuuksien mukaan vierailla alueen korkeakouluissa. Lapin yliopisto tarjoaa johtamisen psykologian opintoja ja kasvatopsykologian opintoja. Oulun yliopisto tarjoaa kasvatopsykologian opintoja. Lapin ammattikorkeakoulu tarjoaa sosiaali- ja terveysalan opintoja, joihin psykologian opinnot sopivat hyvin. Psykologian oppitunneille pyrimme saamaan alan opiskelijoita kertomaan korkeakouluopinnoista.
EV. LUT. USKONTO	Uskonnon oppitunneilla pidetään esillä yliopistoja ja korkeakouluja, jossa uskonnon oppiaineita teologiaa ja uskontotiedettä voi opiskella. Lisäksi kerrotaan mahdollisuudesta opiskella teologiaa sivuaineena avoimen yliopiston kautta lähiyliopistoissa, esim. Oulun yliopistossa.
YHTEISKUNTAOPPI	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollisuuksien mukaan pyritään saamaan vierailijoita yliopistoista etäyhteydet huomioiden. - Mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä yhteistyötä Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. - Kannustamme opiskelijoita avoimien korkeakouluopintojen mahdollisuuteen.
HISTORIA	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollisuuksien mukaan pyritään saamaan vierailijoita yliopistoista etäyhteydet huomioiden. - Mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä yhteistyötä Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. - Kannustamme opiskelijoita avoimien korkeakouluopintojen mahdollisuuteen.
TERVEYSTIETO	Mahdollisuuksien mukaan kursseilla voidaan tehdä yhteistyötä lähialueen terveysalan opintoja tarjoavien koulutusyksiköiden kanssa.

FILOSOFIA	Filosofian opinnoissa on tavoitteena mahdollisuuksien mukaan vierailla alueen korkeakouluissa.
OPINTO-OHJAUS	Vierailemme lähialueiden korkeakouluissa jo lukion ensimmäisestä vuodesta lukien. Opiskelijat tutustuvat myös korkeakoulukirjastoon. Lukiossa käy vierailijoita useista eri korkeakouluista monilta eri aloilta kertomassa oman alansa opiskelusta ja korkeakouluopinnoista yleensä. Opiskelijat tutustuvat korkeakoulujen tutkintorakenteeseen ja eri alojen tutkintoihin. Opiskelijat tutustuvat hakuprosessiin ja pääsyvaatimuksiin. Korkeakoulujen opinto-ohjaajia, opettajia tms. vierailee opiskelijaryhmissä kertomassa mahdollisuudesta opiskella korkeakouluopintoja jo lukioaikana.
KUVATAIDE	Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä lähialueiden yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.
LIIKUNTA	Pyritään mahdollisuuksien mukaan yhteistyöhön liikuntatieteellisen kanssa.
MUSIIKKI	Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä esim. Oulun yliopiston Mukon kanssa.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1 Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempina yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden

kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestämisen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteettömän opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (Lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Paikallinen lisäys:

Teemme yhteistyötä opiskelijoiden sekä lähettävien että vastaanottavien oppilaitosten oppilaan- ja opinto-ohjaajien tms. kanssa opiskelijoiden siirtyessä eri oppilaitostasoille sekä eri oppilaitoksiin.

Lukiosta tehdään vierailuja kaikissa Tornion, ja pyynnöstä myös muidenkin kuntien, yhdeksännen luokan oppitunneilla ja kerromme mitä lukio-opetus ja lukio-opiskelu ovat sekä mitä Tornion yhteislyseon lukion erityispiirteet ovat. Tämän lisäksi yhdeksännen luokan oppilailla on mahdollisuus tutustua lukioon ns. ysi-päivillä sekä erillisillä tutustumispäivillä, jolloin oppilaat osallistuvat lukion normaaliin arkeen koulupäivän ajan. Lukion edustaja osallistuu myös yhdeksännen luokan vanhempainiltoihin. Näiden lisäksi käymme tarvittaessa oppilaskohtaisia keskusteluja perusopetuksen oppilaanohjaajien, oppilaiden ja heidän huoltajien kanssa.

Ammattiopisto Lappialla sekä lukiollamme on paljon yhteisiä ammatilukiotoimintaan osallistuvia opiskelijoita, joten siitä syystä välillemme on muodostunut erittäin läheinen yhteistyö. Torniossa sijaitsee myös Peräpohjolan Opisto, jonka henkilökunnan kanssa teemme välitöntä yhteistyötä. Tornion ja Haaparannan toisella asteen oppilaitosten ohjaushenkilöstö tekee tiivistä yhteistyötä. Opiskelijoiden siirtyessä toisen asteen oppilaitosten välillä, voimme olla suoraan yhteydessä vastaanottavaan tahoon ja keskustella opiskelijan siirtymiseen liittyvistä asioista. Ammatillisen opintojen tunnustaminen osaksi lukion opintoja ja päinvastoin on osa luontaista toimintaamme, joka toimii hyvin läheisen yhteistyön takia. Tarvittaessa olemme yhteydessä suoraan opiskelijan ammatillisen koulutuksen omaohjaajaan, opinto-ohjaajaan, koulutuspäällikköön, opintotoimistoon tms. Toisen asteen ammatilliset oppilaitokset sekä heidän opintotarjontansa tulevat tutuksi myös esittäytymällä abiturienteille.

Lukiolaiset käyvät tutustumassa heti ensimmäisenä opiskeluvuonna syksyllä Lapin ammattikorkeakoulun Minerva-yksikköön, jossa heille esitellään ammattikorkeakoulun opintoja, opiskelua sekä muita toimintoja. Lukio-opiskelun aikana opiskelijat käyvät tutustumassa lisäksi Lapin ammattikorkeakoulun Kemian ja Rovaniemen kampuksiin. Lukiolaiset tutustuvat myös Lapin että Oulun yliopistoihin ja Oulun ammattikorkeakouluun. Näiden lähikorkeakoulujen lisäksi lukiolaisille tarjotaan mahdollisuus käydä tutustumassa myös muihin korkeakouluihin. Opiskelijoilla on mahdollisuus käydä tutustumassa Luulajan teknilliseen yliopistoon Haaparannan lukiokoulun kanssa.

Tornion yhteislyseon lukio on tarvittaessa yhteydessä myös Haaparannan lukiokoulun ja Ruotsinsuomalaisen kansankorkeakoulun sekä Tornion kansalaisopiston kanssa. Näiden lisäksi luonnollisesti teemme säännöllisesti yhteistyötä alueen ja maakunnan muiden lukioiden kanssa.

Tornion yhteislyseon lukio on suunnitellut, tekee yhteistyötä ja suunnittelee edelleen opintoja Lapin ja Oulun alueen korkeakoulujen kanssa, erityisesti Lapin ammattikorkeakoulun Tornion kampuksen tarjonnan suhteen. Tiedotamme opiskelijoita myös muista korkeakouluopintojen mahdollisuuksista aktiivisesti.

Lukiomme on aktiivisesti mukana kaupungin monialaisessa ohjaus- ja palveluverkostossa, jossa on edustus mm. TE-palveluista, sosiaalitoimesta, A-klinikalta ja nuorisotoimesta. Tämän verkoston ohella pyrimme yhteistyöhön entistä laajemmin työelämän kanssa mm. kehittämällä yrittäjyyteen kannustamista. Vähintään kerran lukuvuoden aikana lukiossa vieraillee paikallinen yrittäjä/yrittäjiä. Teemme erityisen kiinteää yhteistyötä sekä seurakunnan että kaupungin nuorisotyöntekijöiden ja etsivän nuoristyön parissa. Seurakunnan ja kaupungin nuorisotoimet ovat aktiivisesti mukana tutor- sekä opiskelijakuntatoiminnassa. Erityisesti nuorisotoimien rooli on todella näkyvää lukuvuoden alussa uusille lukiolaisille järjestettävänä ryhmäytymispäivänä, joka opintojakson päättymisen aikaan toteuttavana kaatokaffeilla sekä penkinpajaisien että vanhojenpäivän aikana.

Olemme kannustavia nuorten kesätöiden suhteen ja pyrimme järjestelemään opinnot siten, että se mahdollistaisi myös ilta- ja viikonlopputyön lukuvuoden aikana. Nuoret saavat ohjausta laajalti työelämästä työn hakemisesta työtodistuksiin saakka. Ohjauksen opinnoissa vieraillee paikallinen/paikallisia yrittäjiä kertomassa kannustavia kokemuksia yrittäjyydestä ja omasta ”yrittäjämatkastaan”. Mielellämme otamme myös vastaan TE-palvelujen asiantuntijoita vierailemaan oppilaitoksessamme. TE-palveluista tiedotetaan erityisesti koulunsa päättäviä nuoria viimeisenä opiskeluvuonna.

Tornion yhteislyseon lukio sijaitsee Suomen ja Ruotsin rajalla, joten on luontevaa tehdä yhteistyötä Haaparannan lukiokoulun ja muiden Haaparannan oppilaitosten kanssa. Tällaisen ”naapurikansainvälisyyden” lisäksi opiskelijoille tulee tutuksi, kuinka hakeutua muidenkin maiden korkeakouluihin. Lukio osallistuu oman laajan yhteistyöverkostonsa ohella myös muihin kansainvälisiin projekteihin ja kannustaa nuoria vaihto-opiskeluun ulkomailla. Ulkomailla opiskellut opinnot tunnustetaan osaksi lukio-opintoja mahdollisimman laajalti.

Tornion yhteislyseon lukion ohjaussuunnitelma

Tällä ohjaussuunnitelmalla täydennetään opetussuunnitelmassa muutoin määrättyjä ohjaukseen liittyviä asioita.

Opiskelijan ei välttämättä tarvitse tietää, kenen työhön asian hoitaminen koulussa kuuluu. Tärkeintä on, että siitä kerrotaan jollekin koulun henkilöstöstä – esimerkiksi ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle tai kenelle tahansa opettajista. He auttavat opiskelijaa ja ohjaavat tarvittaessa oikean henkilön luokse.

Ohjaustoiminnan keskeiset käsitteet, tehtävät ja tavoitteet määritellään opetussuunnitelman kohdassa 4.1. Opetussuunnitelmassa korostuu jokaisen koulun henkilöstön rooli ohjauksen toteuttamisessa, mutta myös opinto-ohjaajan erityinen rooli. "Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. --- Opinto-ohjaaja vastaa opilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta."

Ohjauksen keskeisiä käsitteitä Tornion yhteislyseon lukiossa ovat: opinto-ohjaus, ryhmänohjaus, aineen-hallinnanohjaus, opintojen suunnittelu, ylioppilastutkinto, ura-/ammatinvalinnanohjaus, saavutettavuus, jälkiohjaus, yhdenvertaisuus.

Ohjaustoiminta jaetaan kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat opiskelijan

- fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen
 - o Opiskelijaa kannustetaan hyvinvointiin, autetaan tunnistamaan omat vahvuudet.
- oppimaan oppimisen ja opiskelutaitojen vahvistaminen
 - o Opiskelijaa ohjataan lukio-opintojen ja lukio-opiskelun suunnittelussa omat voimavarat huomioiden.
- elämän- ja urasuunnittelutaidoissa ohjaaminen.
 - o Opiskelijaa kannustetaan ja rohkaistaan omiin valintoihin. Hänen toiveet ja tavoitteet huomioidaan.

Ohjaustyössä toimitaan Suomen opinto-ohjaajat ry:n eettisten periaatteiden mukaan.

- Kunnioitetaan ohjattavan itsemääräämisoikeutta.
- Opinto-ohjaaja toimii rehellisesti ja hienotunteisesti.
- Opinto-ohjaus on luottamuksellista.
- Opinto-ohjaajan on tiedostettava omat arvonsa sekä yhteiskunnan ja muista kulttuureista tulevien arvoja.
- Opinto-ohjaaja arvioi ja kehittää omaa työtään.
- Opinto-ohjaajan työ edellyttää yhteistyötä koulun sisällä ja ulkopuolella eri toimijoiden kanssa.
- Opinto-ohjaaja huolehtii omasta hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan.

Ohjauksen tavoite on ottaa vastaan opiskelija koulutukseen, ohjata hänet läpi lukion ja saattaa hänet maailmalle – antaa nuorelle tietoisuus juuristaan sekä kantavat siivet elämään. Ohjauksen eri työmuotoja (luokkamuotoinen ohjaus, ryhmänohjaus, henkilökohtainen ohjaus, tietoisuus yms.) käytetään monipuolisesti tarpeen mukaan. Ensimmäisenä opiskeluvuonna korostuvat lukio-opintojen sekä lukio-opiskelun suunnittelu, jota on jo sivuttu aavistuksen vierailuilla yhdeksäsluokkalaisten luona edellisenä syksynä. Lisäksi opiskelijoille tulee tutuksi opiskelumenetelmät, lukion arki sekä opintojen tavoitteet (mm. ylioppilastutkinto). Toisena opiskeluvuonna opintojen suunnittelua jatketaan ja kannustetaan nuoria hyvään menestykseen sekä ylioppilastutkintoa tarkennetaan. Kolmantena opiskeluvuonna korostuvat sekä ylioppilastutkinto että lukion jälkeinen elämä.

Kaikesta toiminnassa korostetaan opiskelijoiden hyvinvointia.

Ohjausta antaa koko koulun henkilöstö, kuten opetussuunnitelman perusteet määräävät. Opinto-ohjaaja on tavoitettavissa koulupäivien aikana. Ohjaustehtävät jakaantuvat eri toimijoiden kesken alla olevan mukaisesti:

Rehtori

- suoritushjeista poikkeaminen
- lupa opintojen opiskelemiseen opetukseen osallistumatta
- muualla opiskeltujen opintojen tunnustaminen
- koulusta eroamisen hyväksyminen

Opinto-ohjaaja

- ohjauksen suunnittelu
- jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus tavata opinto-ohjaaja henkilökohtaisesti
- säännölliset keskustelut ryhmäohjaajien kanssa aina arviointien valmistuttua
- henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien muutokset
- suunnittelee muualla opiskeltujen opintojen tunnustamisen
- yli kolmen vuoden opiskelusuunnitelmat
- opiskelu muissa oppilaitoksissa ja koulun vaihto
- ylioppilastutkinnon suunnittelu
- jatko-opintojen ohjaus
- tiivis yhteydenpito yhteistyökumppaneihin elinkeinoelämässä, oppilaitoksissa, työvoimaviranomaisessa sekä muihin ohjaustyötä tekeviin henkilöihin
- osallistuu aktiivisesti koulutusta ja ammattialoja koskeviin koulutuksiin
- opiskeluvaikeudet yhdessä eri toimijoiden kanssa

Ryhmäohjaaja

- ryhmän lähiohjaus
- keskustelee opiskelijan kanssa matalalla kynnyksellä
- haastattelee ryhmänsä opiskelijat (mahdollisesti yhdessä huoltajien kanssa), tarjotaan mahdollisuutta osallistua etänä keskusteluun.
- tiedottaa ajankohtaisista asioista
- tutustuu oman ryhmänsä opiskelijoihin sekä seuraa hyvinvointia
 - o tiedottaa opiskelijaa opiskeluhuollon mahdollisuuksista
 - o velvollisuus viedä huoli tarvittaessa eteenpäin
 - o velvoite seurata, arvioida ja varmistaa suunnitellun tuen toteutumista sekä toimivuutta
- oman ryhmän opiskelijoiden seuranta
 - o antaa tukea opiskelijoille
 - o velvollisuus seurata huolellisesti poissaoloja ja puuttua niihin tarvittaessa olemalla yhteydessä opiskelijaan/huoltajaan
 - o seuraa opiskelijan etenemistä
- keskustelee tarvittaessa erityisopettajan kanssa
- säännölliset keskustelut opinto-ohjaajan kanssa aina arviointien valmistuttua
 - o sopii tapaamisen opinto-ohjaajan kanssa
- osallistuu tarvittaessa opiskeluhuollon toimintaan
- yhteydenpito huoltajiin
- suunnittelee ryhmäohjausta ryhmänsä saman ikäluokan muiden ryhmäohjaajien ja opinto-ohjaajien kanssa

Aineenopettajat

- oman oppiaineen opiskelun ja tarkempien opiskelumenetelmien ohjaus
- itsenäisten suoritusten ohjaus

- kertoo ajankohtaista tietoa aineensa opiskelusta ja niistä mahdollisista ammateista, joihin kyseisen aineen opiskelu voi johtaa eri koulutustasoilla
- oman oppiaineen opintojen tunnustaminen
- ylioppilaskirjoituksiin valmistaminen
- oman oppiaineen opiskelun tuki
 - o perehtyy opiskelijan tuen tarpeisiin yhdessä opiskelijan kanssa

Erityisopettaja

- opiskeluvaikeudet
 - o selvittää opintonsa aloittavien opiskelijoiden tuen tarpeet
 - o tarvittaessa testaus yms. jatkotoimenpiteet
- tarvittavien lausuntojen antaminen YTL:lle
- tiedottaa opiskelijaa ja huoltajia opintojen erityisjärjestelyistä
- konsultointi opiskelijoille, huoltajille sekä opettajille
 - o antaa opiskelijalle suunniteltua tukea opiskelijan tarpeen mukaan

Terveydenhoitaja

- opiskelijan mahdolliset terveydelliset seikat

Kanslia

- opintotuki ja koulumatkatuki
- todistukset (mm. erotodistus, läsnäolotodistus)

Tutorit

- tutoreiksi koulutetut lukion opiskelijat perehdyttävät aloittavat opiskelijat lukion koulutyöhön ja toimintatapoihin
- yhteistyö ryhmänohjaajien kanssa

Opinto-ohjaaja ja muut ohjaustyötä tekevät henkilöt arvioivat ja mukauttavat omaa ohjaustoimintaansa, sen opiskelijalähtöisyyttä, saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä, avoimuutta yms. jatkuvasti opiskelijoilta saadun palautteen ja itsearvioinnin perusteella. Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja keskustelevat ryhmänohjaajan oman ryhmän lukio-opinnoista ja ohjaustoiminnasta aina opintojakson jälkeen.

Ohjaustoiminnassa keskitytään siihen, että jokaista lukioon hakeutuvaa ja lukiolaista ohjataan hänen ikätasolleen ja hänen kyvyilleen sopivalla tavalla. Huomioimme kaikenlaiset oppijat mm. sopeuttaen abstraktit käsitteet ja ohjeet sellaisiksi, että ne tulevat ymmärretyiksi. Huomioimme ohjaustoiminnassa opiskelijan opiskelua vaikeuttavat ominaisuudet. Pyrimme luomaan sellaiset ohjaus- ja opiskelu ympäristöt, jotta ne soveltuvat kaikenlaisille opiskelijoille. Ohjaustoiminnassa noudatamme sensitiivistä ja sukupuolineutraalia ohjausta.

Koulumme mahdollisia fyysisiä esteitä liikuntarajoitteisille tarkastellaan kriittisesti ja niitä puretaan mahdollisuuksien mukaan.

Ohjauksen johtoajatuksena on yhdenvertaisuus kaikessa toiminnassa. Emme luokittele toimintaamme minkään arvottamisen mukaisesti. Jokainen lukiolainen voi rakentaa oman lukiopolkunsa omista lähtökohdistaan ja omien tavoitteidensa mukaisesti. Opiskelijaa tuetaan ja kannustetaan hänen opintopolulla

kohti hänen asettamia tavoitteitaan. Opiskelun aikana opiskelijalla on mahdollisuus tarkentaa suunnitelmiaan ja muuttaa niitä. Lukio ei aseta toiminnallaan esteitä opiskelijan opintosuunnitelmaan. Esimerkiksi jokaisella lukion aloittavalla nuorella on mahdollisuus opiskella haluamia oppiaineita ilman mitään lähtötasotestejä tai arvosanavaatimuksia.

Ryhmänohjaus

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähiohjaaja lukiossa ja ryhmänohjaajalle annetaan riittävät mahdollisuudet ja aikaa kohdata oman ryhmänsä opiskelijoita. Koulun ohjaustehtävien jakaantumisessa on määritelty ryhmänohjaajille kuuluvia erityisiä tehtäviä. Näin vältetään eri ohjaustoimijoiden tehtävien päällekkäisyyttä.

Lukion alussa opiskelijat jaetaan omiin ryhmänohjausryhmiin ja jokaiselle ryhmälle osoitetaan oma ryhmänohjaaja. Tavoitteena on, ettei ryhmänohjaaja vaihdu kesken lukio-opintojen. Ryhmänohjaustunnit eivät ole viikoittaisia lyhyitä kohtaamisia, vaan niistä muodostetaan kokonaisuus. Tapaamisia voi olla myös mahdollisuuksien mukaan muuallakin kuin koulurakennuksessa. Saman ikäluokan ryhmien ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaajat kokoontuvat säännöllisesti suunnittelemaan ja kehittämään yhteistuumin vuositasolle kuuluvia teemoja, joita toteutetaan pidemmällä ryhmänohjaustunneilla muutaman kerran jakson aikana. Ryhmänohjaustuntien teemat vaihtuvat jaksoittain ja niitä voivat ovat esimerkiksi motivaation ylläpitäminen, stressinhallinta, tavoitteiden hallinta sekä omien vahvuuksien löytäminen. Ryhmänohjaustunneilla voi vieraila eri alojen asiantuntijoita.

Ryhmänohjaaja tapaa ryhmäänsä myös pienryhmissä, jolloin vain osa oman ryhmänsä opiskelijoista on paikalla. Pienryhmässä voi keskustelu olla avoimempaa ja syvällisempää. Tuolloin myös opiskelijat tulevat ryhmänohjaajalle helpommin tutummiksi.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Ryhmänohjaajat haastattelevat jokaisen lukiolaisen henkilökohtaisesti ja jokaisella lukiolaisella mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen opinto-ohjaajan kanssa.

1. opiskelusuunnitelma

- Jokainen lukioon hakeutuva tekee lukiovalinnat, joiden pohjalta muodostuu hänen opiskelusuunnitelma lukion ajalle. Näitä valintoja on mahdollisuus tarkentaa lukio-opintojen edetessä opinto-ohjaajan kanssa. Opiskelijan suunnitelman toteutumista seurataan. Jokainen opiskelija on oikeutettu valitsemaan mitä oppiaineita tahansa ilman lähtötasotestejä tai arvosanavaatimuksia.
- Mikäli hänellä on aikaisempia muita kuin perusopetuksen opintoja, ne voidaan lukea osaksi hänen lukio-opintoja.
- Koulumme sijaitessa Ruotsin rajan välittömässä läheisyydessä, koulussamme on vuosittain ruotsalaisen taustan omaavia opiskelijoita. Peruskoulun Ruotsissa suorittaneille tai muutoin ruotsalaisen tai vahvan ruotsinkielisen taustan omaaville opiskelijoille järjestetään lukuvuoden alussa ruotsin kielen näyttötilaisuus. Tässä tilaisuudessa kiitettävän ruotsin kielen tason ja kahden ensimmäisen pitkän ruotsin moduulien sisältöjen ja tavoitteiden hallinnan osoittaneille opiskelijoille tunnustetaan ruotsin kielen kaksi ensimmäistä kurssia hyväksytyiksi ansaitulla arvosanalla. Muut opintojaksot opiskellaan muiden oppiaineiden tapaan osallistumalla opetukseen.
- Jokaiselle opiskelijalle tehdään lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien kartoittamiseksi luki-seula. Muista mahdollisista oppimisvaikeuksista ohjataan keskustelemaan erityisopettajan/psykologin kanssa. Lisäksi opiskelijoita pyydetään toimittamaan koululle lausunnot mahdollisesti aikaisemmin todetuista oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. Näiden pohjalta opiskelijalle kerrotaan hänen mahdollisuuksistaan erityisiin opetusjärjestelyihin.

- Opiskelijan mahdollisista erityisjärjestelyistä tehdään lausunnot ylioppilastutkintolautakunnalle niin pikaisesti kuin mahdollista.

2. ylioppilastutkintosuunnitelma

- Lukiolaisille kerrotaan ensimmäisenä opiskelusyksynä ylioppilastutkinnosta. He alkavat myös itse miettiä oman tutkintonsa rakennetta. Ensimmäisen vuoden kevätlukukaudella opiskelijat syventävät omaa pohdintaansa omasta ylioppilastutkinnosta ja suunnittelevat toisen lukuvuoden opintojaan. Suunnitellut opinnot kertovat myös opiskelijan ylioppilastutkintosuunnitelmasta.
- Toisena opiskeluvuonna opiskelijat kirjaavat oman ylioppilastutkintosuunnitelmansa Wilmaan. Heillä on mahdollisuus tarkentaa suunnitelmaansa opintojen edetessä. Opiskelijan suunnitelman toteutumista seurataan.
- Kolmantena ja neljäntenä opiskeluvuonna ylioppilaskokeet konkretisoituvat opiskelijoille.
- Lukuvuodessa pidetään erilliset ylioppilastutkintoinfotilaisuudet kahdesti lukuvuonna, jossa kerrotaan, mitä ylioppilastutkinto on, miten ylioppilaskokeissa ollaan sekä, miten ylioppilaskokeisiin ilmoittaudutaan.

3. jatko-opinto- ja urasuunnitelma

- Lukion ensimmäisenä vuonna opiskelijat orientoidaan ajattelemaan omaa jatko-opinto- ja urasuunnitelmaa OP01:n aikana. Heitä pyydetään kirjaamaan oma suunnitelmansa Wilmaan. Heillä on mahdollisuus tarkentaa suunnitelmaansa opintojen edetessä. Opiskelijan suunnitelmien toteutumista seurataan.
- OP02-moduulin tarkoituksena on saattaa tiedostamatonkin jatko-opinto- ja urasuunnittelu tietoiseksi.
- Heillä on mahdollisuus keskustella asiasta opinto-ohjaajan kanssa.

4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutusta ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopeus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhoollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhoolltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon

suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

4.3 Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelija-
hoolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto.

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolto toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoollona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhoolto toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoollon palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

4.3.1 Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet

Näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018, 32 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhooltoja toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Opiskeluhoolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 ja 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämisessä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhooltoja toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhooltoon liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

Opiskeluhooltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluholon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhooltoryhmien toiminta on osa opiskeluholon kokonaisuutta. Opiskeluhooltoryhmiä ovat 1) opiskeluholon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluholon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluholon ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluholon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluholon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluholon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluholon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluholon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoo se opetushenkilöstön tai opiskeluholon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluholon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §).

4.3.2 Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoitoa koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoitolaissa (1287/2013) mainittua opiskeluhuollon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukion opiskeluhoitosuunnitelma on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhoollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhoitohuotosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhoollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhoollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhoollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhoollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhoollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa

- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu

- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumisiksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoido, sosiaalityö, poliisi, nuorisotoimi).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelija-huoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhuollon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

4.4 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeus- turvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt

- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin

kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkeasteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä

tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuu-levien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukiossa opiskelijan oppimista ja osaamista pyritään arvioimaan avoimesti, monipuolisesti ja rehellisesti. Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kasvua lukiolaisissa kuvatus kaltaisiksi "hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi".

5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

- 1) Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
- 2) Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Paikallinen lisäys:

Arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa.

Keskeisintä kaikissa oppiaineissa ja kaikissa opintojaksoissa on

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen.
2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen.

Opetuksen laadunhallinnalla pyritään varmistamaan arvioinnin päätavoitteiden toteutuminen kaikilla opettajilla ja kaikissa opintojaksoissa. Käytännössä arvioinnin toteuttamisen päälinjoista ja arviointipalautteikäytännöistä sovitaan aineryhmissä opintojaksokohtaisesti. Jatkossa arviointiin liittyvä kehittämistyö on jatkuvaa ja pitkäjännitteistä aineryhmissä, jotta käytettävät arviointimenetelmät olisivat riittävän monipuolisia ja palvelisivat ensisijaisesti oppimisen tarkoitusta. Aineryhmissä mietitään esimerkiksi kysymyksiä: Mitä arvioidaan? Kuka arvioi? Mitä varten arvioidaan? Tavoitteena on kirjata keskeisimmät arviointiperiaatteet opetussuunnitelmatyössä aine- tai opintojaksokohtaisesti.

Opetuksella on edelleenkin selkä alku ja loppu eli opintojakso päättyy arviointiviikolla tai muuna erikseen sovittuna ajankohtana.

5.2 Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusero opintojakson päättyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin,

asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Paikallinen lisäys:

Opintojaksoittain päätettävät asiat määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa kutakin opintojaksoa koskevassa paikallisessa tarkennuksessa.

Tornion yhteislyseon lukiossa etenemisesteellä tarkoitetaan tilannetta, jolloin opiskelijalla on oppiaineessa hylättyjä opintojakson arvosanoja enemmän kuin oppiaineen oppimäärä antaa mahdollisuuden. Hän ei voi täten jatkaa oppiaineen opiskelua ennen kuin etenemiseste on purettu.

5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavutaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukiossa kesken jäänyt opintosuoritus arvioidaan keskeyttämismerkinnällä (K). Opintojaksolla annetut arviointiin vaikuttavat suoritukset pitää olla tehtynä opettajan antamaan määräaikaan

mennessä. Opiskelijalla on kuitenkin mahdollisuus täydentää opintojaksoa tietyissä tapauksissa ja erikseen sovittaessa. Tornion yhteislyseon lukiossa puolestaan keskeytetty opintosuoritus numeroarvosanoin arvioitavista opinnoista, esimerkiksi liiallisista poissaoloista seurannut tilanne, jossa opettajalla ei ole perusteita arvioida opintojaksoa tai opintojakson suorittamiseen kuuluvat tavoitteet eivät voi tulla täytenä, johtaa hylätty-merkintään (H). Tätä ei pidä sekoittaa hylättyyn arvosanaan 4. Mikäli opiskelija on saanut numeroarvosanoin arvioitavasta opintojaksosta H-merkinnän, hänen täytyy osallistua opintojaksolle uudelleen saadakseen sen hyväksytysti suoritetuksi.

Tornion yhteislyseon lukiossa opiskelijalla on mahdollisuus uusia hylättyjä (arvosanan 4), hyväksytyjä tai kesken jääneitä opintojaan. Opiskelijan tulee ilmoittautua jokaiseen uusintaan erikseen koulussa esitetyllä tavalla. Samalla kertaa voi osallistua enintään kahden opintojakson. Uusintaan on varattu kolme tuntia aikaa. Hylättyjen tai kesken jääneiden opintojen uusintoja järjestetään jokaisen jakson jälkeen. Lukuvuoden viimeisen jakson uusinnat järjestetään heti seuraavan lukuvuoden alettua. Hyväksytyjen opintojen uusintoja järjestetään kaksi kertaa lukuvuodessa: ensimmäinen syyslukukauden alkaessa ja toinen kevätlukukauden alkaessa. Tarkat ajankohdat määrätään lukuvuosittain, ja niistä ilmoitetaan opiskelijoille. Vuotta vanhempia opintoja ei voi uusia tai täydentää.

Hylätyn opintojakson voi uusia osallistumalla uusintaan kerran. Hylätyt opintojaksot pitää uusia heti niiden päätyttyä seuraavassa järjestettävässä uusinnassa tai muutoin opettajan kanssa sovitusti. Ammattilukutoimintaan osallistuvat opiskelijat voivat kuitenkin osallistua uusintaan myös lukuvuoden muissa uusinnissa, mikäli asiasta on sovittu erikseen opettajan kanssa.

Opiskelija, joka sairauden tai muun hyväksyttävän syyn takia joutuu olemaan poissa opintojaksoon liittyvistä näytöistä, voi suorittaa opintojaksoon kuuluvat näytöt uusinnassa. Opiskelijan on välittömästi otettava yhteys ao. aineen opettajaan ja selvítettävä poissaolon syy hyväksyttävästi ennen kuin hän voi ilmoittautua uusintaan.

Hyväksytyä arvosanaa voi yrittää korottaa kerran osallistumalla hyväksytyin uusintaan. Hyväksytyistä suorituksista parempi tulee lopulliseksi arvosanaksi.

Mikäli uusintaan ilmoittautunut opiskelija jää pois uusinnasta ilman hyväksyttävää syytä, tulkitaan tämä suoritusyritykseksi. Uusinnan arvioinnissa noudatetaan samoja periaatteita kuin varsinaisen opintojakson arvioinnissakin.

5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisällyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksyty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Paikallinen lisäys:

Itsenäisesti opiskellusta opintojaksosta edellytetään hyväksytyt arvosana. Tornion yhteislyseon lukiossa opiskelijalle voidaan myöntää oikeus opintojakson opiskelemiseen opetukseen osallistumatta silloin, kun se on perustellusta syystä tarkoituksenmukaista. Opiskelija ja opintojakson opettaja(t) suunnittelevat opintojakson opiskelun yhteisesti, ja opiskelija saa ohjausta opettajalta tai opettajilta opiskelunsa tueksi.

Itsenäisen opintojakson suorittaminen edellyttää aina rehtorin päätöstä, ja asia päätetään aina tapauskohtaisesti opiskelijaa kuunnellen. Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin opintosuunnitelmassa mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamisesta ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti opintojakson kokonaisuuden kannalta.

5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyessä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettujen opintojen vastaavat, ylempää vai alemmää, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkistä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettujen opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen mukaisesti suoritettujen opintojen luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineesta, mutta ei molemmista.

Paikallinen lisäys:

Muut kuin valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt lyhyemmän oppimäärän vastaavat pitkän oppimäärän opintokokonaisuudet luetaan Tornion yhteislyseon lukiossa hyväksi lukion muihin opintoihin.

Lukiolain 49§:n mukaan muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintavirastolta siten kuin hallintolaisissa säädetään. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 714/2018 49§ ja 53§) Lukiolain 49§:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 714/2018 50§ ja 51§)

5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelusta opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valinnaiset valtakunnalliset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemissa pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Paikallinen lisäys:

Paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien opintojaksojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään opetussuunnitelmassa. Edellä mainituista opintojaksoista luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opintojaksot.

5.4 Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät)–sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) *opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;*
- 2) *lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;*
- 3) *se on perusteltua opiskelijan sairauten, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)*

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täyttyvä.

5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

– Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisu mahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) *opiskelijaksi ottamista*
- 2) *23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä*
- 3) *suoritettujen opintojen hyväksi lukemista*
- 4) *opiskelun poikkeavaa järjestämistä*
- 5) *oikeutta saada uskonnon tai elämänskatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)*

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskelu-oikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

- 1) Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
- 2) Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
- 3) Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
 - S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
 - A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
 - B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
 - B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskele-
mat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti
ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritel-
lään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän
kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin
liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista
opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden
oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinais-
sella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut
opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S
= suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiar-
vona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään las-
ketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi

- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Paikallinen lisäys:

- Opintojaksoittain päätettävät asiat määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa kutakin opintojaksoa koskevassa paikallisessa tarkennuksessa.
- Kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa luvun 5.2.1 paikallisissa tarkennuksissa.

- Hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa luvun 5.2.1 paikallisissa tarkennuksissa.
- Perusteet itsenäisesti opiskeltaville opintokokonaisuuksille määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa luvun 5.2.2 paikallisissa tarkennuksissa.

6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä, että koko kielivarantaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

OPETUSHALLITUS
KULTTUURINVESTOINNIT

#LOPS2021

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahtoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija

oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin opiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Teemaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsitteilyn ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaatavuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuuskeinaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävästä elämäntavasta ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestävää elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväan tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiönä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukiossa laaja-alainen osaaminen rakentuu oppiaineiden moduulien sisällöistä. Alla olevaan taulukkoon on koottu oppiaineittain, miten laaja-alainen osaaminen näkyy eri oppiaineissa ja niiden moduuleissa.

	GLOBAALI- JA KULTTUURI-OSAAMINEN	HYVINVOINTI-OSAAMINEN	VUOROVAIKUTUS-OSAAMINEN	EETTISYYS JA YMPÄRISTÖ-OSAAMINEN	YHTEISKUNNALLINEN OSAAMINEN	MONITIETEINEN JA LUOVA OSAAMI
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	ÄI2, ÄI4, ÄI8	ÄI1, ÄI4, ÄI6, ÄI8	ÄI1–ÄI8	ÄI1, ÄI4, ÄI6, ÄI8	ÄI5	ÄI1, ÄI2, ÄI4, ÄI8
ENGLANTI, A	ENA3, ENA5, ENA6, ENA7	ENA1, ENA3, ENA6	ENA1-ENA8	ENA2, ENA5, ENA7	ENA4, ENA6, ENA8	ENA3, ENA5, ENA6, ENA8
RUOTSI, A	RUA3, RUA6, RUA7	RUA1, RUA3	RUA2, RUA8	RUA2, RUA7	RUA4, RUA6	RUA3, RUA5
RUOTSI, B	RUB03	RUB01, RUB02	RUB01, RUB02, RUB06	RUB07	RUB03, RUB04, RUB05	RUB03

MATEMATIIKKA, PITKÄ	MAA3, MAA11	MAA2, MAA9	MAY, MAA2-MAA13	MAA5, MAA8	MAY1, MAA8, MAA9	MAY1, MAA3, MAA4, MAA5, MAA8, MAA10, MAA12, MAA13
MATEMATIIKKA, LYHYT	MAB6	MAB0, MAB2, MAB6, MAB7	MAY, MAB2-MAB10	MAB5	MAY1, MAB4, MAB5, MAB6, MAB7	MAY1, MAB3, MAB4, MAB7, MAB8, MAB9, MAB10
KEMIA	KE2, KE3	KE1, KE3, KE6	KE1, KE4, KE5, KE8	KE2, KE3, KE4, KE5, KE6	KE1, KE2	KE2, KE4, KE7
FYSIIKKA	FY2, FY3	FY5, FY6, FY8	FY1, FY4, FY10	FY2, FY3, FY8	FY2, FY3, FY4	FY1, FY4, FY7, FY8, FY9
BIOLOGIA	BI3	BI5	BI1, BI2, BI3, BI4, BI5, BI6	BI2, BI3, BI4, BI6	BI3	BI3, BI6
MAANTIETE	GE1, GE2, GE3, GE4	GE1, GE3	GE4	GE1, GE2, GE3, GE4	GE1, GE3, GE4	GE4
PSYKOLOGIA	PS1, PS5	PS1, PS2, PS3, PS4, PS5	PS1, PS2, PS3, PS5	PS3	PS5	PS6
EV. LUT. US-KONTO	UE1, UE2, UE5	UE1	UE1, UE3	UE1, UE2, UE3	UE1, UE2, UE4, UE6	UE5, UE6
YHTEISKUNTA-OPPI	YH1, YH2, YH3, YH4, YH5	YH1, YH2, YH3	YH1, YH2, YH3, YH4, YH5	YH1, YH2, YH3, YH4, YH5	YH1, YH2, YH3, YH4, YH5	YH1, YH2, YH3, YH4, YH5
HISTORIA	HI1, HI2, HI3, HI4, HI5, HI6, HI7, HI8	HI1, HI3	HI1, HI2, HI3, HI4, HI5, HI6, HI7, HI8	HI1, HI2, HI3, HI4, HI6, HI7, HI8		HI1, HI2, HI3, HI4, HI5, HI6, HI7, HI8
TERVEYSTIETO	TE1, TE3	TE1, TE2, TE3	TE2, TE3	TE2, TE3	TE1, TE2, TE3	TE3
FILOSOFIA	FI1, FI2	FI1, FI2	FI1, FI2	FI1, FI2	FI1, FI2	
OPINTO-OHJAUS	OP01, OP02	OP01, OP02	OP01, OP02	OP02	OP02	OP01, OP02
KUVATAIDE	KU1-KU6	KU1-KU6	KU1-KU6	KU1-KU6	KU1-KU6	KU1-KU6
LIIKUNTA	LI1-LI5	LI1-LI5	LI1-LI5	LI1-LI5	LI1-LI5	LI1-LI5
MUSIIKKI	MU1- MU7	MU1-MU7	MU1-MU7		MU1-MU7	MU1-MU7

6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkittamisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaismuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielten maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museota ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokraatiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja taitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

Paikallinen lisäys:

Tornion yhteislyseon lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa pyritään vahvistamaan opiskelijoiden paikallista identiteettiä ja paikalliskulttuurin, etenkin pohjoisen kirjallisuuden, tuntemusta.

Tutustutaan hyvinvointiosaamisen teemoihin kirjallisuuden ja nykykulttuurin kautta. Teemoja pohditaan omakohtaisesti esseitä kirjoittamalla. Opetellaan tunnistamaan omia vahvuuksia oppiaineessa itsearvioinnilla.

Oppiaineessa harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ryhmäkeskusteluissa esimerkiksi luettujen teosten pohjalta. Ryhmäkeskusteluissa korostuvat perustelu- ja kuuntelutaidot ja harjoitellaan muiden huomioon ottamista. Jos esitetään puheita, ne vertaisarvioidaan kannustavassa hengessä sekä kirjallisesti että suullisesti. Puheessa korostuvat vertaisten huomioon ottaminen, jännityksen hallinta ja empatiakykyinen kuunteleminen. Laaja-alaiset aihekokonaisuudet näkyvät usein puheiden sisällössä. Parityöskentely harjoituttaa vuorovaikutusosaamista kurssilla kuin kurssilla.

Monitieteisyys näkyy oppiaineessa käsitellyissä aiheissa ja teemoissa, joita ovat esimerkiksi historia kirjallisuushistoriassa nykyisellä ja musiikki ja kuvataide tulevat tutuiksi kirjallisuuden tyyliuuntia käsiteltäessä. Kielihistoria ja kielen kehitys ovat selvästi suomen kielen asiaa, kun taas teoksen lukeminen ja siitä kirjoittaminen ovat kirjallisuuden asiaa: oppiaine on monitieteinen jo valmiiksi. Luova osaaminen oppiaineessa on vähentynyt viime vuosina, mutta kaunokirjallisuuden keinojen erittelyn lisäksi keinoja opetellaan myös käyttämään.

Vaikuttamista ja vaikuttamisen keinojen erittelyä harjoitellaan äidinkielessä ja kirjallisuudessa. Lähde- ja mediakriittisyys ovat tiivis osa nykyisiä oppiaineen sisältöjä. Lukiolaiset voivat vaikuttaa mielipidekirjoituksillaan lukion omassa aikakauslehdessä, mikäli koulun lehti tulee julkaistuksi.

Kirjoittamalla pohdittavat teemat ja oppiaineessa luettavat tekstit ovat tietysti ajankohtaisia. Etenkin ympäristöön liittyvät teemat ovat näkyvästi esillä oppiaineessa. Toisten kohtaamista ja kohtelua voisi pohdittaa kirjoittamalla.

Kulttuuriosaaminen kuuluu itsestään selvästi kirjallisuuteen ja kieleen. Globaali näkökulma tulee vastaan tarkasteltaessa maailman kieliä ja kielisukulaisuuksia nykyisessä. Globaalissa maailmassa globaalit teemat näkyvät kirjallisuudessa lähes kaikissa kursseissa.

Laaja-alainen osaaminen äidinkielessä

Hyvinvointiosaaminen

Tutustutaan hyvinvointiosaamisen teemoihin kirjallisuuden ja nykykulttuurin kautta. Teemoja pohditaan omakohtaisesti esseitä kirjoittamalla ja ryhmissä keskustelemalla. Opetellaan tunnistamaan omia ja muiden vahvuuksia oppiaineessa itse- ja vertaisarvioimalla.

Vuorovaikutusosaaminen

Oppiaineessa harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ryhmäkeskusteluissa esimerkiksi luettujen teosten pohjalta. Ryhmäkeskusteluissa korostuvat perustelu- ja kuuntelutaidot ja harjoitellaan muiden huomioon ottamista. Jos esitetään puheita, ne vertaisarvioidaan kannustavassa hengessä sekä kirjallisesti että suullisesti. Puheessa korostuvat vertaisten huomioon ottaminen, jännityksen hallinta ja empatiakykyinen kuunteleminen. Laaja-alaiset aihekokonaisuudet näkyvät usein puheiden sisällössä. Parityöskentely harjoituttaa vuorovaikutusosaamista kurssilla kuin kurssilla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kirjoittamalla pohdittavat teemat ja oppiaineessa luettavat tekstit ovat tietysti ajankohtaisia. Etenkin ympäristöön liittyvät teemat ovat näkyvästi esillä oppiaineessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisyys näkyy oppiaineessa käsitellyissä aiheissa ja teemoissa, joita ovat esimerkiksi historia kirjallisuushistoriassa. Musiikki ja kuvataide tulevat tutuiksi kirjallisuuden tyyliuuntia käsiteltäessä. Kielihistoria ja kielen kehitys ovat selvästi suomen kielen asiaa, kun taas teoksen lukeminen ja siitä kirjoittaminen ovat kirjallisuuden asiaa: oppiaine on monitieteinen jo valmiiksi. Luova osaaminen oppiaineessa on vähentynyt viime vuosina, mutta kaunokirjallisuuden keinojen erittelyn lisäksi keinoja opetellaan myös käyttämään.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vaikuttamista ja vaikuttamisen keinojen erittelyä harjoitellaan äidinkielellä ja kirjallisuudessa. Lähde- ja mediakriittisyys ovat tiivis osa nykyisiä oppiaineen sisältöjä. Lukiolaiset voivat vaikuttaa mielipidekirjoituksillaan lukion omassa aikakauslehdessä, mikäli koulun lehti tulee julkaistuksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaaminen kuuluu itsestäänselvästi kirjallisuuteen ja kieleen. Globaali näkökulma tulee vastaan tarkasteltaessa maailman kieliä ja kielisukulaisuuksia nykyisessä. Globaalissa maailmassa globaalit teemat näkyvät kirjallisuudessa lähes kaikissa kursseissa.

6.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä**Oppimäärän erityinen tehtävä**

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Pakolliset opinnot

ÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- Eettisyys ja ympäristöosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen

ÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

ÄI03 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä

- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

ÄI04 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Eettisyys ja ympäristöosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen

ÄI05 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta

- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen

ÄI06 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkitykseen
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

ÄI07 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

ÄI08 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

ÄI09 Vuorovaikutus 3 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen

ÄI10 Kirjoittaminen 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuolto

ÄI11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

ÄI12 Tekstinhuolto (2 op)

Moduuli on kielioopin peruskäsitteiden (sanaluokat, verbimuodot, lauseenjäsenet) ja oikeinkirjoitusnormien kertausta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kielentuntemuksen perustaitoja.

- Kerrataan keskeiset oikeinkirjoitusnormit.
- Tarkastellaan tekstiä kokonaisuutena ja kiinnitetään huomiota muun muassa lauserakenteisiin, tekstin kokonaisrakenteisiin, havainnollisuuteen ja tyyliin.

- Harjoitellaan tunnistamaan sanaluokat, sijamuodot ja verbi-muodot.
- Analysoidaan virkerakenteita ja opetellaan tunnistamaan tärkeimmät lauseenjäsenet.
- Tarkastellaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Arviointi

Moduuli arvioidaan numerolla 4-10.

Äi13 Tylliläinen (2 op)

Tavoitteet

- syventää ymmärrystä oikeakielisyydestä ja suomen kielen rakenteista
- kehittää opiskelijoiden kirjoitustyyliä ja rohkeutta omaäänisinä kirjoittajina

Keskeiset sisällöt

- tekstin- ja kielenhuoltoa
- kirjoitusharjoituksia
- tekstin oikeakielisyyden ja tyylin analyysi
- oman osaamisen arviointi

6.3.2 Ruotsin kieli ja kirjallisuus –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.3 Saamen kieli ja kirjallisuus –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.4 Romanikieli ja kirjallisuus –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.5 Viittomakieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.6 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi-

määrä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyiden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielikäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettavat moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudestaan niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen

ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämässä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälteenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Pakolliset opinnot

S201 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

S202 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kielisiin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet
- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot

- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

S203 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekultuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

S204 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystä kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta
- kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna

S205 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan

- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

S206 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkitykseen sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

S207 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja
- lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa
- hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta
- oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa

- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen

S208 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aate-maailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuuri-nen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

S209 Vuorovaikutus 3 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Keskeiset sisällöt

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö
- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

S210 Kirjoittaminen 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä
- kehittää omaäänistä kirjoittamista
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta
- osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

Keskeiset sisällöt

- aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi
- omaäänisten tekstien tuottaminen
- tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa
- luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

S211 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti

6.3.7 Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.8 Suomi saamenkielisille –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.9 Ruotsi saamenkielisille –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.10 Suomi viittomakielisille –oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.11 Ruotsi viittomakielisille -oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.3.12 Muu opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4 Toinen kotimainen kieli

6.4.1 Ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitukseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti-

ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmenevät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja

kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myönteellisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen ruotsin kielessä

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta keskeistä on, että opiskelija syventää ymmärrystään sekä omasta identiteetistään että lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta. Kansainvälistä osaamista ja monilukutaitoa vahvistetaan kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisten verkostojen, medioiden ja lähteaineistojen avulla. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia, opiskelijoiden vapaa-ajan verkostoja unohtamatta. Harjoitellaan käyttämään englantia erilaisissa tilanteissa lingua francana.

Tunnistetaan niitä kulttuuriperintöjä ja toimintaympäristöjä, joille kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat. Kulttuuri-identiteettejä tarkastellaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta, jopa globaalisti. Tavoitteena on oppia toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta ja harjoitella maailmankansalaisen taitoja YK:n Agenda 2030 mukaisesti. Tavoitteena on toisaalta opiskelijan oman identiteetin, toisaalta kansainvälistymisen ja globalisaation erittelemineen ilmiöinä. Työskentelyssä hyödynnetään oppimateriaalien lisäksi opiskelijaryhmien moninaisuutta ja ajankohtaisia aiheita monipuolisesti.

Palautteella ohjataan opiskelijoita havaitsemaan kulttuuristen piirteiden vaikutusta viestintään. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon valita erilaisiin rekistereihin ja tilanteisiin sopivia viestintätapoja. Viestintäosaamista arvioidaan monipuolisesti opintojakson aikana itse- ja vertaisarviointia hyödyntäen. Ajankohtaisten teemojen vaihtelu voi vaikuttaa arvioinnin painotuksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla korostuu hyvinvointiosaaminen. Tavoitteena on hyvinvointia tukevien ja iloa tuottavien toimintatapojen omaksuminen sekä niitä edistävien yhteisöjen tunnistaminen. Työskentelyssä sovelletaan monenlaisia yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelymuotoja. Opiskelijat osallistuvat työskentelyn suunnitteluun ja sovellettavien menetelmien valintaan, mikä edesauttaa motivoitumista ja jaksamista. Kaikki työskentely ei välttämättä tapahdu luokkahuoneessa.

Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla itselleen soveltuvia työskentelytapoja ja -ympäristöjä. Tällä tuetaan opiskelijan jaksamista ja vahvistetaan hänen epävarmuuden sietokykyään sekä luottamustaan tulevaisuuteen. Jotta opiskelija voi ottaa vastuuta oppimisestaan, hänelle selvennetään opintojakson tavoitteet ja vaatimukset. Henkilökohtaisten tavoitteiden asettaminen lisää motivaatiota ja tukee jaksamista.

Opiskelija tiedostaa vastuunsa myös muiden opiskelijoiden oppimisesta. Työskentelyssä pyritään tunnistamaan ja ehkäisemään hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviäkin tekijöitä, kuten uupumusta ja kiusaamista. Työskennellessään yksin tai ryhmissä, joko opiskelijakeskeisesti tai opettajaohjoisesti, opiskelijat paitsi oppivat yhdessä myös löytävät tapoja kohdata epävarmuutta ja sietää pettymyksiä.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta palautteessa ja arvioinnissa on olennaista niin tavoitteiden saavuttaminen kuin uusien tavoitteiden asettaminenkin. Itse- ja vertaisarvioinnissa kiinnitetään huomiota erilaisten työskentelymuotojen soveltamiseen opiskelussa. Itsearvioinnissa opiskelija pohtii käytettyjen työskentelymuotojen soveltumista itselleen ja niiden vaikutusta henkilökohtaiseen jaksamiseensa. Antamalla palautetta opintojakson aikana opettaja kiinnittää opiskelijan huomion erilaisten menetelmien vertailuun ja niiden soveltumisen arviointiin henkilökohtaisen työskentelyn sujuvoittamiseksi ja asetettujen tavoitteitten saavuttamiseksi.

Vuorovaikutusosaaminen

Kielten opiskelun keskiössä on vuorovaikutusosaaminen, johon kuuluu sekä suullinen, kirjallinen että esimerkiksi kehollinen vuorovaikutus. Opintojen edetessä vuorovaikutustaitojen harjoittelussa siirrytään passiivisesta osaamisesta aktiiviseksi viestijäksi. Kirjallisen vuorovaikutuksen harjoittelu lisääntyy ja korostuu opintojen loppua kohden.

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan monipuolisesti opiskelijan osaamistaso huomioiden "kaikki kieli-taito on arvokasta" -periaatteella. Työskentelytapoina sovelletaan vaihtelevia yksilö- ja ryhmätyöskentelymenetelmiä, samoin kuin itse- ja vertaisarviointia. Työskentelytapojen valinnassa kiinnitetään huomiota ryhmäyttämiseen, jotta opiskelija kokee kuuluvansa lukioyhteisöömme ja tulevaisuutensa hyväksytyksi omana itsenään.

Palautteenantamisessa korostuu osaamisen huomiointi, vaatimustasojen reaali-teetteja unohtamatta. Keskeistä on opiskelijan minäpystyvyyden kasvattaminen, mitä tuetaan eritasoisten harjoitteiden lisäksi rakentavan vuorovaikutuksen elementtejä pohtimalla. Työskentelyssä harjoitellaan konfliktien ja risitiriitojen käsittelyä rakentavasti jopa kieli- ja kulttuurirajoja ylittäen. Modernit tieto- ja viestintätekniikan sovellukset tarjoavat uudenlaisia tapoja harjoitella vuorovaikutusta ajasta ja paikasta riippumatta. Sananvapaus on keskeinen osa vuorovaikutusosaamista ja sen merkitystä ja käyttöä pohditaan ajankohtaisiakin aiheita hyödyntäen. Rakentava vuorovaikutus ja kulttuurienvälinen ymmärrys edesauttavat kestävästä tulevaisuudesta, demokratiaa ja rauhaa.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä aktiivisena että passiivisena viestijänä. Opintojen edetessä kiinnitetään yhä enemmän huomiota opiskelijan taitoon tunnistaa kontekstin ja rekisterin vaikutus ja vaatimukset vuorovaikutukseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana ovat monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi. Harjoitellaan erilaisia demokratian toteutumiseen liittyviä taitoja sekä yksilö- että ryhmätyöskentelymenetelmillä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Vahvistetaan taitoja, jotka ovat keskeisiä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Opiskelija suunnittelee tulevaisuuttaan avarakatseisesti, rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja oppii sietämään epävarmuutta ja turhautumista erilaisia teemoja työstettäessä.

Tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Harjoitellaan aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja erilaisissa viestintätilanteissa vaihtelevia työskentelymenetelmiä hyödyntäen. Totutellaan ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita paikallisesti ja kansainvälisesti. Harjoitellaan sekä myönteisen että kielteisen palautteen antamista ja vastaanottamista. Hyödynnetään ajankohtaisia aiheita sekä paikallisesti että kansainvälisesti tieto- ja viestintäteknologian avulla. Opiskelijalla on ajankohtaisten aiheiden käsittelyssä vaihtelevasti joko passiivinen tai aktiivinen rooli.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen tiivistyy ajatukseen "kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä". Kestävää elämäntapaa pohditaan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta ja niiden vaikutuksista toinen toisiinsa. Aihepiirit liittyvät opiskelijan omaan elämänpiiriin, niin paikallisesti kuin globaalisti, ja tavoitteena on ymmärtää ihmisen toiminnan suhde luonnonympäristöjen kantokykyyn, rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Ihmisistä ja luonnosta huolehtiminen vahvistaa luottamusta arkisten hyvien tekojen vaikutukseen.

Työskentelyssä hyödynnetään YK:n Agenda 2030:n tavoitteiden aihepiirejä laajan tekstikäsityksen mukaan. Tutustutaan erilaisiin tutkimustietoihin ja havainnoidaan, suunnitellaan, tutkitaan ja arvioidaan toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Työskentelyssä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Aihepiirien ja työskentelymenetelmien painotuksia vaihdellaan opiskelijaryhmän ja ajankohtaisten teemojen mukaan. Pohditaan globalisaation vaikutusta erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestävä elämäntapaa. Pohditaan oman elämänpiirin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia muuhun maailmaan kestäväan tulevaisuuden osatekijöinä.

Palautteessa huomioidaan opiskelijan osallistuminen ja onnistuminen haastavien aiheiden työstämisessä ja erilaisten näkemysten ymmärtämisessä ja hyväksymisessä. Aiheita työstetään monipuolisesti yksilö- ja ryhmätyöskentelytapoja vaihdellen. Lukio-opintojen loppuvaiheessa arvioinnissa kiinnitetään huomiota paitsi erilaisten näkökulmien ja rekisterien huomioimiseen, myös tuotosten kielelliseen tarkkuuteen. Tuotosten toteutustavat vaihtelevat opiskelijaryhmästä ja ajankohtaisista aiheista riippuen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla syvennetään monilukutaitoa, joka perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä (tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaismuotojen yhdistelmiä). Joihinkin tekstityyppeihin tutustutaan tutkimalla tekstinäytteitä ja joihinkin tuot-

tamalla tekstejä itse. Samalla opiskelijat harjoittelevat tiedon luotettavuuden, tarpeellisuuden ja merkittävyyden arviointia. Opiskelussa käytetään sekä yksilö- että ryhmätyöskentelymenetelmiä vaihtelevasti, mikä vahvistaa oppimaan oppimisen ja ryhmätyöskentelyn taitoja.

Monilukutaidon harjaantuessa opiskelijat kiinnittävät yhä enemmän huomiota erilaisten tekstien vaatuvuusasteeseen, näkökulmiin ja kontekstiin. Työskentelyssä kiinnitetään huomiota teknologian ja digitalisaation vaikutuksiin yksilöiden ja yhteisöjen kykyihin. Pohditaan tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja ja vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita eri näkökulmista myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opiskelijat hyödyntävät eri oppiaineiden taitoja ja kompetensseja haastaen oman osaamisensa rajoja. Työskentelyssä voidaan hyödyntää myös opiskelijoiden omia mielenkiinnon kohteita ja ajankohtaisia aiheita.

Opiskelijalle annetaan palautetta oman osaamisensa hyödyntämisestä ja ryhmätyöskentelytaidoista opintojakson aikana. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia vaihtelevasti. Opintojen edetessä arvioinnissa korostuvat tekstien vaatuvuusasteen, näkökulmien ja kontekstien tunnistamistaidot niin viestin vastaanottajana kuin lähettäjänä.

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä

- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa <i>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</i>	Taito tulkita tekstejä <i>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</i>	Taito tuottaa tekstejä <i>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</i>
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehukseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

6.4.1.1 Ruotsi, A-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelija- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehittymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon ruotsin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

RUA01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

Moduulin tehtävänä on avata lukion ruotsin kielen opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa ruotsin kieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kieltenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).

Keskeiset sisällöt

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

RUA02 Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen (3 op)

Moduulin tehtävänä on tarkastella ruotsin kieltä lähiympäristöstä käsin Suomessa laajentaen näkökulmaa Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä globaalille tasolle. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena. Moduulissa harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisisä ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit eri medioissa

RUA03 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä tarkastelemalla suomenruotsalaisia, ruotsalaisia sekä muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä sekä yksilön ja yhteisön arvojen moninaisuutta. Kulttuurin ja taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä omia kiinnostuksen kohteita. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin

(formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään kulttuurista ymmärrystä tarkastelemalla suomenruotsalaisia, ruotsalaisia sekä muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä sekä yksilön ja yhteisön arvojen moninaisuutta. Tarkastellaan

kulttuurin ja taiteiden merkitystä. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä omia kiinnostuksen kohteita. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Yhteisiä sisältöjä löytyy taideaineista ja opinto-ohjauksesta.

RUA04 Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Moduulissa kehitetään opiskelijan ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista ruotsin kielellä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi
- kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta
- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan

ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kehitetään opiskelijan ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja. Opintojaksolla harjoitellaan toimimista aktiivisena kansalaisena ruotsin kielellä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta monimuotoisessa maailmassa.

Yhtäläisyyksiä löytyy englannista, yhteiskuntaopista ja äidinkielestä.

RUA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, sekä vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Monitieteinen ja luova osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja

muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta, sekä vahvistetaan tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Vahvistetaan opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Yhtäläisyyksiä on ainakin äidinkielen, englannin ja luonnontieteellisten aineiden kanssa.

RUA06 Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa ruotsin kielellä erityisesti pohjoismaisessa kontekstissa. Moduulissa käsitellään asioita, jotka liittyvät itsenäistyvän nuoren elämänpäiriin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaiku-

tusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Lisäksi pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa ruotsin kielellä erityisesti pohjoismaisessa kontekstissa. Opintojaksolla käsitellään asioita, jotka liittyvät itsenäistyvän nuoren elämänpiiriin. Opiskelija päivittää kieliprofiilinsa.

Sisällöllisiä yhtäläisyyksiä on yhteiskuntaopissa, muissa vieraisissa kielissä ja opinto-ohjauksessa.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyjä aiheita kerrataan ja täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

RUA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)

Moduulin tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin ruotsin kielellä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä. Moduulissa pyritään hyödyntämään yhteistyökontakteja ruotsinkielisten tai pohjoismaisten koulujen kanssa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvarustaan
- osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos

- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Eettisyys ja ympäristöosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen

hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin ruotsin kielellä. Aiheiden käsittelyä harjoitellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä. Opiskelussa pyritään hyödyntämään yhteistyökontakteja ruotsinkielisten tai pohjoismaisten koulujen kanssa esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian avulla.

RUA08 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan pohjoismaiseen ja kansainväliseen toimijuuteen, ja tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja sen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- ruotsin puhujien taustojen tai äidinkielten vaikutus puhetilanteissa
- dialogisuus

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Opiskelijoille annetaan jatkuvaa palautetta työskentelystä opintojakson aikana ja opintojakson päätteeksi pidetään suullinen koe.

Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan suullista kielitaitoa monipuolisesti sekä pohjoismaisiin että kansainvälisiin viestintätarpeisiin. Harjoittelussa huomioidaan sekä kielelliset että kulttuuriset osa-alueet. Vahvistetaan opiskelijoitten neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

RUA09 Kohti ylioppilaskirjoituksia (2 op)

Tavoitteet

- Valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset kirjoitelmaharjoitukset
- sanasto- ja rakenneharjoitukset
- kuullunymmärtämisharjoitukset

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä yhteisesti sovittujen kriteerien ja periaatteiden mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen A-kielen vaatimusten mukaisesti. Vahvistetaan opiskelijan ainekirjoitustaitoa mm. tutustumalla RUA-tasoiisiin kirjoitelmatyyppeihin. Samalla kerrataan monipuolisesti aiemmin opittuja rakenteita ja kartutetaan sanavarastoa. Lisäksi harjoitellaan kuullunymmärtämistä. Opintojakso suositellaan suoritettavaksi pakollisten opintojaksojen jälkeen juuri ennen ylioppilaskokeeseen osallistumista.

6.4.1.2 Ruotsi, B1-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muo- dollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohde- kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

RUB0 Johdanto lukion ruotsin opintoihin, 2 op

Tavoitteet

- motivoidaan ja innostetaan ruotsin kielen opintoihin lukiossa
- vahvistetaan aikaisemmin opittua
- perehdytään opiskelutekniikoihin

Keskeiset sisällöt

- sanasto- ja rakenneharjoituksia
- tekstinymmärtämisharjoituksia
- kuullunymmärtämisharjoituksia

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä yhteisesti sovittujen kriteerien ja periaatteitten mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ruotsin kieltä lähestytään kulttuurin ja arkielämän ilmiöiden näkökulmasta. Kerrataan perusopetuksessa opittuja tietoja ja taitoja sekä pohditaan opiskelutekniikoita. Opintojaksoa suositellaan erityisesti niille opiskelijoille, joilla perusopetuksen päättötodistuksessa B-ruotsin arvosana on 7 tai alempi.

Pakolliset opinnot**RUB01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävä on johdattaa ja motivoida opiskelijaa lukion toisen kotimaisen kielen opintoihin ja kasvattaa opiskelijan tietoisuutta omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa. Moduulin tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta, historiasta ja asemasta Suomessa sekä ohjata opiskelijaa löytämään ruotsin kielen vaikutuksesta kertovia kielellisiä ja kulttuurisia piirteitä omasta arjesta ja yhteiskunnasta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn-taitotasoon B1.1.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

RUB02 Ruotsin kieli arjessani (3 op)

Moduulin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa

- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

RUB03 Kulttuuri ja mediat (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Paikallinen lisäys:

- hyödynnetään mahdollisuuksia vierailuilla Haaparannalla ja lähialueilla, esimerkiksi kirjastossa, elokuvissa tai teatterissa
- mahdollisuuksien mukaan tutustutaan tornionlaaksolaiseen kulttuuriperintöön

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

RUB04 Ympäristömme (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu moduulissa erilaisiin tekstityyppeihin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Paikallinen lisäys:

- hyödynnetään mahdollisuuksia molemminpuolisiin vierailuihin Haaparannalla ja lähialueilla, esimerkiksi kirjastossa, elokuvissa tai teatterissa

Laaja-alainen osaaminen

- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintä-tekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu erilaisiin tekstityyppeihin.

RUB05 Opiskelu- ja työelämä (2 op)

Moduulin tehtävänä on, että opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Paikallinen lisäys:

- hyödynnetään mahdollisuuksia yritys- ja kouluvierailuihin Haaparannalla ja lähialueilla

Laaja-alainen osaaminen

- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa moduuleissa käsitellyjä aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

RUB06 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteena

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Paikallinen lisäys:

- mahdolliset vastavuoroiset vierailut Haaparannalla ja lähialueilla, esimerkiksi koulut ja paikalliset yritykset

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Opiskelijoille annetaan jatkuvaa palautetta työskentelystä opintojakson aikana ja opintojakson päätteeksi pidetään suullinen koe.

Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana syvennetään taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja harjoitella dialogia. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

RUB07 Kestävä elämäntapa (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää oppimäärän pakollisten moduulien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään oppimäärän aiempien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta. Huomioidaan opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Valinnaiset paikalliset opinnot

RUB08 Kohti ylioppilaskirjoituksia (2 op)

Tavoitteet

- valmistautua B-ruotsin ylioppilaskokeeseen
- kerrata aiemmin opittua

Keskeiset sisällöt

- sanasto- ja rakenneharjoituksia
- kuullun- ja tekstinymmärtämisharjoituksia
- kirjoitusharjoituksia

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä yhteisesti sovittujen kriteerien ja periaatteiden mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistaudutaan B-ruotsin ylioppilaskirjoituksiin kertaamalla kieltä monipuolisesti erilaisien tehtävätyyppien avulla. Opintojakso suositellaan suoritettavaksi pakollisten opintojen jälkeen juuri ennen ylioppilaskokeeseen osallistumista.

RUB09 Kirjallinen viestintä (2 op)**Tavoitteet**

- Vahvistetaan kirjallista viestintää.
- Valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

- Tutustutaan monipuolisesti erilaisiin kirjallisen viestinnän tehtävätyyppisiin.
- Tuotetaan erilaisia kirjallisia viestejä.
- Kerrataan ja harjoitellaan sanastoa ja rakenteita.

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä yhteisesti sovittujen kriteerien ja periaatteiden mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan kirjallisia viestintätaitoja mm. tutustumalla B-ruotsin eri kirjoitelmityyppisiin. Samalla kerrataan aiemmin opittuja rakenteita ja kartutetaan sanavarastoa. Lisäksi harjoitellaan kuullunymmärtämistä. Opintojakso suositellaan suoritettavaksi pakollisten opintojen jälkeen juuri ennen keskipitkän ruotsin ylioppilaskokeeseen osallistumista.

6.4.1.3 Ruotsi, B3-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4.1.4 Ruotsi, äidinkielenomainen oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4.1 Suomi (Finska)

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4.1.1 Suomi, A-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4.1.2 Suomi, äidinkielenomainen oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4.1.3 Suomi, B1-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.4.1.4 Suomi, B3-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5 Vieraat kielet

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaiaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiategstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaiaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen vieraissa kielissä

Vuorovaikutusosaaminen

Kielten opiskelun keskiössä on vuorovaikutusosaaminen, johon kuuluu sekä suullinen, kirjallinen että esimerkiksi kehollinen vuorovaikutus. Opintojen edetessä vuorovaikutustaitojen harjoittelussa siirrytään passiivisesta osaamisesta aktiiviseksi viestijäksi. Kirjallisen vuorovaikutuksen harjoittelu lisääntyy ja korostuu opintojen loppua kohden.

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan monipuolisesti opiskelijan osaamistaso huomioiden "kaikki kieli-taito on arvokasta" -periaatteella. Työskentelytapoina sovelletaan vaihtelevia yksilö- ja ryhmätyöskentelymenetelmiä, samoin kuin itse- ja vertaisarviointia. Työskentelytapojen valinnassa kiinnitetään huomiota ryhmäyttämiseen, jotta opiskelija kokee kuuluvansa lukioyhteisöömme ja tulevansa hyväksytyksi omana itsenään.

Palautteenantamisessa korostuu osaamisen huomiointi, vaatimustasojen reaalieläiteitä unohtamatta. Keskeistä on opiskelijan minäpystyvyyden kasvattaminen, mitä tuetaan eritasoisten harjoitteiden lisäksi rakentavan vuorovaikutuksen elementtejä pohtimalla. Työskentelyssä harjoitellaan konfliktien ja risitriitojen käsittelyä rakentavasti jopa kieli- ja kulttuurirajoja ylittäen. Modernit tieto- ja viestintätekniikan sovellukset tarjoavat uudenlaisia tapoja harjoitella vuorovaikutusta ajasta ja paikasta riippumatta. Sananvapaus on keskeinen osa vuorovaikutusosaamista ja sen merkitystä ja käyttöä pohditaan ajankohtaisiakin aiheita hyödyntäen. Rakentava vuorovaikutus ja kulttuurienvälinen ymmärrys edesauttavat kestäväää tulevaisuutta, demokratiaa ja rauhaa.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä aktiivisena että passiivisena viestijänä. Opintojen edetessä kiinnitetään yhä enemmän huomiota opiskelijan taitoon tunnistaa kontekstin ja rekisterin vaikutus ja vaatimukset vuorovaikutukseen.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla korostuu hyvinvointiosaaminen. Tavoitteena on hyvinvointia tukevien ja iloa tuottavien toimintatapojen omaksuminen sekä niitä edistävien yhteisöjen tunnistaminen. Työskentelyssä sovelletaan monenlaisia yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelymuotoja. Opiskelijat osallistuvat työskentelyn suunnitteluun ja sovellettavien menetelmien valintaan, mikä edesauttaa motivoitumista ja jaksamista. Kaikki työskentely ei välttämättä tapahdu luokkahuoneessa.

Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla itselleen soveltuvia työskentelytapoja ja -ympäristöjä. Tällä tuetaan opiskelijan jaksamista ja vahvistetaan hänen epävarmuuden sietokykyään sekä luottamustaan tulevaisuuteen. Jotta opiskelija voi ottaa vastuuta oppimisestaan, hänelle selvennetään opintojakson tavoitteet ja vaatimukset. Henkilökohtaisten tavoitteiden asettaminen lisää motivaatiota ja tukee jaksamista.

Opiskelija tiedostaa vastuunsa myös muiden opiskelijoiden oppimisesta. Työskentelyssä pyritään tunnistamaan ja ehkäisemään hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviäkin tekijöitä, kuten uupumusta ja kiusaamista. Työskennellessään yksin tai ryhmässä, joko opiskelijakeskeisesti tai opettajaohjoisesti, opiskelijat paitsi oppivat yhdessä myös löytävät tapoja kohdata epävarmuutta ja sietää pettymyksiä.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta palautteessa ja arvioinnissa on olennaista niin tavoitteiden saavuttaminen kuin uusien tavoitteiden asettaminenkin. Itse- ja vertaisarvioinnissa kiinnitetään huomiota erilaisten työskentelymuotojen soveltamiseen opiskelussa. Itsearviointissa opiskelija pohtii käytettyjen työskentelymuotojen soveltumista itselleen ja niiden vaikutusta henkilökohtaiseen jaksamiseensa. Antamalla palautetta opintojakson aikana opettaja kiinnittää opiskelijan huomion erilaisten menetelmien vertailuun ja niiden soveltumisen arviointiin henkilökohtaisen työskentelyn sujuvoittamiseksi ja asetettujen tavoitteitten saavuttamiseksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta keskeistä on, että opiskelija syventää ymmärrystään sekä omasta identiteetistään että lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta. Kansainvälistä osaamista ja monilukutaitoa vahvistetaan kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisten verkostojen, medioiden ja lähdeaineistojen avulla. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia, opiskelijoiden vapaa-ajan verkostoja unohtamatta. Harjoitellaan käyttämään englantia erilaisissa tilanteissa lingua francana.

Tunnistetaan niitä kulttuuriperintöjä ja toimintaympäristöjä, joille kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat. Kulttuuri-identiteettejä tarkastellaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta, jopa globaalisti. Tavoitteena on oppia toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta ja harjoitella maailmankansalaisen taitoja YK:n Agenda 2030 mukaisesti. Tavoitteena on toisaalta opiskelijan oman identiteetin, toisaalta kansainvälistymisen ja globalisaation erittelyminen ilmiöinä. Työskentelyssä hyödynnetään oppimateriaalien lisäksi opiskelijaryhmien moninaisuutta ja ajankohtaisia aiheita monipuolisesti.

Palautteella ohjataan opiskelijoita havaitsemaan kulttuuristen piirteiden vaikutusta viestintään. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon valita erilaisiin rekistereihin ja tilanteisiin sopivia viestintätapoja. Viestintäosaamista arvioidaan monipuolisesti opintojakson aikana itse- ja vertaisarviointia hyödyntäen. Ajankohtaisten teemojen vaihtelu voi vaikuttaa arvioinnin painotuksiin

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla syvennetään monilukutaitoa, joka perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä (tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaismuotojen yhdistelmiä). Joihinkin tekstityyppeihin tutustutaan tutkimalla tekstinäytteitä ja joihinkin tuottamalla tekstejä itse. Samalla opiskelijat harjoittelevat tiedon luotettavuuden, tarpeellisuuden ja merkittävyyden arviointia. Opiskelussa käytetään sekä yksilö- että ryhmätyöskentelymenetelmiä vaihtelevasti, mikä vahvistaa oppimaan oppimisen ja ryhmätyöskentelyn taitoja.

Monilukutaidon harjaantuessa opiskelijat kiinnittävät yhä enemmän huomiota erilaisten tekstien vaativuusasteeseen, näkökulmiin ja kontekstiin. Työskentelyssä kiinnitetään huomiota teknologian ja digitalisaation vaikutuksiin yksilöiden ja yhteisöjen kykyihin. Pohditaan tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja ja vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita eri näkökulmista myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opiskelijat hyödyntävät eri oppiaineiden taitoja ja kompetensseja haastaen oman osaamisensa rajoja. Työskentelyssä voidaan hyödyntää myös opiskelijoiden omia mielenkiinnon kohteita ja ajankohtaisia aiheita.

Opiskelijalle annetaan palautetta oman osaamisensa hyödyntämisestä ja ryhmätyöskentelytaidoista opintojakson aikana. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia vaihtelevasti. Opintojen edetessä arvioinnissa korostuvat tekstien vaativuusasteen, näkökulmien ja kontekstien tunnistamistaidot niin viestin vastaanottajana kuin lähettäjänä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana ovat monimuotoiset osallistumis- vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi. Harjoitellaan erilaisia demokratian toteutumiseen liittyviä taitoja sekä yksilö- että ryhmätyöskentelymenetelmillä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Vahvistetaan taitoja,

jotka ovat keskeisiä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Opiskelija suunnittelee tulevaisuuttaan avarakatseisesti, rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja oppii sietämään epävarmuutta ja turhautumista erilaisia teemoja työstettäessä.

Tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Harjoitellaan aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja erilaisissa viestintätilanteissa vaihtelevia työskentelymenetelmiä hyödyntäen. Totutellaan ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita paikallisesti ja kansainvälisesti. Harjoitellaan sekä myönteisen että kielteisen palautteen antamista ja vastaanottamista. Hyödynnetään ajankohtaisia aiheita sekä paikallisesti että kansainvälisesti tieto- ja viestintäteknologian avulla. Opiskelijalla on ajankohtaisten aiheiden käsittelyssä vaihtelevasti joko passiivinen tai aktiivinen rooli.

Palautteessa ja arvioinnissa kiinnitetään huomiota yhteiskunnallisten viestintäkeinojen soveltamiseen käytännössä, joko todellisissa tai kuvitteellisissa viestintätilanteissa. Itse- ja vertaispalautetta hyödynnetään laajasti. Lukio-opintojen edetessä arvioinnissa painottuu kieli- ja rekisterivaatimusten huomiointi niin suullisessa kuin kirjallisessa viestinnässä. Lukio-opintojen alkupuolella harjoittelussa korostuu suullinen viestintä, mutta niiden edetessä kirjallinen viestintä saa enemmän huomiota.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen tiivistyy ajatukseen "kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä". Kestävää elämäntapaa pohditaan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta ja niiden vaikutuksista toinen toisiinsa. Aihepiirit liittyvät opiskelijan omaan elämäntapaan, niin paikallisesti kuin globaalisti, ja tavoitteena on ymmärtää ihmisen toiminnan suhde luonnonympäristöjen kantokykyyn, rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Ihmisistä ja luonnosta huolehtiminen vahvistaa luottamusta arkisten hyvien tekojen vaikutukseen.

Työskentelyssä hyödynnetään YK:n Agenda 2030:n tavoitteiden aihepiirejä laajan tekstikäsityksen mukaan. Tutustutaan erilaisiin tutkimustietoihin ja havainnoidaan, suunnitellaan, tutkitaan ja arvioidaan toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Työskentelyssä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Aihepiirien ja työskentelymenetelmien painotuksia vaihdellaan opiskelijaryhmän ja ajankohtaisten teemojen mukaan. Pohditaan globalisaation vaikutusta erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestävä elämäntapaa. Pohditaan oman elämäntapaan yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia muuhun maailmaan kestäväan tulevaisuuden osatekijöinä.

Palautteessa huomioidaan opiskelijan osallistuminen ja onnistuminen haastavien aiheiden työstämisessä ja erilaisten näkemysten ymmärtämisessä ja hyväksymisessä. Aiheita työstetään monipuolisesti yksilö- ja ryhmätyöskentelytapoja vaihdellen. Lukio-opintojen loppuvaiheessa arvioinnissa kiinnitetään huomiota paitsi erilaisten näkökulmien ja rekisterien huomioimiseen, myös tuotosten kielelliseen tarkkuuteen. Tuotosten toteutustavat vaihtelevat opiskelijaryhmästä ja ajankohtaisista aiheista riippuen.

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)

Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehukseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehksen kuusiporlaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK luokkuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

6.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelija- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoisiksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen moduulin yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua francana sekä omasta kehittymisestäään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

ENA0 Johdanto lukio-opiskeluun (2 op)

Tavoitteet

- Vahvistetaan aiempaa osaamista.
- Tuetaan lukion englannin opinnoissa menestymistä.

Keskeiset sisällöt

- Harjoitellaan tekstin- ja kuullunymmärtämisen taitoja.

- Tehdään rakenne- ja sanastoharjoituksia.
- Perehdytään erilaisiin opiskelutekniikoihin.

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä opintojakson alussa sovittujen kriteerien ja periaatteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla johdatellaan lukio-opintoihin kertaamalla perusopetuksessa opittuja tietoja ja taitoja sekä perehtymällä opiskelutekniikoihin. Opintojaksoa suositellaan erityisesti niille opiskelijoille, joilla perusopetuksen päättötodistuksessa englannin arvosana on 7 tai alempi.

Pakolliset opinnot

ENA01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

Moduulin tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kieli-tietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kieltenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kieltenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiinsa tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

ENA02 Englanti globaalina kielenä (3 op)

Moduulin tehtävänä on tarkastella englannin kielen aseman kehittymistä lingua francana globaaleissa konteksteissa ja vuorovaikutustilanteissa, joissa englanti ei välttämättä ole kenenkään äidinkieli. Tehtä-

vänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänneiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

ENA03 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Moduulissa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämämpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Paikallinen lisäys:

- mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa (esimerkiksi Aineen taide-museo ja Lappian kulttuuriopinnot)

Laaja-alainen osaaminen

- Hyvinvointiosaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään kulttuurista ymmärrystä tarkastelemalla kielten ja kulttuurien moninaisuutta. Opintojaksolla tarkastellaan kulttuurin kautta välittyviä arvoja ja merkityksiä sekä taiteiden vaikuttavuutta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja (esimerkiksi äidinkieli, taito- ja taideaineet) tai oppimisympäristöjä sekä omia elämämpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko omakohtainen luovan ilmaisun tuotos.

ENA04 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista englannin kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarviointin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan kriittistä luku- ja tiedonhankintataitoa tekemällä soveltavia harjoituksia ja tuotoksia. Opintojaksossa tarkastellaan englannin kieltä aktiivisen kansalaisuuden välineenä monimuotoisessa maailmassa. Yhteisiä rajapintoja löytyy yhteiskunnallisiin ja katsomusaineisiin, esimerkiksi YH, FI, UE, HI.

ENA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Paikallinen lisäys:

- Tornion merkitys teollisuuspaikkakuntana huomioidaan mahdollisuuksien mukaan

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta. Lisäksi vahvistetaan tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Vahvistetaan myös opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Samankaltaisia aihepiirejä löytyy luonnontieteellisistä aineista.

ENA06 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan englannin kielen käyttöä työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Opintojaksolla tutustutaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmiin sekä työntekoon myös kansainvälisessä kontekstissa. Sisällöllisiä yhtäläisyyksiä on opinto-ohjauksessa, taloustieteessä ja yhteiskunnallisissa aineissa.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

ENA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)

Moduulin tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys:

- Tornionjoki, Perämeren kansallispuisto, tuulivoima, maatalous ym. paikalliset aihepiirit pyritään hyödyntämään työskentelyssä

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakson arvioinnissa hyödynnetään jatkuvaa palautetta opiskelijan työskentelystä sekä oppituntien aikaisessa että niiden ulkopuolisessa harjoittelussa. Palautteen tarkoitus on ohjata opiskelijan työskentelyä ja pitää opiskelija tietoisena oman työskentelyn vaikutuksista odotettavissa oleviin oppimistuloksiin (formatiivinen arviointi). Palautetta annetaan monipuolisesti sekä opiskelutaidoista että substanssiosaamisesta koko opintojakson ajan. Kaikki palaute ei ole dokumentoitua ja yksilöityä vaan usein spontaania kommentointia joko yleisellä tai yksityisellä tasolla.

Opintojen alkupuolella palautteen tarkoitus on ennenkaikkea ohjata opiskelijoita opiskelumenetelmien valinnassa. Palautteen antamisessa hyödynnetään itse- ja vertaisarvioinnin lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa, esimerkiksi oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia. Onnistunut palaute on opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta ja sillä pyritään ennen kaikkea ohjaamaan ja kannustamaan opiskelijaa. Palautteen avulla opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään. Palaute auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Arvioinnissa painottuu substanssiosaaminen erilaisissa rekistereissä ja viestintätilanteissa sekä passiivisena että aktiivisena kielenkäyttäjänä. Arviointi perustuu kriteereihin ja se dokumentoidaan (summatiivinen arviointi). Kriteerit ja painotukset vaihtelevat paitsi opintojaksokohtaisesti, myös ajankohdasta ja opiskelijaryhmästä riippuen. Opiskelijalle annetaan erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opintojaksolla käytettävät menetelmät ja painotukset voivat vaihdella ja niistä päätetään opintojakson alussa opiskelijoitten kanssa yhteisesti. Arviointi auttaa opettajaa suuntaamaan opetusta opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä jakson aikana että tulevilla opintojaksoilla.

Opintojakson alussa opiskelijoiden kanssa keskustellaan tavoitteista ja arviointiperusteista. Keskustelulla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä, mikä helpottaa ja tukee opiskelijan opintojen suunnittelua. Opiskelija ja/tai opettaja seuraavat opintojakson alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamista erikseen sovitulla tavoilla. Opiskelijalle annetaan palautetta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta hän voi kehittää opiskeluaan ja työskentelyään. Osaamisen osoittamiseen vaikuttavat tuen tarpeet, haasteet, vaikeudet ja muut syyt huomioidaan antamalla opiskelijalle mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Nämä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti aineenopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä.

Palautteen antamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään sekä itse- ja vertaisarviointia että tieto- ja viestintätekniologiaa. Arviointi ja palaute kohdistuvat opiskelijan osaamiseen ja opintojakson keskeisten sisältöjen hallintaan, laaja-alaiset osaamisalueet mukaanlukien. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot, missä hyödynnetään itse- ja vertaisarviointia sekä oppimateriaalien digitaalisia ominaisuuksia.

Lukio-opintojen edetessä arvioinnin painopiste siirtyy opiskelutaidoista kohti kielitaidon osa-alueita erilaisissa viestintätilanteissa. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa hyödynnetään opintojen edetessä enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana eri tavoilla, mutta sen painoarvo kokonaisarvioinnissa vaihtelee opintojaksokohtaisesti.

Opintojen edetessä arvioinnissa pyritään painottamaan kielitaidon eri osaamisalueita lukion päättökokeen toteutuneiden arviointiperiaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa pyritään reagoimaan päättökokeen aiheuttamiin muutoksiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan maailmankansalaisen taitoja. Opintojakson jälkeen opiskelijalla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Asioihin tutustutaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta opinnoissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Opintojakso soveltuu yhdistettäväksi biologian ja kemian kanssa yhteisiksi kokonaisuuksiksi.

ENA08 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon

kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Paikallinen lisäys:

- Englanninkielinen suullisen kielitaidon todistus on hyödyllinen esim. vaihto-opiskeluun hakeuduttaessa.

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Opiskelijoille annetaan jatkuvaa palautetta työskentelystä opintojakson aikana ja opintojakson päätteeksi pidetään suullinen koe.

Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan monipuolisesti suullista viestintää. Harjoittelussa huomioidaan sekä kielelliset että kulttuuriset osa-alueet. Vahvistetaan opiskelijoitten neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Englanninkielinen suullisen kielitaidon todistus on hyödyllinen esim. vaihto-opiskeluun hakeuduttaessa.

Valinnaiset paikalliset opinnot

ENA09 Luetunymmärtäminen ja kielitieto (2 op)

Tavoitteet

- Opitaan tulkitsemaan ja ymmärtämään erilaisia tekstejä.
- Opitaan käyttämään kieltä erilaisissa yhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin tekstityyppeihin ja rekistereihin.
- Harjoitellaan sanastoa ja rakenteita erilaisissa kielenkäyttö- ja viestintätilanteissa.
- Päätökokeen sisällöt ja tehtävyyt

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä opintojakson alussa sovittujen kriteerien ja periaatteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla vahvistetaan aiemmin opittuja tekstin tulkitsemistaitoja. Harjoitellaan sanastoa ja rakenteita erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Opintojakso suositellaan suoritettavaksi toisen lukiovuoden lopulla.

ENA10 Kohti ylioppilaskirjoituksia (2 op)

Tavoitteet

- Vahvistetaan kuullunymmärtämisen ja tekstin tuottamisen taitoja.

Keskeiset sisällöt

- Tehdään erilaisia kuullunymmärtämisharjoituksia.
- Tutustutaan erilaisiin kirjallisen viestinnän tehtävyytyyppeihin.
- Harjoitellaan kirjallista tuottamista.
- Päätökokeen sisällöt ja tehtävyyt

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä opintojakson alussa sovittujen kriteerien ja periaatteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan monipuolisesti kuullunymmärtämistä ja tekstien tuottamista. Opintojakso on tarkoitettu suoritettavaksi lukio-opintojen lopussa ennen ylioppilaskokeeseen osallistumista.

6.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.3 Vieraat kielet, B1-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä

RAB2 = ranskan kieli

SAB2 = saksan kieli

VEB2 = venäjän kieli

Vieraan kielen B2-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

XXB21 Perustason alkeet 3, Ranskan/saksan/venäjän kieli arjessani (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä tekemällä pari- ja ryhmätehtäviä. Samalla ohjataan ja kannustetaan opiskelijoita myötätuntoiseen toisen kohtaamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija jatkaa tutustumista tapakulttuuriin syventäen samalla tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan ja arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ohjataan opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys kohdekielen aiemmista opinnoista.

Opintojen aikana opiskelija täydentää kieliprofiiliaan.

XXB22 Perustaso 1, Monenlaista elämää, (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu kulttuuriperintöihin, arvoihin ja ihmisten erilaisiin toimintaympäristöihin. Näiden pohjalta opiskelija reflektoi kulttuuri-identiteettien ja elämäntapojen ilmenemistä omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana ohjataan opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

XXB23 Perustaso 2, Hyvinvointi ja terveys (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija harjoittelee ilmaisemaan kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Lisäksi harjoitellaan aktiivista vuorovaikutusta.

XXB24 Perustaso 3, Kulttuuri ja historia (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa tekstejä. Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ohjataan opiskelijaa kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Opintojakson aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

XXB25 Perustaso 4, Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Yhteiskunnallinen osaaminen**

Tuetaan opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Opiskelija harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti.

Vuorovaikutusosaaminen

Vahvistetaan opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan valmiuksia kielenkäyttäjänä harjoittelemalla kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

XXB26 Perustaso 5, **Luen ja tulkitsen tekstejä** (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkitä ja tuottaa tekstejä. Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Pyritään tarjoamaan opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Syvennetään kykyä käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Rohkaistaan opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan kykyä tulkita erilaisia tekstejä ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

XXB27 Yhteinen maapallomme (2 op)

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Samalla hän pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla pyritään kehittämään opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen. Tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan valmiuksia tulkita ja tuottaa tekstejä.

XXB28 Kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö (2 op)

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana autetaan opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys kielitaidostaan. Samalla vahvistetaan taitoja, joita opiskelija voi hyödyntää jatkaessaan kielitaitonsa omaehtoista kehittämistä.

Valinnaiset paikalliset opinnot

XXB29 Kohti ylioppilaskirjoituksia (2 op)

Opintojaksolla kerrataan keskeiset rakenteet, kartutetaan sanavarastoa, harjoitellaan kuullun- ja lue- tunymmärtämistä ja ainekirjoitusta ylioppilaskirjoituksia silmällä pitäen. Lisäksi tehdään suullisia kielitaidon harjoituksia.

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Suoritusmerkintä.

6.5.5 Vieraat kielet, B3-oppimäärä

EAB3 = espanjan kieli

RAB3 = ranskan kieli

SAB3 = saksan kieli

VEB3 = venäjän kieli

Vieraan kielen B3-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

XXB31 Perustason alkeet 1, Hauska tutustua! (2 op)

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja ryhmätehtävien avulla ohjataan ja kannustetaan opiskelijoita rakentamaan vuorovaikutukseen ja myötätuntoiseen toisen kohtaamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu tapakulttuuriin opiskeltavan uuden kielen kautta ja laajentaa mahdollisuuksiaan toimia kansainvälisessä ja monikulttuurisessa ympäristössä.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraisissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan ja arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on motivoida opiskelijaa pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun. Lisäksi vahvistetaan opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja uusia kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti.

XXB32 Perustason alkeet 2, Minä ja lähipiirini (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja ryhmätehtävien avulla ohjataan ja kannustetaan opiskelijoita rakentamaan vuorovaikutukseen ja myötätuntoiseen toisen kohtaamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu tapakulttuuriin opiskeltavan uuden kielen kautta ja laajentaa mahdollisuuksiaan toimia kansainvälisessä ja monikulttuurisessa ympäristössä.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan ja arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana rohkaistaan opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja käyttämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

XXB33 Perustason alkeet 3, Espanjan/ranskan/saksan/venäjän kieli arjessani (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä tekemällä pari- ja ryhmätehtäviä. Samalla ohjataan ja kannustetaan opiskelijoita myötätuntoiseen toisen kohtaamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija jatkaa tutustumista tapakulttuuriin syventäen samalla tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan ja arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ohjataan opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys kohdekielen aiemmista opinnoista. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Opintojen aikana opiskelija täydentää kieliprofiiliaan.

XXB34 Perustaso 1, Monenlaista elämää, (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu kulttuuriperintöihin, arvoihin ja ihmisten erilaisiin toimintaympäristöihin. Näiden pohjalta opiskelija reflektoi kulttuuri-identiteettien ja elämäntapojen ilmenemistä omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana ohjataan opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähtötiläänä.

XXB35 Perustaso 2, Hyvinvointi ja terveys (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielillä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija harjoittelee ilmaisemaan kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Lisäksi harjoitellaan aktiivista vuorovaikutusta.

XXB36 Perustaso 3, **Kulttuuri ja historia** (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa tekstejä. Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähteaineistoja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ohjataan opiskelijaa kielialueen kulttuurisesti ja ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Opintojakson aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

XXB37 Perustaso 4, **Opiskelu, työ ja tulevaisuus** (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tuetaan opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Opiskelija harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti.

Vuorovaikutusosaaminen

Vahvistetaan opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan valmiuksia kielenkäyttäjänä harjoittelemalla kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

XXB38 Perustaso 5, **Luen ja tulkitsen tekstejä** (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa tekstejä. Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Pyritään tarjoamaan opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Syvennetään kykyä käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Rohkaistaan opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan kykyä tulkita erilaisia tekstejä ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Valinnaiset paikalliset opinnot**XXB309 Yhteinen maapallomme (2 op)**

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Laaja-alainen osaaminen**Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Samalla hän pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla pyritään kehittämään opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen. Tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan valmiuksia tulkita ja tuottaa tekstejä.

XXB310 Kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö (2 op)

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

Laaja-alainen osaaminen**Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet.

Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana autetaan opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys kielitaidostaan. Samalla vahvistetaan taitoja, joita opiskelija voi hyödyntää jatkaessaan kielitaitonsa omaehtoista kehittämistä.

XXB311 Kohti ylioppilaskirjoituksia (2 op)

Opintojaksolla kerrataan keskeiset rakenteet, kartutetaan sanavarastoa, harjoitellaan kuullun- ja lue- tunymmärtämistä ja ainekirjoitusta ylioppilaskirjoituksia silmällä pitäen. Lisäksi tehdään suullisia kielitaidon harjoituksia.

Laaja-alainen osaaminen**Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin tehtävä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Suoritusmerkintä.

6.5.6 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.7 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.8 Vieraat kielet, saame, A-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.9 Vieraat kielet, saame, B2-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.10 Vieraat kielet, saame, B3-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.11 Vieraat kielet, latina, B2-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.5.12 Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.6 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen nykyajan kulttuureissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla, kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä, hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustetaan opiskelijaa koikeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan muun muassa **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä

matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Matematiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omaan matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksuja, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelevaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelevaan väitettä.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Arvioinnilla opiskelijaa autetaan kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttamaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

6.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Pakolliset opinnot

MAY1 Luvut ja yhtälöt (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta

- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii havainnollistamaan ja tulkitsemaan ilmiöitä kuvaajien avulla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Prosenttilaskennan opiskelu lisää yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

6.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Pakolliset opinnot

MAA02 Funktiot ja yhtälöt 1 (3 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Hyvinvointiosaaminen**

Kannustetaan opiskelijaa oman opiskelun suunnitteluun ja sopivien tavoitteiden asetteluun.

Matematiikan tehtäviä tekemällä opiskelija huomaa omat vahvuutensa ja tapansa opiskella sekä osaa määrittää tavoitteensa itselleen sopiviksi.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA03 Geometria (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

MAA04 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla

- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

MAA05 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija ymmärtää trigonometrisen funktioiden merkityksen aaltoliikkeen mallintamisessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ekspontti- ja logaritmifunktioiden sovellusten kautta opiskelija tarkastelee ympäristöön liittyvien ilmiöiden vaikutuksia. (populaatio, säteily, melu)

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA06 Derivaatta (3 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Vuorovaikutusosaaminen**

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA07 Integraalilaskenta (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA08 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio

- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii käyttämään ohjelmistoja datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monista yhteiskunnan osa-alueista tehdään ja tulkitaan tilastoja.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Todennäköisyyslaskennassa voidaan tutustua myös uhkapelien maailmaan, jolloin opiskelija voi miettiä pelimaailman eettisyyttäkin.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA09 Talousmatematiikka (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija saa eväitä oman talouden suunnitteluun.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laina- ja talletuslaskelmat avaavat ymmärrystä talousmaailmaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot**MAA10 3D-geometria (2 op)***Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija harjaantuu esittämään vektoreita, suoria, tasoja ja pintoja ohjelmistojen avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta.

Keskeiset sisällöt

- algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeeriseen ratkaisuun liittyvän algoritmien ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietämystään matematiikan merkintöihin.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa

- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskeemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Normittaminen antaa keinoja vertailla eri aineistoja toisiinsa. Opiskelija saa käsityksen normaalijakauman mahdollisesta käytöstä eri tieteen aloilla.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

Valinnaiset paikalliset opinnot

MAA13 Kertaus (2 op)

Tavoitteet

- Kertaa ja syventää aiemmilla jaksoilla opittuja
- Oppii ratkaisemaan tehtäviä, jotka vaativat usean eri opintojakson tietojen yhdistämistä
- Vahvistaa laskurutiiniaan
- Perehtyy pitkän matematiikan yo-tehtävien vaatimustasoon

Keskeiset sisällöt

- Pakollisten opintojaksojen keskeiset asiat
- Valikoitujen yo-tehtävien ratkaiseminen

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luonnontieteiden opiskelussa keskeisessä osassa on digitaaliset ohjelmat ja tehtävät ratkaistaan usein yhdistelemällä eri ohjelmien tuloksia. Opiskelijan tulee osata arvioida saamiaan vastauksia sekä apuvälineiden hyödyllisyyttä.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

Opintojakson arviointi

Opintojaksosta annetaan numeroarvosana.

6.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä**Valinnaiset paikalliset opinnot****Paikallinen lisäys:****MAB0 peruskoulun kertaava opintojakso (2 op)***Tavoitteet*

- Opiskelija hallitsee lukion alussa tarvittavat perusmatematiikan taidot

Keskeiset sisällöt

- Peruslaskusäännöt
- Polynomit
- Funktiot ja yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen**Hyvinvointiosaaminen**

Kannustetaan opiskelijaa oman opiskelun suunnitteluun ja sopivien tavoitteiden asetteluun.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

Opintojakson arviointi

Opintojaksosta annetaan suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija kertaan matematiikan perusasioita tekemällä annetut tehtävät ja osallistumalla opettajien järjestämille tukitunneille 1. lukuvuoden aikana.

Pakolliset opinnot

MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostamaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihin.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAB03 Geometria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy, kun oppilas oppii hahmottamaan ympärillä olevaa maailmaa ja sen muotoja. Tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden piirtäminen sekä käsin että ohjelmistoilla kehittää oppilaan luovuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAB04 Matemaattisia malleja (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin sovellukset ovat monitieteisiä ja niiden soveltaminen vaatii luovaa osaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Erilaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten populaatioiden kasvua, radioaktiivista hajoamista, voidaan mallintaa matemaattisilla malleilla.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAB05 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Yhteiskunnallinen osaaminen**

Monista yhteiskunnan osa-alueista tehdään tilastoja, joiden monipuolinen tulkinta on kurssin keskeinen tavoite.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Todennäköisyyslaskennassa voidaan tutustua myös uhkapelien maailmaan, jolloin opiskelija voi miettiä pelimaailman eettisyyttäkin.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAB06 Talousmatematiikan alkeet (1 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

MAB07 Talousmatematiikka (1 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot**MAB08 Matemaattinen analyysi (2 op)***Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija tutkii ohjelmistoja käyttäen funktion kulkua.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

MAB09 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija syventää tietämystään tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

Valinnaiset paikalliset opinnot**MAB10 Kertaava opintjakso (2 op)***Tavoitteet*

- Opiskelija saa syventää aikaisemmillä opintjaksoilla opittua
- Opiskelija oppii ratkaisemaan tehtäviä, jotka vaativat usean opintjakson tietojen yhdistämistä
- Vahvistaa laskurutiinia
- Perehtyy lyhyen matematiikan yo-tehtävien vaatimustasoon

Keskeiset sisällöt

- Pakollisten opintjaksojen keskeiset asiat
- Syventävien opintjaksojen keskeiset asiat
- Valikoitujen yo-tehtävien ratkaiseminen

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen**

Luonnontieteiden opiskelussa keskeisessä osassa on digitaaliset ohjelmat ja tehtävät ratkaistaan usein yhdistelemällä eri ohjelmien tuloksia. Opiskelijan tulee osata arvioida saamiaan vastauksia sekä apuvälineiden hyödyllisyyttä.

Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikassa ongelmien ratkaisu ryhmissä tai parin kanssa on tavallinen tapa työskennellä, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Matemaattisen kielen hallinta ja kehittyminen.

Opintjakson arviointi

Opintjakso arvioidaan numerolla.

6.7 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu

tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävänsä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka

avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittiseen seurattessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävästä tulevaisuudesta kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Biologian opetuksen yleiset tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyyalitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävästä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Pakolliset opinnot

BI01 Elämä ja evoluutio (2 op)

Moduulissa perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Keskeinen näkökulma moduulissa on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Moduulissa tutustutaan biologiseen tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteitä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet

- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

BI02 Ekologian perusteet (1 op)

Moduulissa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

BI03 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)

Moduulin keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa. Moduulissa tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä

- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävä elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

BI04 Solu ja perinnöllisyys (2 op)

Moduulissa tarkastellaan tumallisen solun rakennetta, toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytyksen perusteita. Solujen toimintoja havainnollistetaan kokeellisella työskentelyllä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytyksen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisol
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

BI05 Ihmisen biologia (2 op)

Moduulissa perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot ja lisääntyminen. Moduulissa tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Solu, kudosa, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit

- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

BI06 Biotekniikka ja sen sovellukset (2 op)

Moduulin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen sovellusten kehittämisessä niin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa kuin luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknikan ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Moduulissa esitellään uusimpia biotekniikan sovelluksia nopeasti kehittyvällä alalla.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geeniteknikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteessä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geeniteknikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geeniteknikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Paikallinen lisäys:**Valinnaiset paikalliset opinnot****BI07 Biologiset tutkimusmenetelmät (2 op)***Tavoitteet*

- Moduulissa tutustutaan erilaisiin biologisiin tutkimusmenetelmiin.
- Opiskelija perehtyy erilaisiin biologisiin tutkimusmenetelmiin laborointien avulla sekä myös mahdollisesti digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä.
- Opiskelija tekee tehdyistä tutkimuksista työselostuksia sekä mahdollisesti myös pienimuotoisen tutkielman valitusta aiheesta.

Keskeiset sisällöt

- Biologisiin tutkimusmenetelmiin perehtyminen pakollisten ja syventävien moduulien aihepiireistä sekä kirjallisten työselostusten laatiminen ja mahdollinen pienimuotoisen tutkielman laatiminen.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

BI08 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)*Tavoitteet*

- Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

- Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.8 Maantiede

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentamista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävissä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaimisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Maantieteen opetuksen yleiset tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävän elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti

- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomedian tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävässä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisin menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Pakolliset opinnot

GE01 Maailma muutoksessa (2 op)

Moduuli perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ilmiöiden tarkasteluun ympäristön muutosten ja ihmiskunnan muutosten kautta. Moduulin aikana seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan maailmanlaajuisia muutoksia sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Moduuli käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä sekä mahdollisuuksia ennakoita ja hillitä sekä varautua ja sopeutua muutoksiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla

- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestäväen kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedian hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- ympäristön ja maailman tarkastelu maantieteessä
- maantieteen hyödyntäminen työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestäväen kehityksen sitoumukset

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

GE02 Sininen planeetta (2 op)

Moduulissa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla

- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Maannokset ja kasvillisuusalueet

GE03 Yhteinen maailma (2 op)

Moduulissa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta ja vuorovaikutusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta sekä ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla

- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

GE04 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (2 op)

Moduuli perehdyttää aiemmissa moduuleissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia moduulissa ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediala sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämässä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- Tutkielman tai projektin näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen. Keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

GE05 Pohjoinen ulottuvuus, 2 op

Tavoitteet

- Moduulissa tutustutaan arktisen alueen luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiin piirteisiin teoriaopintojen ja tutkimustyön avulla.
- Tavoitteena on lisätä opiskelijan tietoa maapallon pohjoisten alueiden luonnosta, luonnonvaroista, historiasta, ihmistoiminnasta, elinkeinoista ja kulttuureista sekä ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista arktisella alueella.
- Tavoitteena on ohjata opiskelijoita käyttämään monipuolisesti tieteellisiä lähdeaineistoja ja analysoimaan tietoja sekä ohjata opiskelijoita hyödyntämään monipuolisesti erilaisia karttapalvelimia ja tulkitsemaan kartta-aineistoja.

Keskeiset sisällöt

- Arktisen alueen luonnonmaantiede (aluerajaus, karttanimistö, ilmasto, ilmastonmuutos, kasvillisuus- ja eläimistö).
- Elämän edellytykset pohjoisessa (maa- ja metsätalous, kalastus, poronhoito, kaivannaiset, teollisuus, palvelut, liikenne, alueen strateginen merkitys)
- Pohjoisen väestömaantiede (asutus, väestörakenne, alkuperäiskansat, alueelliset kulttuurit)

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

GE06 Kohti ylioppilaskoetta, 2 op**Tavoitteet**

- Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

- Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.9 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosien laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Pakolliset opinnot

FY01 Fysiikka luonnontieteenä (1 op)

Moduulissa opiskelija saa kuvan fysiikan kokeellisesta luonteesta ja tutustuu kvantitatiiviseen mallintamiseen. Keskeisenä näkökulmana on, miten uutta tietoa rakennetaan tekemällä havaintoja ja kokeita fysiikalle ominaisella tavalla. Moduuli kehittää yhteistyötaitoja ja luo perustaa monitieteiselle ja luovalle osaamiselle.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: liikkeilmiöt, tiheysmittaukset ja putoamiskiihtyvyys.

FY02 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta (1 op)

Moduulissa perehdytään siihen, miten energiaa tuotetaan, siirretään ja käytetään sekä mitä vaikutuksia näillä toiminnoilla on ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Keskeisenä näkökulmana on energian käsitteen ilmeneminen näissä yhteyksissä sekä se, miten energian käsite jäsentää ja täsmentää aiheesta käytävää keskustelua ja siihen liittyviä näkemyksiä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: kemiallinen energia energialähteenä, kansallinen energiantuotanto ja -kulutus sekä energian käyttö kotitalouksissa.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

FY03 Energia ja lämpö (2 op)

Moduulissa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Keskeiset sisällöt liittyvät esimerkiksi energiantuotantoon, ilmastonmuutokseen ja rakentamiseen. Moduuli antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: energiantuotanto, rakentaminen ja energia kotona, ilmastonmuutos sekä lämpövoimakone.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: absoluuttisen nollapisteen määrittäminen (ekstrapolointi), veden ominaishöyrystyslämmön määrittäminen ja Boylen lain todentaminen.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Moduuli syventää opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan vaikuttaa ympäristöön.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa lisää tietoa energiantuotannosta ja lämpöopin merkityksestä ilmastonmuutoksessa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija vahvistaa tietämystään eettisten ja vastuullisten elintapojen edistämiseksi.

FY04 Voima ja liike (2 op)

Moduulissa tarkastellaan tasaista ja muuttuvaa liikettä. Moduulissa perehdytään voimaan olennaisena kappaleiden välisiä vuorovaikutuksia kuvaavana suureena ja siihen, miten Newtonin II lakia käytetään mallinnettaessa voiman vaikutusta liiketilan muutokseen. Energiaa ja liikemäärää tarkastellaan mekaniikan keskeisinä käsitteinä ja säilyvinä suureina.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: vesi- ja tuulivoima, liikenne sekä urheilu.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: putoamiskiihtyvyyden määrittäminen, kitkakertoimen määrittäminen ja kappaleeseen vaikuttavien voimien määrittäminen.

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Vuorovaikutusosaaminen**

Opiskelija tekee pienissä ryhmissä tai yhteisesti koko luokan kanssa kokeellisia töitä. Tällöin opiskelija suunnittelee ja keskustelee toisten opiskelijoiden kanssa koejärjestelyistä ja mittauksen tuloksista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija voi tehdä liikkeeseen liittyviä mittauksia ja tekee mittauksista graafisia esityksiä tietotekniikkaa hyväksikäyttäen. Esitysten perusteella opiskelija tekee päätelmiä tutkittavasta asiasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Voimien, energian ja erilaisten liiketarkastelujen kautta opiskelija saa tietoa liikenneturvallisuudesta ja liikkeen seurauksista.

FY05 Jaksollinen liike ja aallot (2 op)

Moduulissa syvennetään edellisessä moduulissa omaksuttuja tietoja ja taitoja. Moduulissa perehdytään harmoniseen vuorovaikutukseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen sekä niiden aiheuttamiin liikeilmiöihin. Moduulissa tutkitaan ja mallinnetaan ääntä ja ääni-ilmiöitä mekaanisina aaltoliikkeinä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertäminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiiktyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: heiluri, soittimet, akustiikka ja äänentoisto, melun haittavaikutukset ja kuulon suojaaminen sekä ultraäänikuvaus.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: heilurin heilahdusajan määrittäminen, äänen nopeuden määrittäminen ja äänen taajuusanalyysi.

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija saa lisätietoa melun haittavaikutuksista ja kuulon suojaamisesta.

FY06 Sähkö (2 op)

Moduulissa perehdytään keskeisiin sähköistä vuorovaikutusta kuvaaviin malleihin sekä sähköenergian ja sähkötekniikan käsitteisiin. Opiskelija saa perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta. Moduulissa käsitellään myös sähköturvallisuutta ja tutustutaan sähkötekniikan sovelluksiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: yksinkertaiset sähkölaitteet, aurinkokenno tasajännitelähteenä ja sähköenergian varastoiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: mittauksia komponenttien toiminnasta virtapiirissä ja pariston sisäisen resistanssin kokeellinen määrittäminen.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu sähkölaitteiden ja sähköenergiasiirron turvallisuusnäkökohtiin.

FY07 Sähkömagnetismi ja valo (2 op)

Moduulissa perehdytään sähkömagnetismiin ilmiöalueena, jossa sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset esiintyvät rinnakkain. Moduulissa käsitellään ajasta riippuvia sähkömagneettisia ilmiöitä, joista keskeisin on sähkömagneettinen induktio. Moduulissa tarkastellaan myös sähkömagneettista säteilyä ja erityisesti sen tutuinta lajia, valoa. Sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten tarkastelussa keskitytään niiden merkitykseen yhteiskunnan kehityksen mahdollistajana.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: hiukaskiihdytin, tuulivoima ja optinen tiedonsiirto.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: magneettivuon tiheyden määrittäminen käämin sisällä, valon heijastumisen ja taittumisen tutkiminen rajapinnassa sekä laserin aallonpituuden määrittäminen hilan avulla.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija saa tietoa sähköenergian tuotannon ja siirron merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta

FY08 Aine, säteily ja kvantittuminen (2 op)

Moduulissa perehdytään kvanttifysiikan käsitteelliseen ja teoreettiseen rakenteeseen sekä niiden kokeelliseen pohjaan. Keskeistä on aineen rakenne ja perusvuorovaikutukset sekä se, miten nämä vaikuttavat aineen ominaisuuksiin. Moduuli käsittelee kvanttifysiikan teknologisia sovelluksia sekä sitä, miten kvanttifysiikka ilmenee alkeishiukkastason ilmiöistä nanomittakaavaan ja aina kosmisen mittakaavan ilmiöihin saakka. Tarkastelun kohteena ovat myös erilaiset radioaktiiviseen hajoamiseen, ionisoivaan säteilyyn ja kvantittumiseen perustuvat teknologiat.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön

- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitalat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio
- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa
- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: säteilyturvallisuus, säteilyn käyttö lääketieteessä, ilmastonmuutos ja kasvihuoneilmiö.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: spektrin mittaaminen, spektrin muutoksen tarkastelu fluoresenssi-ilmiössä, mittaukset laser-diodeilla ja moduulin aihepiiriin liittyvät simulaatiot.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija saa tietoa ionisoivan säteilyn vaikutuksista ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija saa tietoa säteilyn eri sovellutuksista lääketieteessä ja teknologiassa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää säteilyn vaikutuksen ympäristöön ja saa tietoa säteilyn turvallisesta käytöstä.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

FY09 Fysiikan työt (2 op)

Tavoitteet

- Opiskelija osaa soveltaa teoreettista tietoa kokeellisessa työskentelyssä
- Opiskelija opettelee käyttämään erilaisia mittavälineitä fysiikan tutkimuksissa
- Ymmärtää mittausten suunnittelun peruseriaatteet

- Oppii suorittamaan itsenäisesti yksin tai ryhmässä mittauksia, joiden avulla voidaan testata fysiikan teorioiden paikkansapitävyyttä
- Hallitsee mittaustulosten analysoimisen, esittämisen ja virheen arvioimisen
- Oppii laatimaan mittauspöytäkirjoja sekä työselostuksia

Keskeiset sisällöt

- Fysiikan eri opintojaksoihin kuuluvien ilmiöiden tutkimista erilaisilla mittausvälineillä
- Mittaustulosten käsittely ja niistä johtopäätösten tekeminen sekä raportointi

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijoiden kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.

FY10 Fysiikan kertaus (2 op)

Tavoitteet

- Opiskelija kerta ja syventää aiemmilla opintojaksoilla opittua
- Oppii ratkaisemaan tehtäviä, jotka vaativat usean eri opintojaksojen tietojen yhdistämistä
- Perehtyy erityyppisiin fysiikan yo-tehtäviin ja niiden vaatimustasoon

Keskeiset sisällöt

- Pakollisen ja syventävän opintojakson keskeiset asiat
- Valikoitujen yo-tehtävien ratkaiseminen

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luonnontieteiden opiskelussa keskeisessä osassa on digitaaliset ohjelmat ja tehtävät ratkaistaan usein yhdistelemällä eri ohjelmien tuloksia. Opiskelijan tulee osata arvioida saamiaan vastauksia sekä apuvälineiden hyödyllisyyttä.

Opintojakson arviointi

Opintojaksosta annetaan numeroarvosana.

6.10 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä

jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumenttoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Eri-laisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Pakolliset opinnot

KE01 Kemia ja minä (1 op)

Moduulissa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustuminen ainemäärän käsitteeseen esittelee kemiasta kvantitatiivisen puolen. Kokeellisessa työssä harjoitellaan erityisesti turvallista ja huolellista työskentelyä. Moduulissa korostuvat hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: elintarvikkeet ja elintarvikelisiäaineet, hivenaineet ja terveys sekä kuluttajan valinnat.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: seoksen koostumuksen tai pitoisuuden selvittäminen erotusmenetelmiä käyttäen sekä liekkikokeet.

KE02 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1 op)

Moduulissa opiskelija syventää käsitystään kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Kokeellisessa työskentelyssä harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista. Opinnoissa tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävä elämäntavan edistämässä. Moduulissa korostuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämässä luonnontieteissä

- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja ilma, alkuaineiden kierto ja riittävyys, elinkaariajattelu ja kiertotalous, vihreä kemia sekä atomi- tai sidosmallien historiallinen kehittyminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: aineiden ominaisuuksien tutkiminen ja selittäminen sidosten avulla sekä veden ominaisuuksien tutkiminen.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

KE03 Molekyylit ja mallit (2 op)

Moduulissa tarkastellaan hiilen yhdisteitä, niiden rakennetta ja ominaisuuksia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään molekyylin mallintamisessa. Hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan omaan elämään tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Moduulissa painottuvat myös yhteiskunnallisen osaamisen ja globaalisuuden laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiilyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiilyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: arjen ja elinympäristön yksinkertaiset molekyylit, kosmetiikka sekä lääkkeet ja muut fysiologisesti vaikuttavat aineet.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: hiilen yhdisteiden ominaisuuksien tutkiminen, hiilen yhdisteiden tunnistaminen funktionaalisten ryhmien osoitusreaktioilla, liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä liuoksen pitoisuuden määrittäminen standardisuoran ja lineaarisen mallin avulla.

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Hyvinvointiosaaminen**

Kurssissa tarkastellaan hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan oman elämän hyvinvoinnin ja terveyden kannalta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kurssilla käsitellään kosmetiikkaan ja lääkkeisiin liittyvää kemiaa, minkä osaaminen edesauttaa vastuullisten elintapojen osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kosmetiikan ja lääkkeiden kemian opiskelulla on suora yhteys globaaliin ja kulttuuriseen osaamiseen.

KE04 Kemiallinen reaktio (2 op)

Moduulissa tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa. Moduulin sisällöt mahdollistavat ryhmässä työskentelyn ja kokeellisen työtavan, joissa painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössä
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiilyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: saannon merkitys vihreän kemian kannalta, palamistuotteet ja ilmanlaatu, biomolekyylit ravinnossa, polymeerimateriaalit vaatteissa ja arjen käyttöesineissä sekä biotuotetekniikka ja modernit materiaalit.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktion saannon määrittäminen, kaasua muodostavan reaktion havainnointi ja osoitusreaktiot, esterisynteesi ja -hydrolyysi, biomateriaalin valmistaminen sekä muovien ominaisuuksien tutkiminen.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kemiallisten reaktioiden kokeellinen tutkiminen mahdollistaa kokeellisen ja tutkivan oppimisen, mikä vahvistaa vuorovaikutusosaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Moduulissa tutustutaan erilaisiin kemiallisiin reaktioihin elinympäristössämme. Työskentelyssä korostuu luova ja monitieteellinen työskentely ja tiedonhankinta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Palamistuotteiden merkitys ilmanlaatuun, erilaisen keinotekoisien polymeerien valmistus tuotteiksi ja niiden elinkaaren ymmärtäminen mahdollistaa tietoon perustuvan eettisen kuluttajuuden.

KE05 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2 op)

Moduulissa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Siinä perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita ja niiden sovelluksia. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alaisen tavoitteiden lisäksi moduulissa korostuvat vuorovaikutusosaamisen tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet

- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: reaktiosarjat teollisuusprosesseissa, kaivannaisteollisuuden merkitys yhteiskunnassa, energian tuotanto, varastoiminen ja käyttö uusiutuvassa energiataloudessa sekä hybridienergia.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: liukenemis- tai reaktioentalpian määrittäminen kalorimetrissä, hapetus-pelkistytitraus, sähkökemiallisen parin jännitteen mittaaminen, esineen pinnoittaminen elektrolyytisesti, veden hajotus elektrolyysillä sekä polttokennon toiminnan tutkiminen.

Paikallinen lisäys:

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tutkimuksen ja kokeellisen työskentelyn avulla opitaan yhdessä toimimisen ja oppimisen taitoja.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii metallien valmistusprosesseja ja käyttökohteita, metallien kierrätyksen merkityksen ja kemiallisen energian varastoinnin periaatteet. Nämä tiedot vahvistavat ymmärrystä kiertotalouden ja kestävän kulutuksen merkityksestä.

KE06 Kemiallinen tasapaino (2 op)

Moduulissa otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Tieto- ja viestintätekniikan avulla esitetään tutkimustuloksia graafisesti ja tulkitaan tuloksia. Moduulissa painottuvat hyvinvointiosaamisen sekä eettisen ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja vedenpuhdistus, happamoitumisen ja ilmastomuutoksen ehkäisy, savukaasujen puhdistus sekä lääkkeen tai jonkin peruskemikaalin tuotantoprosessin tehokkuus ja ympäristövaikutusten arvioiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktionopeuden määrittäminen massan muutosta seuraamalla, vahvan ja heikon protolyytin titrauskäyrien laatiminen, tasapainotilaan kuten kompleksinmuodostukseen vaikuttaminen sekä puskuriliuoksen valmistaminen ja puskurointikyvyn tutkiminen.

Paikallinen lisäys:**Laaja-alainen osaaminen****Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelijan käsitys kemiallisen tasapainon merkityksestä terveyteen, hyvinvointiin ja arkipäivän ilmiöihin vahvistuu.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kemiallisten reaktioiden nopeuden ja tasapainoreaktioiden merkityksen ymmärtäminen teollisuuden toiminnassa ja luonnon eri tason toiminnassa.

Valinnaiset paikalliset opinnot**KE07 Kemian työt (2 op)****Tavoitteet**

- Opiskelija tuntee erilaisia työ- ja tutkimusmenetelmiä
- Opiskelija osaa rakentaa erilaisia koejärjestelyitä
- Kehittää käytännön työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn valmiuksia ja yhteistoiminnallisuutta
- Osaa tehdä johtopäätöksiä tutkimustensa tuloksien perusteella ja arvioida tulostensa luotettavuutta.
- Osaa laatia tekemistään tutkimuksista työselostuksen.

Keskeiset sisällöt

- Työturvallisuus
- Orgaanisen ja epäorgaanisen kemian perustyömenetelmiin perustuvia synteesejä ja analyysejä
- Opintoihin voi liittyä myös biokemian työ sekä vierailu alueen yrityksiin.

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Opiskelijoiden kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja.

Opintojakson arviointi

Opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

KE08 Kemian kertausopintojakso (2 op)**Tavoitteet**

- Opiskelija saa syventää aikaisemmilla opintojaksoilla opittua
- Oppii käsittelemään tehtäviä jotka vaativat usean eri opintojakson tietojen yhdistämistä.
- Perehtyy kemian ylioppilastehtävien vaatimustasoon.

Keskeiset sisällöt

- Pakollisten opintojaksojen keskeiset asiat
- Syventävien opintojaksojen keskeiset asiat
- Valikoitujen ylioppilastehtävien ratkaiseminen

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen**

Luonnontieteiden opiskelussa keskeisessä osassa on digitaaliset ohjelmat ja tehtävät ratkaistaan usein yhdistelemällä eri ohjelmien tuloksia. Opiskelijan tulee osata arvioida saamiaan vastauksia sekä apuvälineiden hyödyllisyyttä.

Opintojakson arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.11 Filosofia

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatio-tulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä

oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista** sekä kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteidenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee **hyvinvointiosaamista** kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Filosofian opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteidenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää

kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasioita mielipiteistä. Kyseenalais-tavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatte-luun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeu-denmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työ-elämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa ar-vojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteis-kuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hah-mottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja eko-logisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympä-ristöosaamisen** tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtä-mään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläi-syyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkas-televat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat suhtautumaan ennakkoluulottomasti erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuu-den kehityskulkuja.

Filosofian opetuksen yleiset tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perin-teessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eetti-siin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toi-mimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös infor-maation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallinnan kautta.

Pakolliset opinnot

FI01 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluita: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perustelemine joissain lukion oppiaineissa

FI02 Etiikka (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalinen velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

- moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalinen, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

FI03 Yhteiskuntafilosofia (2 op)

Tavoitteet:

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisyhteiskunta ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat

- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

FI04 Totuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

FI05 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)

Tavoitteet

- Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

- Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

- Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.12 Psykologia

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyyssuomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Psykologian opetuksen yleiset tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Pakolliset opinnot

PS01 Toimiva ja oppiva ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sen, millainen tiede psykologia on, ja sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimukseen
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää sen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Keskeiset sisällöt

Psykologia tieteenä

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa
- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

PS02 Kehittyvä ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa
- osaa antaa esimerkkejä sosialisointin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyysskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkittäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

PS03 Tietoa käsittelevä ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivo-toimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

PS04 Tunteet ja mielenterveys (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

*Keskeiset sisällöt***Tunteiden psykologia**

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyyppillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveysongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologia mittausten menetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

PS05 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

Paikallinen lisäys:**Valinnaiset paikalliset opinnot****PS06 Ajankohtainen psykologia (2 op)***Tavoitteet*

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää muuttuvan maailman haasteita psykologisesta näkökulmasta. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin psykologisiin ilmiöihin ja tutkimuksiin. Opiskelija oppii tarkastelemaan kriittisesti median sisältöjä ja oppii soveltamaan psykologista tutkimustietoa.

Keskeiset sisällöt

Ajankohtaiset ilmiöt muuttuvassa maailmassa ja uudet tutkimukset psykologiassa. Psykologiatieteen soveltaminen käytäntöön. Tarkoituksena tutustua mediapsykologian ja sosiaalipsykologian teemoihin.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

PS07 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)*Tavoitteet*

Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.13 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaan sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijälähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuuriin juuriinsa.

Historian opetuksen yleiset tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Pakolliset opinnot

HI01 Ihminen, ympäristö ja historia (2 op)

Moduulissa tarkastellaan ihmisen suhdetta ympäristöön ja yhteiskunnallista kehitystä pitkällä aikavälillä. Opetuksen näkökulma on sekä historiallisten ilmiöiden tarkastelussa, että nykyisyyden selittämisessä. Il-

miötä tarkastellaan sekä eurooppalaisesta että globaalista näkökulmasta. Moduulissa tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Moduulissa harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalien talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkimassa ja valloittamassa maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen ihmisen ja luonnon suhteen muuttajana

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

HI02 Kansainväliset suhteet (2 op)

Moduulissa tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä, valtasuhteiden muutoksia ja niiden taustoja 1800-luvun lopulta nykypäivään. Moduulissa analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisista taloudellisista ja ideologisista näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat vastakkainasettelun ja yhteistyön välinen

jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Moduulissa syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaiuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

HI03 Itsenäisen Suomen historia (2 op)

Moduulin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan lopulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta demokraattiseen kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Moduulissa perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Lisäksi syvennetään ymmärrystä historiallisesta empatiasta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä

- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistynyt Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

HI04 Eurooppalainen ihminen (2 op)

Moduuli tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Moduulissa perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde sekä sukupuoli ja arkielämä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa

- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

HI05 Ruotsin itämaasta Suomeksi (2 op)

Moduuli tarkastelee nykyisen Suomen alueen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa esihistoriasta autonomian ajalle asti. Moduulissa perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Moduulissa syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta

- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

HI06 Maailman kulttuurit kohtaavat (2 op)

Moduulissa perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien-muuttuessa. Moduulissa tarkastellaan länsimaisten ja muiden kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdemateriaalia.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Paikallinen lisäys:**Valinnaiset paikalliset opinnot****HI07 Maailmanyht.fi (2 op)***Tavoitteet*

- Tavoitteena on lisätä opiskelijan halua seurata aktiivisesti ja monipuolisesti ajankohtaisia tapahtumia ja kehittää opiskelijan kykyä arvioida ilmiöiden yhteyksiä ja syntyprosesseja. Tavoitteena on parantaa opiskelijan mediakriittisyystaitoja ja lisätä hänen kykyä luovia tietotulvan maailmassa sekä luoda opiskelijalle jäsenelty kokonaiskuva maailmanpoliittisesta tilanteesta. Tavoitteena on kehittää opiskelijan taitoja arvioida tulevaisuuden kehitysmalleja

Keskeiset sisällöt

- Ajankohtaisten asioiden liittäminen menneeseen ja niiden syy-yhteyksien ymmärtäminen vaatii syvempää tutustumista ympäröivän maailman kehitykseen. Ylioppilastutkinnon ainereaaali on muokannut historian ylioppilaskirjoitustehtäviä myös entistä laajemmiksi, joissa edellytetään nykymaailman hahmottamista. Kurssilla seurataan ja analysoidaan ajankohtaisaineistoa, etsitään tapahtumille historiallisia taustoja ja tuotetaan kirjallista, kuvallista ja suullista materiaalia. Kurssilla opiskelijat pohjustavat erilaisia alustuksia tai tekevät esityksiä itseään kiinnostavista aiheista.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

HI08 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)*Tavoitteet*

- Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

- Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.14 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävänsä kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoisiksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenytenä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Pakolliset opinnot

YH01 Suomalainen yhteiskunta (2 op)

Moduuli perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Moduuli keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, ihmisoikeudet, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta sekä vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista

- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimisyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

YH02 Taloustieto (2 op)

Taloustieteisiin pohjautuva moduuli johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankoh- taista talouspoliittista keskustelua. Moduulissa käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kotita- louksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Moduulissa perehdytään talouden ja politiikan kyt- köksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeyty- misen globaaliin talouteen

- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalien talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

YH03 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (2 op)

Moduuli perehdyttää Suomen ja Euroopan asemaan globalisoituvassa maailmassa sekä Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen. Moduulissa seurataan ajankohtaisia maailman tapahtumia käyttäen monipuolisia tietolähteitä. Opiskelijaa kannustetaan osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun ja toimimaan globaalikansalaisena. Moduulissa on mahdollista toteuttaa tutkivaa oppimista.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainväliin sopimukseen perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja

- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

YH04 Lakitieto (2 op)

Moduulissa perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Moduulissa harjaannutaan oikeudelliseen ajatteluun, tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Painopiste on yksilön kannalta keskeisissä oikeudellisissa näkökulmissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin
- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

Keskeiset sisällöt

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuusoikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus

- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

YH05 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)

Tavoitteet

Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.15 Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohdittavana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Uskonnon opetuksen yleiset tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohdaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskenteleeseen erilaisissa oppimistilanteissa.

6.15.1 Evankelisluterilainen uskonto

Pakolliset opinnot

UE01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä

- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

UE02 Maailmanlaajuinen kristinusko (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyyden ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

UE03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksat ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinallaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

UE04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisen uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana moduulia voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

UE05 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

Keskeiset sisällöt

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

UE06 Uskonto, tiede ja media (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä

- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana moduulia voidaan toteuttaa uskontoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskontoon liittyvä tutkimus.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

UE07 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)

Tavoitteet

Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoitukseen valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.15.2 Ortodoksinen uskonto

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.15.3 Katolinen uskonto

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.15.4 Islamin uskonto

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.15.5 Juutalainen uskonto

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

6.15.6 Muut uskonnot

Muiden uskontojen opetuksessa noudatetaan edellä esitettyjen uskontojen opetussuunnitelmien perusteiden periaatteita ja erityisesti kaikkien oppimäärien yhteisiä opetuksen tavoitteita.

Muiden uskontojen opetusta varten opetussuunnitelman perusteet annetaan erillisillä päätöksillä. Moduulien koodit muodostetaan käyttäen koodia UX ja moduulin numeroa.

6.16 Elämäkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämisaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäkatsomustaan, reflektimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämäntieteellisiä, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdintoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyskykyä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestäväns tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katso-
mukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mu-
kaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä hei-
dän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentä-
mään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaami-**
sen kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustie-
dolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olen-
naista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen
ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotetta-
vuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon
tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä
tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuu-
den periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kan-
nustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten
rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktii-
vistä kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elä-
mänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeuden-
mukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa
monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista
ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa
ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opet-
taa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestävällä tavalla. Oppiai-
neessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastomuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastomuutoksen
kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoro-
puhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin,
kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtä-
mään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin

muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämäntietoa vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Elämäntietouden opetuksen yleiset tavoitteet

Elämäntietouden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäntietouksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäntietouksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmantietouksiin ja omaan elämäntietoukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävä tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Arviointi

Elämäntietoudessa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäntietouksensa ja identiteettinsä rakentamista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäntietoukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäntietoudessa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Pakolliset opinnot

ET01 Minä ja hyvä elämä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäntietouksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiinsa

- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämänkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- minuus, elämänkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema

ET02 Minä ja yhteiskunta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämänkatsomukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologioita ja piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävä tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Keskeiset sisällöt

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäiväinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät

- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäkatsomukseen
- aikalaiskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

ET03 Kulttuurit (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäkatsomukselleen sekä saa väli-neitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuuri relativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit

- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdollisuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

ET04 Katsomukset (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

ET05 Uskonnot ja uskonottomuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäkatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa

- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määrittelemine ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki
- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

ET06 Tulevaisuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

Keskeiset sisällöt

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset

- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

6.17 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiantietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykynä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykynä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmis-oikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksien liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveystieteen ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Terveytiedon opetuksen yleiset tavoitteet

Terveytiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväen kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystottumisiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin siinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Pakolliset opinnot

TE01 Terveys voimavarana (2 op)

Moduulissa luodaan kokonaiskuvaa ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä ja niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveystottumusten ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveystottumusmalli, muutosvaihemalli
- terveystottumisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikaatio ja terveyden sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät; stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä; keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

TE02 Terveys ja ympäristö (2 op)

Moduulissa kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Keskeistä on mediaympäristön ohella tarkastella myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioida omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi moduulissa syvennytään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveystyöskäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveystyöskäytymiselle ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Keskeiset sisällöt

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

TE03 Terveys ja yhteiskunta (2 op)

Moduulissa ohjataan tarkastelemaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveyskäsitteitä ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit
- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia
- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

Paikallinen lisäys:**Valinnaiset paikalliset opinnot****TE04 Kohti ylioppilaskoetta (2 op)***Tavoitteet*

Tavoitteena on perehtyä ylioppilaskirjoitusten yleisiin ja ainekohtaisiin vaatimuksiin kypsän vastaamisen edellyttämässä laajuudessa ja kertaamalla vahvistaa oppiaineen hallintaa, jotta opiskelija saavuttaisi ylioppilaskokeessa mahdollisimman hyvän tuloksen.

Keskeiset sisällöt

Moduulin aikana kerrataan reaaliaineen asiasisältöjä ja perehdytään ylioppilaskokeessa vastaamisen keskeisiin vaatimuksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat reaaliaineen ylioppilaskokeen yleiset periaatteet, kirjoituksiin valmistautuminen, pakollisten ja syventävien moduulien keskeisten asiasisältöjen kertaaminen sekä ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja niiden harjoittelu.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.18 Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskyykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuva vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelyä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemmin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Liikunnan opetuksen yleiset tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi

- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Pakolliset opinnot

Pakollisissa opinnoissa syvennetään ja sovelletaan perusopetuksessa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja sekä opetetaan liikuntaa monipuolisesti erilaisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa otetaan huomioon eri vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Opiskelija oppii monipuolisen liikkumisen ja toimintakyvyn kehittämisen periaatteet. Opetus tukee opiskelijan toimintakykyä, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua osallisuuteen sekä kannustaa elinikäiseen liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

LI01 Oppiva liikkuja (2 op)

Opiskelija ymmärtää liikuntataitojen sekä fyysisen aktiivisuuden merkityksen oman toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia yhdessä liikkumisesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys ja myönteinen minäkuva vahvistuvat uuden oppimisen sekä liikunnan tuoman ilon ja virkistymisen myötä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

LI02 Aktiivinen elämä (2 op)

Moduulissa opiskelijaa opetetaan ja kannustetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikunta-harrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä. Opiskelija ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan kestävä tulevaisuuden, fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opetus toteutetaan rakennettua ja rakentamatonta opiskeluympäristöä sekä liikunta- ja hyvinvointitekniologiaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Valtakunnallisten valinnaisten opintojen tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuun ottaminen omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa opintojen sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Liikunnan valinnaiset valtakunnalliset opinnot tarjoavat mahdollisuuksia temaattisten, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisten opintojen toteuttamiseen sekä yhteistyöhön osallistumiseen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

LI03 Uudet mahdollisuudet (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan fyysistä toimintakykyä sekä monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista ja koettua pätevyyttä uuden oppimisen myötä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

LI04 Yhdessä liikkuen (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet

LI05 Virkistystä liikunnasta (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan psyykkistä toimintakykyä, myönteistä minäkuvaa, voimavaroja ja jaksamista liikunnan avulla. Opetuksessa korostuvat toiminta- ja opiskelukyvyyn tukeminen sekä liikunnan ilo ja virkistys.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Keskeiset sisällöt

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja kehonhuolto

Paikallinen lisäys:**LI06 Liikunnan diplomi (2 op)**

Katso kohdasta Lukiodiplomit, LILD4 Liikunnan lukiodiplomi (2 op)

6.19 Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Oma-kohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuisia ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille

mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävän elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöstä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Pakolliset opinnot**MU01 Intro – kaikki soimaan (2 op)***Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto

- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

MU02 Syke – soiva ilmaisu (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Keskeiset sisällöt

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

MU03 Genre – globaali uteliaisuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohdansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja musiikkikulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

MU04 Demo – luovasti yhdessä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijälähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen prosessi ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

MU05 Lucia-opinnot pariton vuosi (1 op)

Tavoitteet

Valmistaa yhdessä mieleenpainuva konserttikokonaisuus.

Keskeiset sisällöt

Opintojaksolla harjoitellaan Tyllin perinteinen Lucia-konsertti laulu- ja soittoesityksineen. Konsertti esitetään Tornion kirkossa.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Lucia-opinnoissa opiskelija saa kokea musisoinnin tuomaa hyvää oloa. Yhteismusisointi toisten kanssa ja laulamien lisäävät tutkitusti ihmisen hyvinvointia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan vuorovaikutustaidot kehittyvät musisoivan ryhmän jäsenenä. Opintojakso on omiaan lisäämään yhteisöllisyyden kokemusta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Juhlassa esiintyminen luo aina uutta yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Konsertissa esitetty musiikki lisää opiskelijoiden kokemusta joulunajan musiikkikulttuurista erityisesti Suomesta, mutta myös muualta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen on aina musiikissa läsnä ja konsertissa kuullaan joskus myös opiskelijoiden omaa tuotantoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistellaan Tornion yhteislyseon lukion perinteinen Lucia-konsertti.

MU06 Lucia-opinnot parillinen vuosi (1 op)*Tavoitteet*

Valmistaa yhdessä mieleenpainuva konserttikokonaisuus.

Keskeiset sisällöt

Opintojaksolla harjoitellaan Tyllin perinteinen Lucia-konsertti laulu- ja soittoesityksineen. Konsertti esitetään Tornion kirkossa.

Laaja-alainen osaaminen**Hyvinvointiosaaminen**

Lucia-opinnoissa opiskelija saa kokea musisoinnin tuomaa hyvää oloa. Yhteismusisointi toisten kanssa ja laulaminen lisäävät tutkitusti ihmisen hyvinvointia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan vuorovaikutustaidot kehittyvät musisoivan ryhmän jäsenenä. Opintojakso on omiaan lisäämään yhteisöllisyyden kokemusta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Juhlassa esiintyminen luo aina uutta yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Konsertissa esitetty musiikki lisää opiskelijoiden kokemusta joulunajan musiikkikulttuurista erityisesti Suomesta, mutta myös muualta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen on aina musiikissa läsnä ja konsertissa kuullaan joskus myös opiskelijoiden omaa tuotantoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistellaan Tornion yhteislyseon lukion perinteinen Lucia-konsertti.

MU07 Yhteismusisointi (2 op)*Tavoitteet*

Opiskelija kehittää laulu- ja soittotaitojaan musisoivan ryhmän aktiivisena jäsenenä

Keskeiset sisällöt

Musisoitava ohjelmisto on mahdollisimman monipuolista ja ottaa huomioon ryhmän omat kiinnostuksen kohteet

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Kasvattaa opiskelijoiden tietoutta musiikistamme ja antaa opiskelijoille kokemusta olla musiikin kautta osana yhteiskuntaamme.

Vuorovaikutusosaaminen

Kehittyy yhdessä toisten kanssa musisoitaessa

Hyvinvointiosaaminen

Musiikki edistää hyvinvointia ja mielenterveyttä merkittävästi

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Musiikin laaja-alainen ymmärtäminen lisää kulttuurien tuntemusta ja ihmisyyden ymmärtämistä

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen on musiikissa aina läsnä ja ainakin kirjallisuuden kanssa saumattomassa yhteistyössä laulujen lyriikoissa. Musiikin teoria on yhteydessä matemaattisiin asioihin.

MU08 Musiikin lukiodiplomi (2 op)

Katso kohdasta Lukiodiplomit, MULD6 Musiikin lukiodiplomi (2 op)

6.20 Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestäväen elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävä tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoisin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa valitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Pakolliset opinnot

KU01 Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä

- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestävän tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

KU02 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti

- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

KU03 Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

KU04 Taiteen monet maailmat (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys:**Valinnaiset paikalliset opinnot****KU05 Kuvataiteen työpaja (2 op)***Tavoitteet*

Kuvataiteen työpajassa syvennetään jonkin kuvataiteen työskentelymuodon osaamista: voidaan opetella itselle kokonaan uusi tekniikka tai opitaan taitavammaksi kuvan tekijäksi.

Kuvataiteen työpaja on intensiivinen opintojakso, jossa keskitytään työskentelemään yhdellä tai kahdella eri tekniikalla rajatusta teemasta. Teemat valitaan opintojakson alussa. Ne voivat liittyä itselle merkityksellisiin asioihin, ajankohtaisiin ilmiöihin, taidehistoriasta tuttuihin teemoihin tai lukion yhteisiin aihekokonaisuuksiin. Käytettävät tekniikat ja sisällöt/teemat päätetään kurssin alussa yhdessä keskustellen.

Keskeiset sisällöt

Seuraavista kolmesta työpajoista valitaan yksi pääasialliseksi työskentelymuodoksi: 1. Design-työpaja: tuotesuunnittelua ja muotoilua. Käytettävänä olevina materiaaleina voivat olla erilaiset savilaadut ja lasitteet (keramiikkapaja), puu, metallit, pehmeät materiaalit, kipsi, pahvit ja kierrätysmateriaalit. Kurssilla keskitytään yhteen valittuun pääasialliseen materiaaliin. Tekeminen painottuu kolmiulotteiseen, plastiseen muotoiluun, kuvanveistoon ja rakentamiseen. Talvikuukausina voidaan keskittyä myös lumen- tai jäänveistoon. 2. Grafiikanpaja: taidegrafiikkaa. Mahdollisia grafiikan painotekniikoita voivat olla ainakin puupiirros, linoleikkaus, kuivaneula, carborundum, serigrafia tai jokin grafiikan uusi menetelmä. Opiskelija tutustuu oman tekemisen kautta valitun tekniikan materiaaleihin, työprosessin eri vaiheisiin ja töiden esille laittoon. Aineen taidemuseon grafiikan paja on käytettävissä työpajan aikana (metalligrafiikka) niin sovittaessa.

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Otetaan huomioon mahdolliset paikalliset yhteiskunnalliset muutokset ja tapahtumat.

Vuorovaikutusosaaminen

Toimiminen osana ryhmää valmistaa opiskelijaa nykyisen työelämän vaatimuksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Taide toimii kanavana omien tunteiden ilmaisussa ja voimistaa opiskelijan hyvinvointia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eri kulttuureihin tutustuminen lisää opiskelijan ymmärrystä erilaisista maailmoista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kierrätysmateriaalien käyttö sekä materiaalien kierrättäminen, ympäristöystävällisten materiaalien suosiminen sekä eettiseen ajatteluun kannustaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen on kuvataiteessa aina läsnä. Eri tekniikoiden luova yhdistäminen suotavaa ja siihen rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Kuvataiteen työpaja-kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen työpajassa syvennetään jonkin kuvataiteen työskentelymuodon osaamista: voidaan opetella itselle kokonaan uusi tekniikka tai opitaan taitavammaksi kuvan tekijäksi. Kurssi on intensiivikurssi, jossa keskitytään työskentelemään yhdellä tai kahdella eri tekniikalla rajatusta teemasta. Teemat valitaan kurssin alussa. Ne voivat liittyä itselle merkityksellisiin asioihin, ajankohtaisiin ilmiöihin, taidehistoriasta tuttuihin teemoihin tai lukion yhteisiin aihekokonaisuuksiin. Käytettävät tekniikat ja sisällöt/teemat päätetään kurssin alussa yhdessä keskustellen.

KU06 Kuvataiteen lukiodiplomi (2 op)

Katso kohdasta Lukiodiplomit, KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi (2 op)

6.21 Opinto-ohjaus

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutusala- ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista** ja **vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Opinto-ohjauksen yleiset tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuen tarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoriutusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Pakolliset opinnot

OP01 Minä opiskelijana (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat

- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämönhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

OP02 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämönhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittäminen; opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen

- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

6.22 Temaattiset opinnot

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Paikallinen lisäys:

Valinnaiset paikalliset opinnot

TO01 Vesientutkimus (2 op)

Tavoitteet

- Opintojen tavoitteena on, että opiskelija perehtyy biologian ja kemian kenttätutkimusmenetelmiin käytännössä
- Opintojen tavoitteena on, että opiskelija oppii työskentelemään eri oppilaitoksista ja erilaisista koulukulttuureista tulevien opiskelijoiden kanssa samassa ryhmässä
- Opintojen tavoitteena on, että opiskelija käyttää äidinkielen ohella ruotsia (ja englantia) aineenopiskelutilanteissa
- Opintojen tavoitteena on, että opiskelija tutustuu lappilaiseen jokiluontoon ja sen kulttuurivaikutuksiin
- Opintojen tavoitteena on, että opiskelija saa luontoelämyksiä ja oppii retkeilytaitoja lukion teoreettisten opintojen vastapainoksi

Keskeiset sisällöt

- vesianalyysimenetelmien opiskelu
- kolmipäiväinen aineistonkeruuretki pitkin jokivartta aina Ruotsin pohjoisille tuntureille asti
- kaksikielisen (suomi-ruotsi) raportin työstäminen molempien koulujen kotisivuille

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tutkimusta tehdessä työskennellään ryhmissä. Vuorovaikutusta tapahtuu myös yli kielirajojen. Vuorovaikutusta opitaan erilaisissa ympäristöissä yhdessä ja yhteistyössä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu monitieteellisiin tutkimustöihin, mittauksiin ja tekee saatujen tulosten avulla johtopäätöksiä. Opiskelija oppii hakemaan tutkimuskohteeseen liittyvää tietoa eri lähteistä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa kokemuksia kansainvälisyydestä sekä kielellisestä monimuotoisuudesta. Tutkimusmatkan yhteydessä opiskelija tutustuu lähialueensa kulttuuriseen identiteettiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija saa kokemuksia kansainvälisyydestä sekä kielellisestä monimuotoisuudesta. Tutkimusmatkan yhteydessä opiskelija tutustuu lähialueensa kulttuuriseen identiteettiin.

TO02 Eväitä elämään, hyvinvointia lukiolaiselle (2 op)*Tavoitteet*

- Eväitä elämään on monitieteellisen ajattelun moduuli, jossa syvennetään filosofian, opinto-ohjauksen, psykologian, uskonnon ja terveystiedon tietoja.
- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii vahvistamaan elämännhallintataitoja eri elämän osa-alueilla. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy ohjaamaan toimintaansa ja löytämään välineitä oman elämänsä hyvään rakentamiseen.
- Moduulin tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti yksilön terveyttä ja hyvinvointia.

Keskeiset sisällöt

- Moduulissa tutustutaan psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen terveyteen vaikuttaviin tekijöihin ja vahvistetaan elämännhallintataitoja.
- Moduuli toteutetaan yhteistyössä ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Oppitunneilla vierailaan lähialueen kohteissa ja aihekokonaisuuksiin liittyen hankitaan asiantuntijoita oppitunneille.

Opintojakson arviointi

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

TO03 Osaaminen arjessa (2 op)

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelijan esitettyä todistuksen osallistumisestaan vapaaehtoistoimintaan, työelämään, liikennekasvatustoimintaan tai kansainväliseen toimintaan, voi opiskelija saada rehtorin päätöksellä tämän moduulin, esimerkiksi EA1+EA2 (ensiapukurssit 1 ja 2) yhdessä sekä isokoulutus. Autokoulua ei lasketa tähän mukaan. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden koulussa hankkiman osaamisen ja arkielämän välistä yhteyttä. Opintojen tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Hän saa mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia osaamisensa syventämiseen myös kansainvälisessä yhteistyössä. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin moduulin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen.

Opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6.23 Lukiodiplomit

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiske-

lija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

KOLD1 Kotitalouden lukiodiplomi (2 op)

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Opinnot merkitään Tornion yhteislyseon lukiossa kuvataiteen oppiaineeseen KU06.

KÄLD3 Käsiyön lukiodiplomi (2 op)

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

LILD4 Liikunnan lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Keskeiset sisällöt

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Opinnot merkitään Tornion yhteislyseon lukiossa liikunnan oppiaineeseen LI06.

MELD5 Median lukiodiplomi (2 op)

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

MULD6 Musiikin lukiodiplomi (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

Opinnot merkitään Tornion yhteislyseon lukiossa musiikin oppiaineeseen MU08.

TALD7 Tanssin lukiodiplomi (2 op)

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

TELD8 Teatterin lukiodiplomi (2 op)

Oppiaine ei kuulu Tornion yhteislyseon lukion opintotarjontaan. Kappaleen teksti löytyy Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019.

Paikallinen lisäys:**6.24 Muut opinnot**

Tornion yhteislyseon lukion muut opinnot ovat Tornion yhteislyseon lukion omia opintoja ja ne voidaan opiskella vapaassa järjestyksessä.

Valinnaiset paikalliset opinnot**M01 Lukiolaisen tv-t-opinnot (2 op)**

Lukion valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan eivät kuulu tieto- ja viestintätekniikan opinnot. Lukiolaiselta edellytetään kuitenkin hyviä taitoja tieto- ja viestintätekniikassa eri kursseilla, jatko-opiskeluissa ja

työelämässä. Suurella osalla taidot ovat puutteelliset tai rajoittuvat lähinnä sosiaalisen median tehokäyttöön.

Opintojakson opinnoissa tehdään eri oppiaineisiin liittyviä harjoituksia tieto- ja viestintätekniikkaan liittyen. Lukiostamme valmistuva opiskelija on saavuttanut TVT-taitojen osalta sähköisen asioinnin taidot, elinikäisen oppimisen valmiudet sekä jatko-opinnoissa ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavat tieto- ja viestintätekniiset valmiudet.

Jokaisen lukiolaisen tulee valita tämä opintojakso ensimmäisenä opiskeluvuotena ja tämä voidaan hajauttaa useammalle jaksolle.

Tavoitteita

- Opiskelija ottaa käyttöön yhteiset kaikille opiskelijoille käytössä olevat palvelut
 - o mm. Google, studeo, sanomapro.fi, e-oppi jne.
- Opiskelijalla on käsitys yleisimmistä sosiaalisen median palveluista ja osaa toimia niissä vastuullisesti ja hyvien tapojen mukaisesti.
- Opiskelija hallitsee keskeisimmät asiat tekijänoikeuksista
- Opiskelija osaa asentaa ohjelmia turvallisesti omalle laitteelleen.
- Opiskelija hallitsee Abitti-järjestelmä ja ylioppilaskokeen teknisen osan sisältäen mm.
 - o Oman laitteen usb-käynnistyksen
 - o Tekstinkäsittelyn ja taulukkolaskennan LibreOffice-ohjelmilla
 - o Yksinkertaisen kuvankäsittelyn
- Eri oppiaineista tulevat tarpeet tulevat opettajien ja aineryhmien ehdotuksista

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S)

M02 Tutorointi (2 op)

Opiskelija voi toimia toisena opiskeluvuotenaan ns. tutorina, jonka tehtäviin kuuluu lukuvuoden alussa auttaa ensimmäisen vuoden opiskelijoita mm. perehdyttämällä nämä lukio-opintoihin. Tutorin tehtäviin kuuluu myös lukiosta kertominen vanhempainilloissa ja lukioinfoissa.

Tavoitteet

- oppii pienryhmäohjaustaitoja
- ohjaamalla oppiminen
- vastuuseen oppiminen
- vuorovaikutus- ja viestintätaidot
- itseohjautuvuus
- sosiaalisen verkoston laajeneminen
- uudet kokemukset
- suvaitsevaisuus
- tekemisen ilo

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

M03 Draama (2 op)

Draama on kokemuksellinen ja taidekasvatuksellinen oppiaine. Siinä tutkitaan ja opiskellaan draaman ja teatterin keinoja sekä vapautetaan ja monipuolistetaan omaa ilmaisua. Draaman opintojakso on oivalluksia ja kokemuksia tuottava ryhmäprosessi, jossa draaman keinoin tutkitaan erilaisia asioita, rooleja, ratkaisuja ja itselle outoja maailmoja.

Opintojakson esitykselliset tavoitteet sovitaan ryhmän kanssa.

Tavoitteet

- monipuolisten ilmaisutaitojen kehittäminen
- turvallisen, myönteisen työskentelyilmapiirin luominen
- draamaharjoitusten avulla rohkaistaan ja vahvistetaan jokaisen opiskelijan omaa persoonaa
- tukea ja vahvistaa itsetuntoa
- harjoittaa yhdessä työskentelyn taitoja

Keskeiset sisällöt

- tutustutaan draaman ja teatteri-ilmaisun perusharjoituksiin ja –menetelmiin
- liike-, kontakti-, eläytymis- ja aistiharjoituksia
- puhe- ja äänen käyttötaidot
- mimiikka- ja pantomiimiharjoitukset
- improvisaatio
- roolihahmojen rakentamista

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

M04 Opiskelijakuntatyö, ensimmäinen osallistumisvuosi (2 op)

Aktiivisesta osallistumisesta Tornion yhteislyseon lukion opiskelijakunnan toimintaan ensimmäisen toimintakautensa ajan, opiskelija voi saada tämän opintojakson.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

M05 Opiskelijakuntatyö, toinen osallistumisvuosi (2 op)

Aktiivisesta osallistumisesta Tornion yhteislyseon lukion opiskelijakunnan toimintaan toisen toimintakautensa, opiskelija voi saada tämän opintojakson.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

LIITTEET

Liite 1 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

810/2018

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään lukiolain (714/2018) nojalla:

1 luku

Koulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

1 §

Kasvu sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijan tasapainoista henkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua sekä edistää elämän, ihmisoikeuksien, kestävän kehityksen, ympäristön ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamista. Koulutus tukee kaikessa oppilaitoksen toiminnassa aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Koulutus ohjaa opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

2 §

Tiedot ja taidot

Koulutus kehittää laaja-alaisesti opiskelijan valmiuksia omaksua, yhdistää ja käyttää tietoaan ja taitojaan sekä soveltaa oppimaansa monipuolisesti myös oppiainerajat ylittävästi. Koulutus vahvistaa ja syventää opiskelijan yleissivistystä muuttuvassa toimintaympäristössä ja antaa tietoa ja taitoja asetuksen liitteiden mukaisissa opinnoissa.

Koulutus kehittää opiskelijan jatko-opinto-, työelämä-, yrittäjyys-, yhteiskunta- ja kansainvälisyysvalmiuksia.

Koulutus vahvistaa perustaa opiskelijan fyysiselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja antaa valmiuksia ja halua niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Koulutus tukee opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymistä.

Koulutus vahvistaa kokonaisuuksien hallintaa, oppimisen taitoja, tieteellistä ja siihen sisältyvää kriittistä ajattelua, luovuutta, työskentelyn taitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tiedon hankinta- ja hallintataitoja, tietoteknisiä käyttö- ja soveltamistaitoja sekä taitoa ilmaista itseänsä kirjallisesti ja suullisesti molemmilla kotimaisilla ja muilla kielillä sekä taiteen keinoin.

810/2018

3 §

Jatkuva oppiminen ja ohjaus

Koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä jatkuvaan oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun.

Koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Opiskelija kykenee hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja muuta ohjausta ja perehtyy monipuolisesti jatko-opintovaihtoehtoihin sekä osaa tehdä mielekkään jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

4 §

Opiskeluympäristöt ja toimintakulttuuri

Lukiokoulutuksessa tulee hyödyntää monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen, työelämän sekä tieto- ja viestintäteknologian tuntemusta. Opiskeluympäristöjen tulee tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa. Niiden tulee olla opiskelijan kokemuspiiriä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia.

Lukion toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, ja sen tulee edistää kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskelu- ympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Opinnoissa tulee tavoitella myönteistä asennetta oppimiseen.

5 §

Aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden aiemmin hankkimat tiedot, taidot ja osaaminen.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa sellaisia opiskelu-, viestintä- ja kielellisiä taitoja sekä tietoteknisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee antaa valmiuksia jatkuvaan oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Koulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet. Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavien opiskelijoiden ohella opetuksessa voidaan ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat ai-neopiskelijat sekä muut erityisryhmät.

6 §

Valmistavan koulutuksen tavoitteet

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan valmiuksia oppilaitoksen opetuskielessä sekä parantaa opiskelijan opiskelutaitoja. Lisäksi tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen tavoitteena on myös mahdollisuuksien mukaan tukea ja edistää opiskelijoiden oman äidinkielen hallintaa.

2

810/2018

2 luku

Koulutuksen järjestäminen

7 §

Koulutuksen järjestämishuvan hakeminen

Lukiolain (714/2018) 3 §:ssä tarkoitettua koulutuksen järjestämislupaa on haettava viimeistään vuosi ennen koulutuksen suunniteltua aloittamisajankohtaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ottaa käsiteltäväksi myös tätä myöhemmin toimitetun hakemuksen.

8 §

Järjestämishupahakemukseen liitettävät selvitykset ja asiakirjat

Järjestämishupahakemuksessa on selvitettävä perusteluineen:

- 1) lukiolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu tarve koulutuksen järjestämiselle;
- 2) suunniteltu opiskelijamäärä;
- 3) koulutuksen suunniteltu aloittamisajankohta;
- 4) kunnat, joissa koulutusta on tarkoitus järjestää;
- 5) opetuskielet;
- 6) mahdollisen sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestäminen.

Hakemukseen on lisäksi liitettävä:

- 1) selvitys hakijan omistajatahoista ja hallinnon organisoinnista sekä kuntayhtymän tai rekisteröidyn yhteisön tai säätiön perustamisasiakirjat;
- 2) edellisen päättyneen tilikauden tiedot taseesta ja tuloslaskelmasta taikka mikäli tilejä ei ole vielä päätetty, tilikauden kuluessa taseesta ja tuloslaskelmasta tehty luotettava arvio;
- 3) selvitys hakijan maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta ja niiden hallinnasta sekä toiminnan kannattavuudesta toiminnan suunniteltuna aloittamisvuonna ja neljän sitä seuraavan vuoden aikana;
- 4) suunnitelma kelpoisuusehdot täyttävästä opetushenkilöstöstä;
- 5) suunnitelma käytettävistä tiloista ja opiskeluympäristöistä;
- 6) opetussuunnitelma, jota koulutuksessa on tarkoitus noudattaa;
- 7) suunnitelma yhteistyöstä lukiolain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa;
- 8) suunnitelma lukiolain 56 §:ssä tarkoitettua laadunhallinnasta ja sen jatkuvasta kehittämisestä.

Jos hakemus koskee muutosta voimassa olevaan järjestämislupaan, hakemuksessa selvitetään perusteluineen 1 momentissa tarkoitettut asiat siltä osin, kuin ne liittyvät haettavaan muutokseen.

9 §

Erityisen koulutustehtävän myöntämisen edellytykset

Lukiolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua erityistä koulutustehtävää myönnettäessä otetaan huomioon:

- 1) valtakunnallinen koulutustarve edistää erityistä osaamista ja vahvistaa kansallista osaamisvarantoa;
- 2) valtakunnallinen ja alueellinen koulutukseen hakeutuminen, opiskelijoiden tarve yhdistää lukiokoulutus vahvaan erikoistumiseen tai erityisharrastuneisuuteen ja tarve rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja;

3

810/2018

3) erityisen koulutustehtävän mukainen opetustarjonta, hakijan yhteistyöverkostot ja toiminnan vaikuttavuus;

4) henkilöstön kelpoisuus, erityinen osaaminen ja riittävyys, tilojen, välineiden ja opetussuunnitelmien soveltuvuus, toiminnan kehittäminen ja opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä sekä hakijan valmius suunnata voimavaroja erityisestä koulutustehtävästä huolehtimiseen;

5) muut mahdolliset haettavan erityisen koulutustehtävän kannalta oleelliset seikat.

Jos erityiseen koulutustehtävään sisältyy valtakunnallinen kehittämistehtävä, otetaan tehtävää myönnettäessä lisäksi huomioon:

1) erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuspainotuksen valtakunnallinen kehittämistarve;

2) hakijan edellytykset ja valmiudet toimia valtakunnallisena opetuspainotuksensa kehittäjänä;

3) kehittämistoiminnan valtakunnallinen merkittävyys ja vaikuttavuus sekä saavutettavuus;

4) muut kehittämisen kannalta merkitykselliset seikat.

10 §

Valtakunnallisen kehittämistehtävän sisältö

Valtakunnallinen kehittämistehtävä voi sisältää:

1) veloitteen kehittää ja levittää valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä sekä valtakunnallisesti vahvistaa henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista;

2) veloitteen kehittää ja edistää koulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä.

3 luku

Opetus ja arviointi

11 §

Opintojen mitoitus

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin kuuluvat opinnot pisteytetään niiden keston mukaan. Opetusta annetaan nuorille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden. Opintoihin kuuluu lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä opiskelijan omatoimista työskentelyä.

12 §

Opintojen rakenne ja opintojaksojen laajuus

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy tämän asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille.

Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärässä valinnaisiin opintoihin voi sisältyä perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottamiseen tarkoitettuja opintoja.

4

810/2018

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijoille. Opiskelijalla tulee kuitenkin olla mahdollisuus suorittaa liitteen 1–2 mukaisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

13 §

Kielten opetus

Liitteen 1–2 mukaista pakollista kielten opetusta järjestetään perusopetuksessa suoritettuun vuosiluokilla 1–6 alkaneeseen A-oppimäärään perustuvana pitkänä oppimääränä (*A-kieli*) ja perusopetuksessa suoritettuun B1-oppimäärään perustuvana keskipitkinä oppimääränä (*B1-kieli*). Valinnaista kielten opetusta järjestetään perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneeseen B2-oppimäärään perustuvana lyhyenä oppimääränä (*B2-kieli*) ja lukiossa alkavana lyhyenä oppimääränä (*B3-kieli*).

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko A- tai B1-kielenä. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta B3-kielenä.

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee tarjota B2- tai B3-kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa eri kielessä. Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee tarjota B2- tai B3-kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään yhdessä kielessä.

14 §

Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielten opetus muulle kuin suomen- tai ruotsinkieliselle opiskelijalle

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa liitteen 1–2 mukaista äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten opintojen yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten opintojen kokonaismäärä voivat olla tämän asetuksen liitteessä 1–2 säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen opetus saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

15 §

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa

Lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine opetetaan suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

16 §

Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa tämän asetuksen liitteessä 2 säädetystä sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

5

810/2018

17 §

Arvosana-asteikot

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4.

Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

4 luku

Voimaantulo

18 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2019.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2018

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen

Hallitusneuvos Matti Sillanmäki

810/2018

Liite 1

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>		
-Äidinkieli ja kirjallisuus	12	6
-A-kieli	12	4
-B1-kieli	10	4
-B2- ja B3-kielet		16+16
<i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>		
-Matematiikan yhteiset opinnot	2	
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä		
- Lyhyt	10	4
- Pitkä	18	6
-Biologia	4	6
-Maantiede	2	6
-Fysiikka	2	12
-Kemia	2	8
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>		
-Filosofia	4	4
-Psykologia	2	8
-Historia	6	6
-Yhteiskuntaoppi	6	2
-Uskonto tai elämäntietä	4	8
-Terveystieto	2	4
<i>Taito- ja taideaineiden opinnot</i>		
-Liikunta	4	6
-Musiikki ja kuvataide yhteensä	6	
- Musiikki	2 tai 4	4
- Kuvataide	2 tai 4	4
<i>Opinto-ohjaus</i>	4	

810/2018

Temaattiset opinnot

6

Pakolliset opinnot yhteensä	94 tai 102
Tämän liitteen mukaiset valtakunnalliset valinnaiset opinnot vähintään	20
Opinnot yhteensä vähintään	150

8

810/2018

Liite 2

Aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>		
-Äidinkieli ja kirjallisuus	10	2
-A-kieli	12	4
-B1-kieli	10	4
-B2- ja B3-kielet		12
<i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>		
-Matematiikan yhteiset opinnot	2	
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä		
- Lyhyt	10	4
- Pitkä	18	6
-Biologia, maantiede, fysiikka ja kemia yhteensä	10	10
- Biologia	2 tai 4	
- Maantiede	2 tai 4	
- Fysiikka	2 tai 4	
- Kemia	2 tai 4	
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>		
-Uskonto tai elämäntutkimus-tieto, historia, yhteiskuntaoppi ja filosofia yhteensä	12	10
- Uskonto tai elämäntutkimus-tieto	2	
- Historia	4	
- Yhteiskuntaoppi	4	
- Filosofia	2	
-Psykologia		4
<i>Temaattiset opinnot</i>		
Pakolliset opinnot yhteensä	66 tai 74	2
Opinnot yhteensä vähintään	88	

810/2018

*Liite 3***Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot**

Oppiaine ja aineryhmä	Pakolliset opinnot opintopisteinä
Äidinkieli ja kirjallisuus	20
Toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, opiskelijan oma äidinkieli	6
Matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantiede	4
Historia ja yhteiskuntaoppi	4
Opinto-ohjaus	4
Pakolliset opinnot yhteensä	38
Opinnot yhteensä vähintään	50

Liite 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehdintä, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoitettuja sanoja ja opetettuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoitettuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
Kielitaidon alkeiden hallinta					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
Kehittyvä alkeiskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
Toimiva alkeiskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toista tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja, esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helpoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydin sisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Peruskielitaidon alkuvaihe					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A2.2		Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään		Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti	

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Kehittyvä peruskielitaito	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	käyttäen tarvittaessa vaki-osanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaistamiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutineja.	selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.1					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Toimiva peruskielitaito	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuus-säännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleiseen tietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoida sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoiteluissa ilmauksissa.
B1.2					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Sujuva peruskielitalo	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asi tietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Itsenäisen kielitaidon perustaso	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasiota, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspääpiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Toimiva itsenäinen kielitaito	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan monipuolista kieltä.	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttöä tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja sennettyä yleiskielistä puheita kaikenlaisissa tilanteissa ja ymmärtää jonkin verran myös vieraita kieli- ja muotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
	C1.1				

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Taitavan kielitaidon perustaso	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän etene- misestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunteita, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsennellyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihtoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsentyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmallalla, persoonallisella tyylillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväarsasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.

Liite 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OHJE

7.11.2019

OPH-2264-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heino
Olli-Pekka Heino

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen
Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OPETUSHALLITUS Hakaniemenranta 6, PL 380 puhelin 0295 331 000
00531 Helsinki oph.fi

UTBILDNINGSTYRELSEN Hagrikajen 6, PB 380 telefon 0295 331 000
00531 Helsingfors oph.fi

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu-yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuolto

SÄI2 Kieli- ja tekstietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä

- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä

- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Liite 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OHJE

7.11.2019

OPH-2265-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu-yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuolto

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määrittämiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Liite 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OHJE

7.11.2019

OPH-2266-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu-yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa

tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

Keskeiset sisällöt

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄ18 Kirjallisuus 2 (2 op)*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Liite 6 Opintojen jakaantuminen eri opiskeluvuosille

Alla olevassa taulukossa merkinnät ovat ns. pitkän oppiaineen opiskelun mukaisesti moduuleittain.

	1. VUOSI	2. VUOSI	3. VUOSI	MIKÄ VAIN
ÄI	1–4	5–9	10–11	
RUA	1-3	4-6	7-9	
RUB	0-3	4-6	7-9	
ENA	0-3	4-6, 9	7-8, 10	
B2-KIELI				
ranska	1-2	3-6	7-9	
saksa	1-2	3-6	7-9	
venäjä	1-2	3-6	7-9	
B3-KIELI				
espanja	1-4	5-8	9-11	
ranska	1-4	5-8	9-11	
saksa	1-4	5-8	9-11	
venäjä	1-4	5-8		
MAA	1, 2, 3, 4	5, 6, 7, 8, 9, 11	10, 12, 13	
MAB	0, 1, 2, 3	4, 5, 6, 7	8, 9, 10	
BI	1, 2, 3, 4	5, 6, 7	8	
GE	1, 2	3, 4, 5	6	
FY	1, 2, 3, 4	5, 6, 7, 10	8, 9	
KE	1, 2, 3	4, 5, 6, 8	7	
FI	2	1, 3–4	5	
PS	1, 2	3, 4, 5,	5	
HI	1, 2, 4	3, 5, 6, 7	8	
YH	3	1, 2, 4	5	
UE	1, 3	2, 4, 5, 6	7	
ET				
TE	1, (2)	2, 3	4	
LI	1, 3	2, 4	5, dipl.	
MU	1,(2)	2,3,4,	dipl.	
KU	1, (2)		dipl.	
OP	1		2	
MUU	1			

Liite 7 Moduuleista poikkeavat opintojaksot

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Kieli, tekstit ja vuorovaikutus, 2 op

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI02), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI03), Pakollinen

Kirjallisuus, kirjoittaminen ja vuorovaikutus, 4 op

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI06), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI07), Pakollinen
- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI08), Pakollinen

TOINEN KOTIMAINEN KIELI

pitkä ruotsi (RUA)

Minä ja ruotsinkielinen maailma ympärilläni, 4 op

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA01), Pakollinen
- Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA02), Pakollinen

keskipitkä ruotsi (RUA)

Minä ja ruotsinkielinen maailma ympärilläni, 4 op

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB01), Pakollinen
- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB02), Pakollinen

VIERAAT KIELET

pitkä englantia (ENA)

Englanti minun ja koko maailman kielenä, 4 op

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA01), Pakollinen
- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA02), Pakollinen

MATEMATIIKKA

pitkä matematiikka (MAA)

Geometria, 5 op

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA03), Pakollinen
- Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA04), Pakollinen

lyhyt matematiikka (MAB)

Talousmatematiikka, 5 op

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB06), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB07), Pakollinen

BIOLOGIA**Ekologia ja ihmisen vaikutukset ympäristöön, 2 op**

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI02), Pakollinen
- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI03), Pakollinen

FYSIIKKA**Fysiikka 1+2, 2 op**

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY01), Pakollinen
- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY02), Pakollinen

KEMIA**Kemia, minä ja kestävä tulevaisuus, 2 op**

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE01), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE02), Pakollinen

OPINTO-OHJAUS + PSYKOLOGIA**Minä toimivana ja oppivana opiskelijana, 4 op**

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP01), Pakollinen
- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS01), Pakollinen

ÄIDINKIELI + ENGLANNIN KIELI**Englanti ja suomi kielinä ja välineinä, 6 op**

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI02), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI03), Pakollinen
- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA01), Pakollinen
- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA02), Pakollinen

Tornion yhteislyseon lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

2021-2024

SISÄLLYS

1 Johdanto _____	3
2 Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus _____	4
2.1 Yhdenvertaisuuteen ja syrjintään kuuluvat käsitteet _____	4
2.2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö _____	5
3 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyön osa-alueet _____	6
3.1 Opetuksen järjestäminen _____	6
3.2 Opintosuoritusten arviointi _____	6
3.3 Elämäkatsomus vakaumus ja mielipide _____	7
3.4 Etninen tausta, kansallisuus ja kieli _____	7
3.5 Seksuaalinen suuntautuminen _____	7
3.6 Seksuaalinen häirintä ja sen ehkäisy _____	7
3.7 Vammaisuus ja terveydentila _____	8
4 Toiminta syrjintä – ja häirintätapauksissa _____	8
5 Toimenpiteet koululla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi _____	9
Lähteet _____	9
6 Tasa-arvon- ja yhdenvertaisuuden tilanne Tornion yhteislyseon lukiossa 2021 _	10
Liite 1 Menetelmiä koulun tasa-arvotilanteen selvittämiseksi _____	11
Liite 2 Tasa-arvo kyselyn tuloksia helmikuu 2021 (n=225) _____	16
Liite 3 Tasa-arvon edistäjän pieni sanakirja _____	20

1 Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa kouluja ja oppilaitoksia laatimaan tasa-arvosuunnitelman. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että kouluilla ja oppilaitoksilla pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Tasa-arvon edistäminen kouluissa tarkoittaa sitä, että tyttöjä ja poikia kohdellaan tasapuolisesti ja syrjimättömästi koulupäivän kaikissa tilanteissa. Koulussa laadittava tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka ennaltaehkäisee sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää ja tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä koulun arjessa. Tasa-arvosuunnitelmalla varmistetaan, että koulussa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä. Tavoitteena on myös, että tulevaisuudessa naiset ja miehet jakautuisivat eri tehtävätasolle ja eri ammatteihin nykyistä tasaisemmin kykyjensä ja taipumustensa mukaan.

Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa koulussa ei saa esiintyä syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työlaissäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltoa eri elämäalueilla.

Tasa-arvon edistämässä ei ole kyse vain oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta, vaan myös edellytysten luomisesta viihtyisän ja motivoivan oppimisympäristön syntymiseksi. Kun kaikkien osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistää se oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä.

Tavoitteena on tasa-arvoinen, yhteistyökykyinen sekä tuloksekas työympäristö, jossa tasa-arvo on osa koko toimintakulttuuria. Tasa-arvon edistäminen on kaikkien koulun jäsenten velvollisuus. Erityisesti koulun johdon ja henkilökunnan sitoutuminen tasa-arvoa edistäviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin on tärkeää. Tasa-arvosuunnitelman perimmäinen tarkoitus on, että tasa-arvoajatus ja – tavoite saataisiin luontevasti sisällytettyä kaikkeen koulun toimintaan.

Koulun toiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi keskeisiä kehittämisalueita ovat

- syrjinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen
- toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi ja yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteutuminen
- osallisuuden lisääminen.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista vaikeuttaviin asenteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Syrjivät asenteet ovat usein tiedostamattomia ja syrjivät rakenteet vaikeasti havaittavissa. Ilman asenteellisia muutoksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehtävät toimenpiteet jäävät vaikutukseltaan pinnallisiksi ja lyhytkestoisiksi.

Tämä suunnitelma on laadittu Tornion peruskoulujen koulujen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmien pohjalta. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein. Tätä suunnitelmaa täydentävät koulun oma opiskelijahuoltosuunnitelma.

2 Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus

2.1 Yhdenvertaisuuteen ja syrjintään kuuluvat käsitteet

Syrjinnällä tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain 6 § mukaan:

1. sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (välitön syrjintä);
2. sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (välillinen syrjintä)
3. henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri (häirintä);
4. ohjetta tai käskyä syrjiä.

Etninen syrjintä on ihmisten eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että he kuuluvat tiettyyn etniseen tai kansalliseen ryhmään. Etnistä syrjintää voi olla myös erilaiseen asemaan asettaminen henkilön uskonnon tai kansalaisuuden perusteella.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että samanlaisessa tapauksessa ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin. Tasapuolinen kohtelu on tärkeä hallinnon oikeusperiaate. Perustuslaki kieltää ihmisten asettamisen erilaiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Hallintolain 6 § mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Tosiasiallinen yhdenvertaisuuden toteuttaminen edellyttää yhteiskunnassa esiintyvän syrjintään perustuvan eriarvoisuuden aktiivista poistamista. Samanlainen kohtelu ei aina takaa yhdenvertaisuuden toteutumista, sillä ihmisten lähtökohdat ja mahdollisuudet ovat erilaiset. Yhdenvertaisuuden aktiivinen edistäminen voi merkitä poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta, jotta heikommassa asemassa olevien ryhmien tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää myös välilliseen syrjintään puuttumista. Välillinen syrjintä on usein tahatonta ja perustuu esimerkiksi siihen, ettei näennäisesti puolueettoman säännöksen tai käytännön vaikutuksia erilaisiin ihmisiin tunnisteta.

Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän (esim. vanhuksat, lapset, etniset vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia erityistoimenpiteitä, jotka tähtäävät tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen eivätkä asteeltaan muodostu toisia syrjiviksi. Yhdenvertaisuuslain 7 § mukaan positiivisen erityiskohtelun on oltava pyrityn tavoitteen kannalta oikeasuhteista. Suppeassa oikeudellisessa tarkastelussa positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan määräaikaiseksi suunniteltuja rekrytointiin, uralla etenemiseen ja opiskelijavalintoihin liittyviä toimenpiteitä, joilla lisätään aliedustettujen ryhmien osuutta työpaikoilla, eri henkilöstöryhmissä ja oppilaitoksissa. Ennakoon suunnitellut painotukset vaikuttavat tilanteissa, joissa kahta muodollisesti pätevää hakijaa verrataan keskenään aliedustettua ryhmää edustavan hakijan hyväksi.

Laajemmassa tarkastelussa positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla tuetaan eri ryhmien tosiasiallista yhdenvertaisuutta ja osallistumismahdollisuuksia eri elämänalueilla. Esimerkiksi

romanilasten koulunkäyntiä tukevat erityisjärjestelyt sekä tulkkauksen ja erikielisten tiedotusmateriaalien käyttö huonosti suomea puhuvien henkilöiden kanssa asioidessa ovat tällaisia toimenpiteitä. Tässä tapauksessa voidaan puhua myös asiakaslähtöisestä palveluiden kehittämisestä.

Yhdenvertaisuuslain 5 § mukaan työn teettäjän tai koulutuksen järjestäjän on tarvittaessa tehtävä kohtuullisia mukautuksia vammaisten henkilöiden työhön tai koulutukseen pääsyn, työssä selviämisen ja työuralla etenemisen turvaamiseksi.

Kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta rasitetta esimerkiksi työnantajalle tai koulutuksen järjestäjälle, ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kohtuullisilla mukautuksilla edistetään vammaisten henkilöiden työllistymistä, työssä selviytymistä ja työn säilyttämistä, koulutusta ja elinikäistä oppimista.

2.2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) 5a§

5 § (30.12.2014/1329) Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa ja opetuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että työillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

5 a § (30.12.2014/1329) Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erytystä huomiota tulee kiinnittää opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325

6 § Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

3 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyön osa-alueet

3.1 Opetuksen järjestäminen

Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2019) todetaan:

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja rooleja.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

3.2 Opintosuoritusten arviointi

Arviointi perustuu opetussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteet ja arviointiperusteet kerrotaan oppilaille. Oppilaan ikä huomioiden opiskelijaa ohjataan asettamaan itse tavoitteita omalle oppimiselleen. Arvioinnissa ei verrata oppilaiden suorituksia toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin tulee olla oppimista ohjaavaa. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä ja opettajan on annettava opiskelijalle jatkuvaa palautetta hänen edistymisestään. Opiskelijalle on annettava mahdollisuus osoittaa osaamistaan erilaisilla tavoilla. Opiskelijalla ja huoltajalla on oikeus saada tietoa opettajalta arviointiperusteiden soveltamisesta. Koulun sisällä on yhtenäinen arviointikulttuuri.

3.3 Elämäkatsomus vakaumus ja mielipide

Syrjintä vakaumuksen perusteella on laissa kielletty. Kiellettyä on myös oman syrjivän käytöksen perusteellinen vakaumuksella. Syrjintä vakaumuksen perusteella tarkoittaa ihmisen elämäkatsomuksellisten arvojen loukkaamista. Tornion kouluissa kunnioitetaan ihmisten erilaisia elämäntapoja ja – arvoja. Ilmapiiri on erilaisia vakaumuksia kohtaan avoin ja erilaisiin vakaumuksiin suhtaudutaan yhdenvertaisesti. Koska epäkunnioittava suhtautuminen toisen vakaumukseen saattaa johtua tietämättömyydestä ja ennakkoluuloista, pyritään järjestämään mahdollisuuksia tutustua erilaisiin arvomaailmoihin. Kouluissa voi vierailta tasapuolisesti eri elämäkatsomuksellisia mielipiteitä edustavia vieraita kuten esimerkiksi uskonnollisten seurakuntien ja yhdistysten edustajia sekä yhteiskunnallisia järjestöjä. Virallisessa tiedotuksessa ja henkilökunnan antamassa neuvonnassa kunnioitetaan erilaisia vakaumuksia ja erilaisia arvopohjia. Ruokailussa otetaan huomioon vakaumukset sekä erityisruokavaliot.

3.4 Etninen tausta, kansallisuus ja kieli

Etnisestä taustastaan, kansallisuudestaan tai kielestään riippumatta kaikki ovat samanarvoisia. Oppilaiden, henkilökunnan ja vierailijoiden oikeutta etniseen ja kulttuuriseen identiteettiin kunnioitetaan. Rasismia ja etnistä syrjintää ei sallita. Tavoitteena on, että syrjintä ehkäistään jo ennalta. Syrjintätapaukset tunnistetaan ja niihin puututaan välittömästi. Monimuotoisuutta arvostavaa ja keskustelevaa toimintakulttuuria kehitetään sekä tuetaan tasa-arvoista kohtaamista ja vuorovaikutusta. Pyritään huolehtimaan tulkkipalveluista, jotta esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyötä voidaan toteuttaa oppilaan huoltajan äidinkielestä huolimatta. Erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja sallitaan ja hyväksytään. Monikulttuurisuutta pidetään positiivisena resurssina, johon erilaiset ihmiset tuovat täydentävää osaamista. Monimuotoista osaamista pyritään hyödyntämään kaikessa toiminnassa.

3.5 Seksuaalinen suuntautuminen

Tornion kouluissa moninlaiselle sukupuolen tai sukupuoleettomuuden ilmaisulle ja sukupuoli-identiteetin kehittymiselle ja sen pohtimiselle annetaan tilaa ja aikaa. Oppilaan, henkilökuntaan kuuluvan ja vierailijan seksuaalista suuntautumista kunnioitetaan. Seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää ei sallita. Erilaisten ihmisten kohtaamisen ja arvostamisen kulttuuria tuetaan ja edistetään. Hyväksyvää, avointa ja sallivaa ilmapiiriä rakennetaan tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Oppilaat ja henkilökunta ottavat toiminnassaan ja tiedotuksessaan huomioon seksuaalisen moninaisuuden. Seksuaalisesta moninaisuudesta kerrotaan ja keskustellaan oppitunneilla osana opetussuunnitelmia ja opetusta.

3.6 Seksuaalinen häirintä ja sen ehkäisy

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalisella häirinnällä luodaan usein uhkaava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Sillä on yhtymäkohtia kiusaamiseen, mutta häirinnän ei tarvitse aina olla ilkeämielistä. Vakavimmillaan häirintä voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikokseksi. Seksuaalinen häirintä voi olla esim.

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä,
- härskejä puheita, nimittelyä, kaksimielisiä vitsejä,
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset,
- pornoaineiston esille asettaminen, seksuaalisesti värityneet kirjeet, puhelinsoitot, sähköpostit tai sosiaalisen median välineet
- fyysinen koskettelu, seksuaalisväritteiset ehdotukset tai vaatimukset,
- siihen voi liittyä myös seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi raiskaus tai sen yritys.

Kaikkien Tornion kouluissa opiskelevien tai työskentelevien tulee kohdella toisiaan kunnioittavasti ja tasavertaisesti. Minkäänlaista henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa seksuaalista tai muuta häirintää - ei henkistä eikä fyysistä suvaita. Epäasialliseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen puututaan. Jos opiskelija on joutunut sukupuolisen häirinnän kohteeksi, tulee tämä ilmaista häiritsijälle ja mikäli tämä ei auta, tulee ilmoittaa asiasta opettajalle tai rehtorille. Tiedon saatuaan koulu ryhtyy poistamaan ongelmaa käytettävissään olevin keinoin. Toimenpiteet valitaan tapauskohtaisesti. Vakavimmat tapaukset ovat aina rikoksia ja niiden selvittely kuuluu poliisille.

3.7 Vammaisuus ja terveydentila

Ketään ei syrjitä vamman tai terveydentilan perusteella. Ihmisen kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista, on sitten kyse psyykkisestä tai fyysisestä sairaudesta tai vammasta. Oppilaalla (ja henkilökuntaan kuuluvalla) on oikeus päättää, mitä hän kertoo yhteisönsä henkilöille terveydentilastaan tai vammastaan. Asiasta sovitaan aina oppilaan huoltajan kanssa. Koulussa tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyjä tai opiskelupaikka osoitetaan kouluun, jossa erityisjärjestelyt ovat mahdollisia. Näistä sovitaan erikseen asianomaisen kanssa. Esteettömät kulkureitit merkitään selkeillä opasteilla. Esteettömyys (portaat, hissit, ovet, wc-tilat, valaistus, hälyä ja kaikua vaimentavat materiaalit) varmistetaan suunniteltaessa uusia rakennuksia tai peruskorjattaessa vanhoja tiloja. Ovien avautumismekanismit suunnitellaan siten, että kaikki voivat käyttää samoja kulkureittejä. Viestintää (verkkosivut, oppaat, esitteet, opetusmateriaali, asiakirjat) kehitetään kaikkien saavutettavaan muotoon. Tarvittaessa hankitaan esimerkiksi siirrettäviä induktiosilmukoita ja henkilökuntaa koulutetaan niiden käyttöön.

4 Toiminta syrjintä – ja häirintätapauksissa

Häirinnän ehkäiseminen

Häirintää pyritään ennaltaehkäisemään seuraavin toimenpitein:

- Jokaisessa ohjausryhmässä keskustellaan häirintään liittyvistä asioista lukuvuoden alussa.
- Eryteisesti kiinnitetään huomiota uusien opiskelijoiden sopeutumiseen kouluun.

Häirintään puuttuminen

- Ensisijaisena vastuuhenkilönä on aikuinen (opettaja tai kuka tahansa muu henkilökuntaan kuuluva), joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana.
- Keskustellaan asianosaisten kanssa ja selvitetään tilanteen kulku
- Kirjataan tapahtumat
- Järjestetään osapuolien kuuleminen ja sovitaan, että häirintä loppuu ja tehdään selväksi, mitä tapahtuu jatkossa, jos sopimus ei pidä
- Sovitaan seurannasta
- Ilmoitetaan asiasta vakavuusasteen mukaan huoltajalle, koulun opiskelijahuoltohenkilöstölle, koulukuraattorille jne.
- Suoritetaan mahdolliset rankaisutoimet
- Opiskelijahuoltohenkilöstö huolehtii, että sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemansa tuen. Mikäli kyseessä on laajempi ilmiö päätetään yhteisistä toimintatavoista.
- Seurataan, toistuuko tilanne
- Jos tilanne toistuu, pyydetään tekijän huoltajat tulemaan koululle ja selvittämään tilannetta ja pohtimaan, mitä tehdään seuraavaksi. Vakavammassa tapauksissa arvioidaan myös lastensuojelun ja poliisin tarve.

5 Toimenpiteet koululla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi

Lukiossa arvioidaan aktiivisesti arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Koulun toiminnan kehittämiseen tähtäävä suunnitelmallinen sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä työ tehdään aina yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Opiskelijoiden tulee osallistua koulussa tehtävään suunnitelmalliseen työhön alusta lähtien lasten ikä ja kehitys huomioiden. Kunkin koulun velvollisuus on selvittää miten oppilaat kokevat tasa-arvon toteutuneen omassa koulussaan. Kartoitusta oppilaitoksen todellisen ja ajantasaisen tasa-arvotilanteen kartoittamiseksi voidaan tehdä oppilaiden tai opiskelijoiden sekä opetushenkilöstön keskuudessa esimerkiksi kirjallisen tai digitaalisen kyselyn avulla.

Kysely voidaan toteuttaa erillisenä tai osana muuta oppilaitoksessa toteutettavaa kyselyä. Kartoituksessa voidaan kysyä esimerkiksi koulun vuorovaikutus- ja toimintakulttuurista, koulun ilmapiiristä, opetuksesta, opinto-ohjauksesta, oppimateriaaleista, seksuaalisesta ja sukupuolen perusteella tapahtuvasta häirinnästä sekä toiveista ja kehittämisideoista tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvokysymyksiä on hyvä myös käsitellä oppitunnilla tai teemapäivän puitteissa. Kyselyiden ja kartoituksen perusteella sovitaan kehittämiskohteet ja mahdollisimman konkreettiset toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Ne voidaan kirjata vuosisuunnitelmaan. On parempi keskittyä muutaman epäkohdan tehokkaaseen poistamiseen kuin yrittää ratkaista liian monta asiaa samanaikaisesti. Yhdessä sovittujen toimenpiteiden lisäksi on hyvä myös nimetä toimijat, toimenpiteet vastuuhenkilöineen sekä aikataulu valittujen epäkohtien poistamiseen.

Kouluilla pitää olla osana koulujen opiskelijahuoltosuunnitelmaa, ajan tasalla oleva suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Lähteet

- Yhteiseen ymmärrykseen tasa-arvosta, Opas oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelman laadintaan. opetushallitus
- Yhdenvertaisuuslaki.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search\[type\]=pika&search\[pika\]=yhdenvertaisuuslaki#L2P6](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search[type]=pika&search[pika]=yhdenvertaisuuslaki#L2P6)
- Tasa-arvolaki.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Laki%20naisen%20ja%20miesten%20tasa-arvosta](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search[type]=pika&search[pika]=Laki%20naisen%20ja%20miesten%20tasa-arvosta)
- Tasa-arvovaltuutettu.
- <https://www.tasa-arvo.fi/web/fi/koulut-ja-oppilaitokset>
- <http://www.yhdenvertaisuus.fi/>

6 Tasa-arvon- ja yhdenvertaisuuden tilanne Tornion yhteislyseon lukiossa 2021

1) Selvitys oppilaitoksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tilanteesta;

Liitteen 1 osan 1 mukaiset kysymykset on aiheena pienryhmissä ohjausryhmissä elokuussa 2021 pienryhmissä. Opiskelijoiden vastaukset kerätään / kootaan yhteen.

Nykytilan arviointi tehdään liitteen 1 osan 2 mukaisella sähköisellä lomakkeella kolmen vuoden välein aina, kun tätä suunnitelmaa päivitetään. Kysely kohdistetaan kaikille lukiolaisille.

Kyselyn tulokset löytyvät liitteestä 2. Kyselyn perusteella opiskelijat kokevat pääosin Tornion yhteislyseon lukion tasa-arvoiseksi ja yhdenveroiseksi kouluksi. Sanallisista vastauksista käy ilmi, että esimerkiksi sukupuolten välistä epätasa-arvoa ilmenee opiskelijoiden vapaa-ajalla ja sosiaalisen median kanavissa.

2) Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi

Kirjataan tähän suunnitelmaan keväällä 2021

Ei vaadi suuria toimenpiteitä.

Tasa-arvokyselyn tulosten yhteenveto saatetaan henkilökunnan tietoon ja yksityiskohtaiset tiedot opiskelijahuoltoryhmälle. Muutama kohta sanallisista vastauksista on sellaisia, että niistä keskustellaan henkilökohtaisesti opettajan kanssa.

Kohtaan E liittyvät jatkokysymykset käsitellään opiskelijahuoltoryhmässä.

3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Kyselyssä ei ole suuria yllätyksiä, koska tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskysymyksiä on ollut myös kouluterveyskyselyn yhteydessä.

Liite 1 Menetelmiä koulun tasa-arvotilanteen selvittämiseksi

Osa 1: Kysymyksiä tasa-arvokeskusteluun opiskelijoiden kanssa ohjausryhmissä

Oppilaiden kanssa käytävä keskustelu voi toimia koulun tasa-arvosuunnittelun lähtökohtana. Opettaja voi muokata kysymyksiä

Tasa-arvokeskustelun aiheita ohjausryhmissä pienryhmissä

- Onko koulusi tasa-arvoinen? Kohdellaanko kaikkia oppilaita tasa-arvoisesti?
- kohtelee ko opettaja samalla tavalla tyttöjä ja poikia?
- kohtelevatko oppilaat toisiaan samalla tavalla sukupuolesta riippumatta?
- suhtaudutko itse samalla tavalla tyttöihin ja poikiin?
- Käyttäytyisikö koulussa toisin, jos olisit toista sukupuolta?
 - voitko tehdä niitä asioita, joista pidät?
 - odotetaanko sinun tekevän asioita vain sen takia, että
- olet tyttö/poika/ muuta sukupuolta oleva opiskelija?
 - vaikuttavatko muiden mielipiteet valintoihisi?
 - voitko olla oma itsesi koulussa?
- Tunnetko olosi koulussa turvalliseksi?
 - tuletko mielelläsi kouluun?
 - missä/milloin et tunne oloasi turvalliseksi?
 - pystytkö kertomaan opettajalle, jos sinua tai ystävääsi kiusataan?
 - puuttuvatko opettajat kiusaamiseen riittävän hyvin?
 - onko sinulla koulussa eri sukupuolta olevia kavereita?
 - miten tyttöjen ja poikien ystävyyteen suhtaudutaan?
- Millainen on mielestäsi tasa-arvoinen koulu?
 - mikä koulussasi erityisesti edistää tasa-arvoa?
 - onko sellaisia ongelmia, joihin voisit vaikuttaa omalla toiminnallasi?
 - toivoisitko muutoksia oppitunneille, välitunneille tai koulumatkoille?

Osa 2. Tasa-arvokysely

Tasa-arvotyö on taitolaji – Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa.

Opetushallitus.

Oppaat ja käsikirjat 2015:5. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tasa-arvotyö-taitolaji>

Kyselyn toteuttajalle

Tämä kysely voi toimia koulun tasa-arvosuunnittelun lähtökohtana. Koulu voi muokata kysymyksiä vastaamaan paremmin omia tarpeitaan tai käyttää vain osaa niistä. Kysely voidaan toteuttaa, vaikka oppilaiden kanssa olisi käyty tasa-arvokeskustelu tai kyselyä voidaan käyttää keskustelun pohjana. Ennen kyselyä opettajan kanssa voidaan käydä läpi kyselyssä esiintyviä käsitteitä.

Kyselyyn vastaajalle

Hei!

Poikia ja tyttöjä ei aina kohdella koulussakaan tasa-arvoisesti. Ehkä sinä olet huomannut epäkohtia, joihin tahdot muutoksia. Vastaathan huolellisesti seuraaviin kysymyksiin, niin osaamme rakentaa koulustamme oikeudenmukaisemman.

A Perustietoja vastaajasta

sukupuoli a) poika b) tyttö c) muu d) en halua vastata
 Aloitusvuosi 2020 2019 2018 2017
 Olen lukiolainen ammattilukiolainen

B Viihtyvyys, turvallisuus ja koulun toimintakulttuuri

		Kyllä	Ei
B.1	Tuletko mielelläsi kouluun?		
B.2	Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa?		
B.3	Pystytkö kääntymään opettajan puoleen, jos sinulla on huolia koulussa?		
B.4	Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla onpa hän tyttö, poika tai muunsukupuolinen.		

Avoin vastaus

C Opetus ja ohjaus**Vastaa seuraaviin väittämiin. Olet kuluneen vuoden aikana kokenut, että...**

		Kyllä	ei
C.1	opiskelijan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opettaja kohtelee häntä.		
C.2	opiskelijan sukupuoli vaikuttaa opintosuoritusten arviointiin.		
C.3	opettajat asettavat erilaisia vaatimuksia opiskelijan sukupuolesta riippuen.		
C.4	kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta.		
C.5	opettajat sallivat tyttöjen ilmaista mielipiteitään tunneilla.		
C.6	opettajat sallivat poikien ilmaista mielipiteitään tunneilla.		
C.7	poikia rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.		
C.8	tyttöjä rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.		
C.9	poikia rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti naisvaltaisiin ammatteihin.		
C.10	tyttöjä rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti miesvaltaisiin ammatteihin.		

Avoin vastaus

D Oppikirjat ja muu opetusaineisto

Onko oppikirjoissa tai muissa opetusaineistoissa

		Kyllä	Ei
D.1	perinteisiä sukupuolirooleja noudattavia tekstejä tai kuvia?		
D.2	perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia tekstejä tai kuvia?		
D.3	esimerkkejä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaariperheistä?		

Avoin vastaus

--

E Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä koulussa

Oletko viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut tai havainnut

		Kyllä	Ei
E.1	vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia tai nimittelyä?		
E.2	loukkaavaa kaksimielistä tai härskiä puhetta?		
E.3	sosiaalisessa mediassa kuvia tai julkaisuja, jotka koit loukkaavaksi tai ahdistavaksi?		
E.4	epäasiallisia viestejä tai puheluja, jotka koit ahdistaviksi?		
E.5	lähentelyä tai fyysistä koskettelua, jonka koit epämiellyttäväksi tai ahdistavaksi?		
E.6	seksuaalisia ehdotuksia tavalla, jonka koit ahdistavana tai epämiellyttävänä?		
E.7	muuta, jonka olet kokenut sukupuoleen perustuvaksi tai seksuaaliseksi häirinnäksi?		

Jos vastasit johonkin kohdan E kysymykseen myöntävästi

		Kyllä	Ei
E.8	kohdistuiko häirintä sinuun?		
E.9	kerroitko häirintään syyllistyneelle, että hänen tulisi lopettaa ahdistavaksi tai epämiellyttäväksi koettu käytös?		
E.10	saatoitko häirintätapauksen koulun henkilökunnan tietoon?		
E.11	syyllistyikö häirintään toinen opiskelija?		
E.12	kuuluiko häirintään syyllistynyt koulun henkilökuntaan?		

Jos kerroit häirinnästä jollekin koulun henkilökunnasta

		Kyllä	Ei
E.13	ryhtyikö koulu riittäviin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi?		
E.14	jatkuuko häirintä edelleen?		

Oletko itse koulussasi viimeksi kuluneen vuoden aikana

		Kyllä	Ei
E.15	syöllistynyt kohdissa E.1. – E.7. esitettyihin tekoihin?		

Avoin vastaus (Tässä voit kertoa tarkemmin häirinnästä. Jos et ole kertonut koulun henkilökunnalle kohtaamastasi häirinnästä, tässä voit kertoa mikset. Tähän voit kirjoittaa myös nimesi ja luokkasi, jos haluat, että sinuun otetaan yhteyttä häirinnän vuoksi.)

F Muuta

		Kyllä	Ei
F.1	Oletko saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussasi?		
F.2	Oletko kokenut sukupuolestasi haittaa koulussasi?		
F.3	Käyttäytyisitkö koulussa toisin, jos olisit toista sukupuolta?		
F.4	Onko koulusi tasa-arvoinen?		

Sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussamme seuraavista syistä hyvin/huonosti

Mitä muuttaisit koulussa, jotta sukupuolten tasa-arvo toteutuisi?

Millainen on tasa-arvoinen koulu?

Liite 2 Tasa-arvo kyselyn tuloksia helmikuu 2021 (n=225)

B Viihtyvyys, turvallisuus ja koulun toimintakulttuuri

	Kyllä	Ei
Tuletko mielelläsi kouluun?	191	33
Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa	215	10
Pystytkö kääntymään opettajan puoleen, jos sinulla on huolia?	180	43
Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla onpa hän tyttö, poika tai muunsukupuolinen.	196	29

Poimintoja sanallisista vastauksista:

Koulussa jokainen saa olla oma itsensä, mutta mielestäni näkyy se, että ihmistä voidaan "alentaa" kuiskimalla tai katseella. Jokainen ei hyväksy kaikkien ulkonäköä. Kuitenkin tätä on mielestäni vähän.

Mielestäni ilmapiiri on aika tuomitseva. Useat opettajat korostavat sukupuolien stereotyyppioita, ja huonoa ajatusmallia liittyen muiden hyväksymiseen seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyen. Aiheesta ei mielestäni vain puhuta tarpeeksi. Koulussa ei edistetä hyväksymistä läheskään yhtä paljon kuin pitäisi.

En tule mielelläni kouluun, enkä tunne oloani turvalliseksi suurimmaksi osaksi ajasta. Koska tulen bussilla, näen joka päivä, kuinka melkein vain kuljettaja ja lukiolaiset pitävät kasvomaskeja - niitä ei ole yläastelaisilla, eikä niillä muutamalla aikuisella, jotka nousevat bussiin eri vaiheissa matkaa. Myöskään koulun sisällä ei ole helppo pitää turvavälejä, ja ihmettelen vieläkin suuresti, että miksi me tulemme tänne vieläkin joka päivä, kun korona-tartuntoja on vieläkin päivittäin ympäri Suomea. Etäopiskelu olisi turvallisempaa, ja voisimme kuunnella opettajia samalla tavalla myös turvallisemmasta kotiympäristöstä.

Tulen mielelläni kouluun, koska täällä ei tarvitse pelätä kiusatuksi tulemistä. Ihmiset osaavat olla jo kypsempiä ja fiksumpia, kuin yläasteella.

itse kyllä viihdyn koulussa, mutta tiedän että on myös henkilöitä joita ahistaa. Mielestäni koulu on turvallinen.

Kouluun on mukavaa tulla, sillä tietää, että täällä kaikki voivat olla juuri sellaisia kuin haluaa, eikä kenenkään tarvitse esittää olevansa jotain muuta. Kouluun tullessa olo myös tuntuu turvalliselta ja koulun ilmapiiri on ihanan avoin ja toiset huomioonottava.

Lukioon siirtyessä huomasi heti kuinka ihmisten tuomitseminen väheni tai melkein loppui. Jokainen saa olla oma itsensä ilman, että muut kommentoisivat, mikä on tosi hyvä. Tämä vaikuttaa myös koulussa viihtymiseen positiivisesti.

Tornion yhteislyseon lukio on mielestäni viihtyisä koulu, jossa vallitsee hyvä ilmapiiri ja koulua on turvallista käydä.

C Opetus ja ohjaus - Vastaa seuraaviin väittämiin. Oletko kuluneen vuoden aikana kokenut, että...

	Kyllä	Ei
opiskelijan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opettaja kohtelee häntä.	83	140
opiskelijan sukupuoli vaikuttaa opintosuoritusten arviointiin.	16	207
opettajat asettavat erilaisia vaatimuksia opiskelijan sukupuolesta riippuen.	57	165
kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta.	188	36
opettajat sallivat tyttöjen ilmaista mielipiteitään tunneilla.	215	7
opettajat sallivat poikien ilmaista mielipiteitään tunneilla.	213	11
poikia rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.	211	10
tyttöjä rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.	209	14
poikia rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti naisvaltaisiin ammatteihin.	142	78
tyttöjä rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti miesvaltaisiin ammatteihin.	158	63

Poimintoja sanallisista vastauksista:

Jotkut opettajat käyttäytyvät eri tavoin eri oppilaita kohtaan. Useasti opettajat jotka ovat esimerkiksi opettanut myös jollain peruskoululla, niin heitä opiskelijoita jotka tulevat sieltä koululta, heitä kohdellaan eri tavoin (paremmin) kuin muita. On taas niitä jotka ns lellii joitain oppilaita, tai on kiltempiä toisille entä

muille. Jotku opettajat ajattelevat pojista aina että he ovat rohkeampia ja vahvempia entä tytöt, vain koska he ovat poikia, vaikka se ei aina tarkoita että pojat ovat vahvempia ja rohkeampia kuin tytöt.

Opetus ja ohjaus on mielestäni hyvä. Saamme hyvää opetusta arjessa ja meitä autetaan jos apua tarvitsemme.

Aika iso ongelma on liikuntatunnit. Tytöille laitetaan monesti laitetaan jotain leikkejä tai muuta sellaista oikean urheilulajin sijaan, kun pojat pääsee oikeasti pelaamaan.

Mielestäni opettajat kohtelevat kaikkia pääsääntöisesti melko tasapuolisesti.

Opetus on mielestäni hyvin järkevää ja suoraviivaista. Vaikka välillä tuntuu, että poikia ja tyttöjä kohdellaan erillä tavalla, se ei tarkoita sitä, että se olisi huono asia. Jos totta puhutaan, voidaan ikinä oikeasti kohdella tyttöjä ja poikia samalla lailla. Kannustusta eri ammattiteille ja aineille ei välttämättä ole yksittäisille yksilöille, mutta jos yksilö haluaa jututtaa opettajaa olen varma, että sitä olisi.

Mielestäni opetus koulussa on hyvin tasa-arvoista. Kaikkia sukupuolia kohdellaan samanvertaisesti ja kaikkia pyritään kannustamaan opinnoissa.

Poikia ja tyttöjä kannustetaan saman verran, mutta esimerkiksi poikia ei rohkaista tutustumaan naisvaltaisiin ammattiteihin tai toisinpäin. Toki jos käy ilmi, että on kiinnostunut ammatista niin silloin rohkaistetaan, mutta ei ehdoteta sitä oma-aloitteisesti.

Olisi kiva jos oppilaita rohkaistetaan tutustumaan ammattiteihin, jotka ovat toisen sukupuolen valtaisia. Minusta tuntuu, että monella opiskelijalla on automaattinen ajatus, että heidän on pakko valmistua heidän sukupuolen valtaiseen ammattiin.

D Oppikirjat ja muu opetusaineisto - Onko oppikirjoissa tai muissa opetusaineistoissa

	Kyllä	Ei
perinteisiä sukupuolirooleja noudattaviatekstejä tai kuvia?	170	50
perinteisiä sukupuolirooleja rikkoviatekstejä tai kuvia?	91	129
esimerkkejä sukupuoli-jaseksuaalivähemmistöistä jasateenkaariperheistä?	138	81

Poimintoja sanallisista vastauksista:

Oppikirjoissa kuvataan kyllä usein sukupuolirooleja esim perinteisen sukupuoliroolin mukaan naisen paikka on keittiössä, mutta kirjoissa ollaan kuvattu myöskin mies keittiöön. Perheitä, joissa on äiti, isä ja lapsia ei ole aina, vaan voidaan näyttää myös sateenkaariperheitä ja kuvia on usein myös erilaisista parisuhdetyypeistä, mikä on mielestäni hienoa. Itseäni oppikirjan kuvat ja niissä esiintyvät sukupuolet eivät haittaa tai vaikuta opiskeluani.

Opetusaineisto ja oppikirjat ovat todella hyviä.

Pääosin tekstit ja kuvat ovat sukupuolesta riippumattomia.

E Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä koulussa - Oletko viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut tai havainnut

	Kyllä	Ei
vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia tai nimittelyä?	47	179
loukkaavaa kaksimielistä tai härskiä puhetta?	38	187
sosiaalisessa mediassa kuvia tai julkaisuja, jotka koit loukkaavaksi tai ahdistavaksi?	37	189
epäasiallisia viestejä tai puheluja, jotka koit ahdistaviksi?	38	188
lähentelyä tai fyysistä koskettelua, jonka koit epämiellyttäväksi tai ahdistavaksi?	11	214
seksuaalisia ehdotuksia tavalla, jonka koit ahdistavana tai epämiellyttävänä?	16	210
muuta, jonka olet kokenut sukupuoleen perustuvaksi tai seksuaaliseksi häirinnäksi?	16	208

Poimintoja sanallisista vastauksista:

Naisena koen kaikenlaista ja seksuaalinen häirintä on todella yleistä ja normalisoitua. Siihen on jo niin tottunut, ettei sitä kauheasti enää noteeraa tai se ei ole niin järkyttävää, koska se koetaan niin tavalliseksi ja hyväksytyksi. Koulussa en ole kuitenkaan niin voimakkaana näitä asioita kokenut vaan pahimmat tapaukset ovat vapaa-ajalla.

Mielestäni tälle asialle pitäisi tehdä jotakin, sillä kuitenkin melkein päivittäin kuulee sanoja "läski", "ruma" tai jotain huonoa kommenttia muiden vaatteista.

En ole kokenut häirintää koulussa, mutta vapaa-ajalla kyllä. Seksuaalinen häirintä on valitettavan yleistä, ei välttämättä meidän koulussa mutta muuten, ja siihen pitäisi puuttua enemmän.

Mielestäni koululla ei tapahdu vastaavia häirintöjä.

en ole kokenut seksuaalista häirintää koulussa. Ainoastaan somessa joskus on ollut jotain häiritsevää.

Liite 3 Tasa-arvon edistäjän pieni sanakirja

Sukupuoli

Sukupuoli voi tarkoittaa virallisen, henkilötunnuksesta ilmenevän sukupuolen lisäksi esimerkiksi sukupuolirooleja, naiseuden ja mieheyden sosiaalisia merkityksiä, yksilön sukupuoli-identiteettiä tai fyysisiä ominaisuuksia.

Sukupuoli-identiteetti

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Useimpien ihmisten sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Sukupuoli-identiteetti on kuitenkin aina yksilöllinen.

Sukupuolen ilmaisu

Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Sukupuolen ilmaisu voi olla pukeutumista naiselle tai miehelle tyypillisiin pidettyihin vaatteisiin tai käyttäytymistä tai elehtimistä sellaisilla tavoilla, joita pidetään naiselle tai miehelle ominaisina.

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalinen suuntautuminen kertoo siitä, keneen henkilö tuntee vetovoimaa emotionaalisesti ja/tai eroottisesti. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuteen kuuluvat niin **homous**, **lesbous**, **biseksuaalisuus** kuin **heteroseksuaalisuus** sekä muut tavat määritellä seksuaalista suuntautumista.

Sukupuoliristiriita

Sukupuoliristiriita tarkoittaa sitä, että ihmisen tunne omasta sukupuolesta ei vastaa hänen kehoaan eikä toisten hänessä näkemää sukupuolta.

Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ne ihmiset, joiden biologinen, sosiaalinen tai psyykinen sukupuoli eivät vastaa toisiaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transsukupuoliset, transgenderit, transvestiitit ja intersukupuoliset. **Transsukupuoliset** henkilöt kokevat, ettei heidän sukupuolensa vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. **Transgender** (muunsukupuolinen) ei koe kuuluvansa selkeästi mies- eikä naissukupuoleen. **Transvestiiteilla** on tarve toisinaan ilmaista pukeutumisellaan tai muilla tavoin eri sukupuolta. **Intersukupuolisella** henkilöllä sukupuolta määrittelevät fyysiset ominaisuudet eivät ole synnynnäisesti yksiselitteisesti miehen tai naisen. On syytä välttää sukupuolivähemmistö- jen sekoittamista seksuaalivähemmistöihin, koska sukupuoli-identiteetti ei kerro seksuaalisesta suuntautumisesta tai mieltymyksistä.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja työelämässä sekä vallan ja resurssien oikeudenmukaista jakamista. Usein puhutaan sekä muodollisesta tasa-arvosta, eli syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisista oikeuksista ja kohtelusta, että tosiasiallisesta tasa-arvosta esimerkiksi poliittisten päätösten lopputulosten suhteen. Tasa-arvokäsite kattaa myös sukupuolen moninaisuuden eli hyväksyy ajatuksen, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi.

Sukupuolistereotypia

Sukupuolistereotypiat ovat pelkistettyjä tai kaavamaisia odotuksia ja oletuksia siitä, millaisia miehet ja naiset yleensä ovat tai miten naisten ja miesten tulee käyttäytyä ollakseen ”oikeanlaisia”. Sukupuolistereotypiat

ovat pitkälti tiedostamattomia, syvälle kulttuuriin juurtuneita ”itsestäänselvyyksiä”. Stereotyyppit yllä- pitävät osaltaan eriarvoisuutta.

Sukupuolen mukainen segregatio

Segregatio tarkoittaa eriytymistä, eriyttämistä tai eristämistä. Sukupuolen mukainen segregatio työelämässä ja koulutuksessa tarkoittaa töiden, tehtävien ja koulutusalojen jakautumista naisten ja miesten aloiksi ja töiksi. **Horizontaalinen segregatio** tarkoittaa sitä, että tytöt ja pojat opiskelevat eri aloilla tai miehet ja naiset toimivat eri ammateissa, eri työpaikoilla, eri toimialoilla tai työmarkkinoiden sektoreilla. **Vertikaalinen segregatio** tarkoittaa työelämässä tapahtuvaa työnjakoa ja eriytymistä siinä, mille hierarkian tasolle miehet ja naiset sijoittuvat.

Sukupuolineutraalius

Sukupuolineutraalius perustuu ajatukseen, että sukupuolella ei ole käsiteltävässä asiassa merkitystä. Tällöin näennäisesti sukupuolineutraali toimintatapa saattaa vaikuttaa syrjivästi tai vahvistaa eriarvoisuutta, jos tosiasiallisesti olemassa olevaa sukupuolinäkökulmaa tai sukupuolittuneisuutta ei ole otettu huomioon.

Sukupuolisokeus

Sukupuolisokeudesta on kyse silloin, kun sukupuolella ei nähdä merkitystä, vaikka sillä todellisuudessa on. Sukupuolisokea ajattelu saattaa johtaa stereotyyppioita vahvistavaan toimintaan ja lisätä epätasa-arvoa.

Sukupuolittietoinen opetus

Sukupuolittietoinen opetus perustuu herkkyydelle tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppijassa. Opetuksessa pidättäydytään sosiaalistamasta opiskelijaa hänen ulkoiseen sukupuoleensa. Sukupuolittietoisessa opetuksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä kyseenalaistetaan ja puretaan niitä sukupuolten tasa-arvoa rakentaen. Oppilaita ohjataan yksilöllisiin valintoihin ja lievitetään täten opinto-, koulutus- ja uravalintojen segregatiota.

Sukupuoleen perustuva syrjintä

Sukupuoleen perustuvaa syrjintää on henkilön asettaminen sukupuolen (mukaan lukien sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu) vuoksi eriarvoiseen asemaan. Syrjintää on myös seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä. Sukupuoleen perustuva syrjintä saattaa yhdistyä muihin syrjintäperusteisiin. Silloin kun syrjintä johtuu useasta syystä, puhutaan **moniperusteisesta syrjinnästä**.

Sukupuoleen perustuva häirintä

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan ei-toivottua käytöstä, joka liittyy henkilön sukupuoleen, mutta ei ole luonteeltaan seksuaalista. Tällä käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Samalla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Seksuaalinen häirintä

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä ei-toivottua käytöstä, joka on luonteeltaan seksuaalista. Tällaisella käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Heteronormatiivisuus

Heteronormatiivisessa ajattelumallissa heteroseksuaali mies ja heteroseksuaali nainen edustavat luonnollisia, oikeutettuja, toivottuja ja usein ainoita mahdollisuuksia olla ihminen. Heteronormatiivisuus heijastuu instituutioihin, rakenteisiin, ihmissuhteisiin ja käytäntöihin.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä.

TORNION YHTEISLYSEON LUKIO
OPIKELUHUOLTOSUUNNITELMA 1.8.2021

TORNION YHTEISLYSEON LUKION OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA 1.8.2021

SISÄLLYSLUETTELO

1. KOULUN OPISKELUHUOLTOPALVELUT	1
1.1. Yhteisöllinen opiskelijahuolto	
1.2. Yksilökohtainen opiskelijahuolto	
1.3. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskelijahuollon limittäisyys	
1.4. Opiskelijahuoltokertomusten laatiminen ja säilytys	
1.5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen, seuraaminen ja arviointi	
1.6. Opiskelijan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskelijahuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa	
1.7. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskelijahuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen	
2. YHTEISÖLLINEN OPISKELIJAHUOLTO	5
2.1. Koulun opiskeluhoitoryhmän kokoonpano ja toimintamalli	
2.2. Pedagoginen yhteistyö	
2.3. Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	
2.3.1. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä	
2.3.2. Oppilaitosyhteisön hyvinvointi	
2.3.3. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä	
2.4. Järjestyssäännöt	
2.5. Poissaolot	
2.5.1. Sairaus	
2.5.2. Ennen poissaoloa	
2.5.3. Poissaolon selvittäminen	
2.5.4. Poissaolo näytöstä	
2.6. Tapaturmat	
2.7. Tupakkatuotteet ja päihteet	
2.8. Koulukuljetukset	
2.9. Kriisisuunnitelma	
2.10. Pelastussuunnitelma	
3. YKSILÖKOHTAISEN OPISKELIJAHUOLLON JÄRJESTÄMINEN	13
3.1. Asiantuntijaryhmän toimintasuunnitelma	
3.2. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa	
3.3. Opiskelijan terveydentilan huomioiminen	
3.4. Opiskeluhoollon tuki kurinpitorangeaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä	

LIITTEET	Opiskelijahuoltokertomus
	Kriisisuunnitelma
	Pelastussuunnitelma – ei julkinen

1. KOULUN OPISKELUHUOLTOPALVELUT

Lukion opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoito on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista opiskelijahuoltoa. Lukion opiskeluhuollon kokonaisuuteen sisältyvät opiskeluhoito sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoito järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Tornion kaupungin opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa Tornion kaupungin opiskelijahuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskelijat ja heidän huoltajansa saavat tietoa oppilaitoksen opiskeluhoollosta Wilmassa olevasta tiedotteesta.

Kuraattoripalvelu järjestetään Tornion yhteislyseon lukiossa siten, että kuraattori on tavoitavissa kahtena päivänä viikossa ja häneen saa yhteyden tarvittaessa joka päivä. Kuraattoria tapaamaan tulevat opiskelijat tai heidän huoltajansa voivat sopia etukäteen ajan Wilman kautta tai puhelimitse.

Psykologipalvelu on järjestetty siten, että opiskelijat tai heidän huoltajansa voivat varata ajan puhelimitse tai Wilman kautta viestillä.

Tornion yhteislyseon lukiossa on lukion erityisopettaja paikalla kahtena päivänä viikossa. Kaikki aloittavat lukiolaiset osallistuvat erityisopettajan pitämään lukiseulaan, jossa kartoitetaan vaikeuksia lukemisessa tai kirjoittamisessa. Lukiseulan antaman tuloksen nojalla erityisopettaja tekee tarvittaessa opiskelijoille lukitestit, antaa ohjausta ja kirjoittaa mm. ylioppilastutkintolautakuntaa varten tarvittavat lausunnot lukivaikeudesta.

Kouluterveydenhoitajan vastaanotto Tornion yhteislyseon lukiolla on terveydenhoitajan huoneessa viitenä päivänä viikossa klo 8–15. Aamuisin klo 8.00–9.30 terveydenhoitajan vastaanotolle voi mennä ilman ajanvarausta. Kaikki lukiolaiset käyvät kutsuttuina kouluterveydenhoitajan luona terveystarkastuksessa. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus tulla terveydenhoitajan vastaanotolle myös oppituntien aikana kuitenkin niin, että ryhmästä on vastaanotolla yksi opiskelija kerrallaan. Jos opiskelijalla on pitkäaikaisia poissaoloja, toivotaan vanhempien ottavan yhteyttä terveydenhoitajaan. Koululääkäri tapaa ensimmäisenä lukuvuonna pääsääntöisesti ensimmäisen vuoden tyttöopiskelijat. Pojat tapaavat koululääkärin lähinnä toisena opiskeluvuonna, jolloin normaalin terveystarkastuksen ohella tehdään kutsuntatarkastus.

1.1. Yhteisöllinen opiskelijahuolto

Opiskelijahuolto on koko lukioyhteisöme yhteinen tehtävä. Yhteisöllisellä opiskelijahuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään

- opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä
- sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä
- opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllistä opiskelijahuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. Kaikkien lukiossamme opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoolltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä

- opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä
- kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.

Ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista on lukiomme koko henkilökunnalla.

1.2. Yksilökohtainen opiskelijahuolto

Yksilökohtaisella opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijoille annettavaa

- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelua
- kuraattori- ja psykologipalvelua
- monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa, joka toteutetaan tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä
- aineenhallinnan ohjausta sekä opinto-ohjausta.

1.3. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskelijahuollon limittäisyys

Yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskelijahuolto toimivat käytännössä limittäin. Yhteisöllisen opiskelijahuollon periaatteen mukaan koko oppilaitosyhteisö on vastuussa yhteisön niin psyykkisestä, fyysisestä kuin sosiaalisestakin hyvinvoinnista. Yhteisölliseen opiskelijahuoltoon kuuluu paljon ennen kaikkea ennaltaehkäisevää toimintaa. Koko oppilaitosyhteisön vastuulla on toimia yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja havaita mahdolliset ongelmat ja myös puuttua niihin.

Yksilöllisessä opiskelijahuollossa ennaltaehkäisevä toiminta on myös keskeistä. Ongelmiin ja tarpeisiin pyritään reagoimaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, millä pyritään estämään ongelmien syveneminen ja pitkittyminen. Luonnollisesti yksilöllinen opiskelijahuolto on myös korjaavaa toimintaa, jolloin etsitään ratkaisuja ilmenneisiin ongelmiin.

Avainsana koko opiskelijahuollossa on yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys ilmenee yhteistyönä, yhteisinä tavoitteina ja yhteisenä vastuuna. Tämän yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskelijahuollon limittäisyyden vuoksi opiskeluhuoltosuunnitelmamme käsittelee opiskeluhuoltoa kokonaisuutena, joka pitää sisällään nämä molemmat opiskelijahuollon puolet.

1.4. Opiskelijahuoltokertomusten laatiminen ja säilytys

Asiantuntijaryhmässä määrätään vastuuhenkilö kirjaamaan ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskelijahuoltokertomukseen. Opiskelijahuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan

- yksittäisen opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaan opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- asian aihe ja vireillepanija
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
- tiedot asian käsittelystä asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- toteutetut toimenpiteet
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskelijahuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. Lomake, johon opiskelijahuoltokertomus kirjataan, on opetussuunnitelman liitteenä.

Opiskelijahuoltokertomuksia säilytetään oppilaitoksen arkistossa tätä tarkoitusta varten varatussa kansiossa niin kauan kuin opiskelija on kirjoilla oppilaitoksessa. Rekisterin vastuuhenkilönä toimii lukion toimistos sihteeri, joka määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Rekisteriin sisältyviä tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

1.5. Opiskeluhoルトosuunnitelman toteuttaminen, seuraaminen ja arviointi

Opiskeluhoルトosuunnitelma on julkinen asiakirja, joka on opiskelijoiden ja huoltajien nähtävillä koulun kotisivuilla. Vuosittain muuttuvista asioista, kuten yhteystiedoista, henkilöistä ja päivystysajoista tiedotetaan erikseen Wilman tiedotteella ja kotisivujen tietojen päivittämisellä. Toteuttamisesta vastaavat suunnitelmassa määrätyt henkilöt yksilökohtaisessa opiskelijahuollossa ja yhteisöllisessä opiskelijahuollossa lähes koko henkilökunta. Päävastuu suunnitelman toteuttamisessa Tornion yhteislyseon lukiossa on kuitenkin rehtorilla.

Suunnitelman toteuttamista ja toimeenpanoa seurataan erityisesti ensimmäisenä lukuvuotena tarkkaan. Yhteisöllinen opiskelijahuolto on uusi asia, joten henkilökunnalle ja erityisesti ryhmänohjaajille on annettava ohjeet esimerkiksi huoltajien kuulemiseen ja varhaiseen puuttumiseen. Seuraamisen tehostamiseksi ensimmäisinä vuosina tähän asiaan on varattava aikaresurssia ja pidettävä asiantuntijaryhmän tapaamisia. Jatkossa suunnitelmaa tarkennetaan tarvittaessa.

Suunnitelman arvioinnissa käytetään asiantuntija-apuna henkilöitä, jotka ovat tämän alan ammattilaisia. Seuranta on myös se, että tulevia vuosia verrataan aikaisempiin esimerkiksi kouluterveyskyselyn muodossa.

1.6. Opiskelijan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskelijahuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

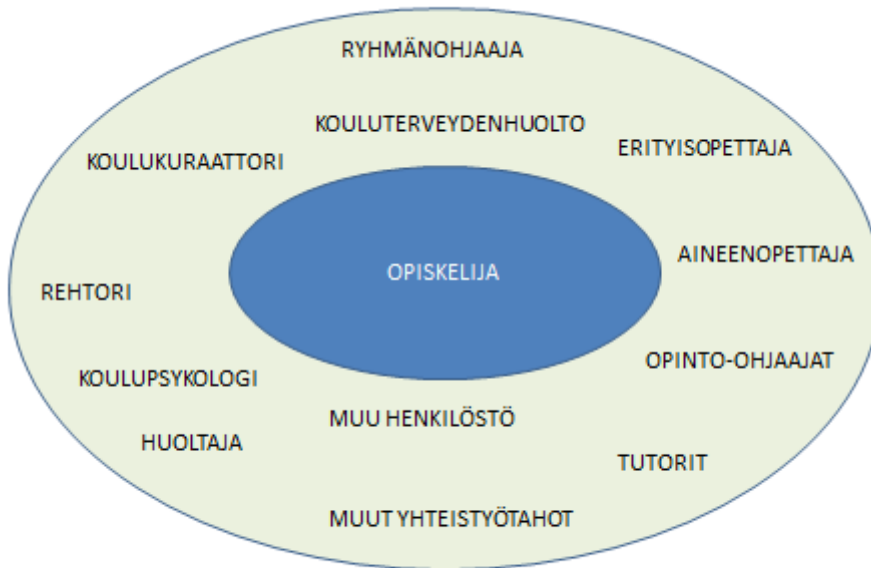
Tornion yhteislyseon lukiossa toivotaan huoltajien olevan aktiivisesti mukana opiskelijoiden ja koulun arjessa. Halutessaan he voivat tavata opettajia ja muita henkilökunnan jäseniä. Huoltajat on otettu ja heidät otetaan jatkossakin mukaan koulun kehittämiseen koulun vanhempainilloissa ja pienryhmäkeskusteluissa, joissa esitellään koulun kehittämishankkeita sekä muita ajankohtaisia asioita. Heillä on myös mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintaan erilaisten kyselyiden ja ideoiden keräämisen kautta. Huoltajat voivat osallistua halutessaan oppitunneille sekä koulun muuhunkin toimintaan. Tarvittaessa voidaan järjestää huoltajan kanssa tapaaminen.

Opiskelijat ovat olleet mm. opiskelijakunnan hallituksen kautta mukana kehittämässä opiskeluhoルトosuunnitelmaa. Opiskelijakunta toimii aktiivisesti, ja opiskelijoiden ideat otetaan aina vakavasti harkintaan koulun arkea kehitettäessä. Opiskelijakunnan edustaja voidaan kutsua tai opiskelijakunnan pyynnöstä edustaja voi tulla opettajien jaksopalaverin alkuun kertomaan koko opettajakunnalle yhteisesti opiskelijakuntaa askarruttavia asioita. Opiskelijakunta ja tutorit yhdessä järjestävät lukuvuoden mittaan yhteisöllisyyttä kohentavia erilaisia teemapäiviä ja juhlia. Lukuvuosittain järjestetään opiskelijakuulemiset, joissa opiskelijat saavat tuoda omat ideansa, ruusut ja risut vapaasti (nimettömästi) vuosikurssikohtaisesti keskusteluun yhdessä rehtorin, opinto-ohjaajien sekä ryhmänohjaajien kanssa.

1.7. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskelijahuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen

Periaatteista ja menettelytavoista tiedotetaan opiskelijoille ja huoltajille erityisesti Wilman pikaviestein ja tiedottein.

2. YHTEISÖLLINEN OPISKELIJAHUOLTO

Ryhmänohjaaja

Ryhmänohjaaja toimii opiskelijoiden lähiohjaajana. Hänen tehtäviinsä kuuluu perehdyttää lukuvuoden alussa uudet opiskelijat lukion käytänteisiin. Ryhmänohjaaja seuraa myös opiskelijoidensa opintojen kertymistä, edistymistä, mahdollisesti heikkenevää menestystä sekä opiskelijan oman opiskelusuunnitelman toteutumista. Ryhmänohjaaja tulee tiedottaa hänen ohjausryhmänsä opiskelijoiden huolenaiheista. Ryhmänohjaaja tapaa myös jokaisen ryhmänsä opiskelijan kahden kesken keskustellen opiskelijan opintoihin liittyvistä asioista.

Rehtori

Rehtori johtaa opiskelijahuoltoryhmän ja sen jäsenten toimintaa koulussa. Rehtori voi erityisestä ja perustellusta syystä antaa opiskelijalle luvan poikkeamiseen normaaleista suoritusohjeista eli antaa poikkeusluvan opiskeluun opetukseen osallistumatta, opintojen jatkamiseen 4. opiskeluvuodelle tai hyväksyy koulusta eroamisen. Eroamistapauksista pidetään kirjaa koulun hallintojärjestelmässä eli opiskelijan uusi koulutuspaikka kirjataan ylös, mikäli se on tiedossa. Rehtori hyväksyy kokonaisharkintansa mukaan opiskelijoiden muissa oppilaitoksissa ja ulkomailla suoritetut opinnot osaksi lukio-opintoja.

Huoltaja

Vanhempainillassa voidaan ohjausryhmissä työstää ja ideoida opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä asioita. Tarvittaessa voidaan järjestää huoltajan kanssa tapaaminen. Huoltajien toivotaan olevan yhteydessä kouluun.

Aineenopettaja

Aineenopettaja toimii oman oppiaineensa opiskelun pedagogisena asiantuntijana ja antaa tarvittaessa tukiopetusta. Aineenopettajan vastuulla on myös itsenäisten suoritusten ohjaaminen. Aineenopettaja informoi tarvittaessa ryhmänohjaajaa ja opinto-ohjaajaa.

Opinto-ohjaajat

Opinto-ohjaajien tavoitteena on ohjata opiskelijaa siten, että hän kykenee suunnittelemaan omaa opiskeluohjelmaansa, tukea häntä lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia suunnitelmia ja valintoja. Opinto-ohjaaja seuraa myös opiskelijoiden opiskeluohjelmien toteutumista ja opiskelijoiden edistymistä yhdessä ryhmänohjaajien kanssa.

Koulukuraattori

Kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhuollon kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia, yhteistyötä opiskelijoiden perheiden kanssa sekä tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Muut yhteistyötahot

Tarvittaessa kuraattori on yhteydessä myös muihin lukion ulkopuolisiin yhteistyötahoihin ja arvioi tapauskohtaisesti, milloin opiskelijan tilanteen käsitteleminen vaatii ulkopuolisia auttajia ja ryhtyy tarvittaessa yhteistyöhön esimerkiksi etsivän nuorisotyön, poliisin, sosiaalitoimen ja erityissairaanhoidon kanssa.

Koulupsykologipalvelut

Koululta voidaan olla tarvittaessa yhteydessä koulupsykologiin. Myös opiskelijat ja huoltajat voivat olla suoraan yhteydessä koulupsykologiin.

Erytisopetus

Erytisopettaja konsultoi opiskelijoita ja opettajia opiskeluun liittyvissä asioissa, esim. erilaisista oppimismenetelmistä. Erytisopettaja testaa opiskelijoiden mahdolliset LUKI-häiriöt sekä antaa tarvittavat lausunnot ylioppilastutkintolautakunnalle. Testien tulokset saataan aineenopettajien tietoon. Lukitestin tulokset antavat mahdollisuuden opiskelijan oman opintosuunnitelman tarkistamiseen. Erytisopettaja konsultoi tarvittaessa opiskelijoita, huoltajia sekä opettajia.

Kouluterveydenhuolto

Opiskelijoihin liittyvissä terveydellisissä asioissa voidaan käännyä terveydenhoitajan puoleen. Terveydenhoitaja toimii terveydenhuollon näkökulmasta opiskeluhuollon jäsenenä.

Muu henkilöstö

Muulla henkilöstöllä on vähintään ilmoitusvelvollisuus havaitessaan ongelmia opiskelijalla.

Tutortoiminta

Tornion yhteislyseon lukiossa opiskelija voi toimia tutorina, jonka tehtäviin kuuluu lukuvuoden alussa auttaa ensimmäisen vuoden opiskelijoita lukio-opintoihin perehtymisessä ja

neuvoa opiskelun ongelmatilanteissa. Tutorin työkenttä on opiskelijatoverin auttaminen pienimuotoisissa ongelmissa, jotka opiskelijan kannalta voivat silti olla hyvin keskeisiä. Tutoropiskelija voi olla myös tärkeä huolenaiheiden huomaajana. Tutoreiden velvollisuus on tuoda huolenaihe ryhmänohjaajan tai opinto-ohjaajan tietoon.

Opiskelijakuntatoiminta

Opiskelijakuntatoiminta antaa opiskelijoille suoran väylän puuttua mahdollisiin epäkohtiin ja lisätä omalla toiminnallaan opiskeluympäristön viihtyisyyttä ja parantaa siten opiskelumuotivaatiota.

2.1. Koulun opiskeluhoitoryhmän kokoonpano ja toimintamalli

Tornion yhteislyseon lukion opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä, johon kuuluvat rehtori, opinto-ohjaajat, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja ja mahdollisuuksien mukaan etsivän nuorisotyön työntekijät. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyys, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen. Ryhmää johtaa rehtori, ja se kokoontuu tarvittaessa, kuitenkin vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa.

2.2. Pedagoginen yhteistyö

Oppilaitoksen pedagogiikkaan kiinnitetään huomiota pitkin lukuvuotta, esimerkiksi uusia menetelmiä otetaan käyttöön, uusia opintoja perustetaan ja sääntöjä tarkennetaan. Rehtori vastaa koulun pedagogisesta toiminnasta. Hänen apunaan opetuksen järjestämiseen liittyvissä asioissa on muu koulun henkilökunta, erityisesti apulaisrehtori sekä opinto-ohjaajat. Opettajat kokoontuvat lukuvuoden ajan aineryhmittäin pohtimaan oppiaineisiinsa liittyviä asioita, kehittämään opetusta, tarkastelemaan sisältöjä yms. Yhteistyötä tehdään myös alueen muiden lukioiden sekä ammatillisten oppilaitosten ja vapaan sivistystyön kanssa.

2.3. Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

2.3.1. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä

Kiusaamisella tarkoitetaan henkilöön kohdistuvaa toistuvaa, jatkuvaa ja systemaattista henkistä tai fyysistä väkivaltaa, joka on tavanomaisen kiusoittelun ylittävää toimintaa. Kiusaaminen voi ilmetä esim. käsiksi käymisenä, ilkuntana, solvauksena, pelotteluna, ahdisteluna, kiristämisenä ja eristämisenä.

Kiusaamistilanteissa toimitaan seuraavasti:

- kiusaamiseen puututaan heti
- asia selvitetään sekä kiusatun että kiusaajan näkökulmasta
- sovitaan, että kiusaaminen loppuu välittömästi
- varmistetaan, että kiusaaminen on loppunut

- tapahtumat ja toimenpiteet kirjataan
- mikäli kiusaaminen jatkuu, pyydetään huoltajia koululle yhteiseen neuvonpitoon, jossa päätetään, mitä asian suhteen tehdään
- tarvittaessa otetaan yhteyttä myös muihin viranomaisiin, esimerkiksi poliisiin
- seurataan sovittujen toimenpiteiden toteutumista.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä ainakin seuraavin tavoin:

- sukupuolisesti tunkeilevat tai vihjailevat eleet tai ilmeet
- härskit puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat asiattomat huomautukset tai kysymykset
- esille asetetut siveettömät aineistot, seksuaalisesti virittyneet kirjeet, puhelinsoirot, tekstiviestit ja sähköpostit
- ei-toivottu fyysinen kosketus
- sukupuoliyhteyttä tai muuta seksuaalista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset
- raiskaus tai sen yritys.

Lähtökohtana on henkilön oma kokemus. Sukupuolinen huomio on häirintää tai ahdistelua ainakin silloin, jos sitä jatketaan, vaikka kohteeksi joutunut on ilmaissut pitävänsä sitä loukkaavana tai vastenmielisenä.

Mikäli henkilö kokee seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää eikä häirintä pyynnöstä huolimatta lopu, häiritty kertoo asiasta työsuojeluvaltuutetulle tai rehtorille. Tiedon saatuaan oppilaitos ryhtyy toimiin häirinnän lopettamiseksi (katso kiusaamistilanteiden toimintamalli). Häiritsijä saattaa joutua rikoslain ja vahingonkorvauslain mukaiseen vastuuseen teoistaan.

Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään puhumalla näistä asioista ja niiden seurauksista ryhmänohjaustuokioissa. Oppilaitoksen yhteisöllisyys ja harjoitettavat ryhmätyöskentelytaidot ehkäisevät ei-toivottua käyttäytymistä. Oppilaitoksen kameravalvonta auttaa ennaltaehkäisemään oppilaitoksen tiloissa tapahtuvaa kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää sekä voi auttaa tapahtumien selvittämisessä.

Opettajat perehdytetään tämän suunnitelman sisältöön opettajakunnan kokouksissa. Ryhmänohjaaja huolehtii tiedottamisesta opiskelijoille. Vanhemmille kerrotaan suunnitelmasta vanhempainilloissa ja sähköisen viestintäjärjestelmän tiedotteilla.

Lukion opiskeluhoitoryhmä seuraa sattuneita tapauksia ja laatii lukuvuosittain yhteenvetä tapahtumista.

2.3.2. Oppilaitosyhteisön hyvinvointi

Oppilaitosyhteisön hyvinvointiin liittyy olennaisesti opiskelijoiden ja henkilökunnan fyysinen, psyykkinen sekä sosiaalinen hyvinvointi. Kouluviihtyvyyteen olennaisesti liittyvä tekijä on fyysisen ympäristön toimivuus, joka kattaa kalusteet sekä käytävillä että luokissa. Ruokailun sujavuus ja kouluruuan riittävyys ovat opiskelijoiden jaksamisen edellytys.

Yhteisellä toiminnalla pyritään lisäämään opiskelijoiden sekä henkilökunnan yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä. Keskeisenä toimijana on opiskelijakunta. Opiskelijakuntatoiminta antaa opiskelijoille suoran väylän puuttua mahdollisiin epäkohtiin ja lisätä omalla toiminnallaan opiskeluympäristön viihtyisyyttä ja parantaa siten opiskelumotivaatiota.

Opiskelijoille järjestetään kuulemisia eli audiitiiveja vähintään kerran lukuvuodessa. Kuulemistilaisuuksissa esille tulleet asiat käsitellään opettajien kokouksissa, jolloin asiat tulevat koko opettajakunnan tietoon ja päätetään mahdollisista toimenpiteistä.

Lukiomme tekee tiivistä yhteistyötä kaupungin nuorisotoimen kanssa. Yhteistyönä järjestetään esimerkiksi uusille lukiolaisille ryhmäytyspäivä syksyllä, arviointiviikon kaatajaiset jaksojen päättyessä, tutorkoulutusta läpi vuoden ja erilaisia toimintapäiviä.

2.3.3. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Opetuksen tarkoituksena on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalisesti toimintakyvyksi. Opetuksessa kehitetään tietoja ja taitoja terveydestä, elämäntavoista, terveystottumuksista ja sairauksista sekä kehitetään valmiuksia ottaa vastuuta ja toimia oman sekä toisten terveyden edistämiseksi.

Yhteistyö opiskeluterveydenhuollon, terveydenhoitajan ja koululääkärin kanssa tapahtuu konsultaation muodossa tarpeen tullen. Tarvittaessa terveydenhoitaja vierailee terveystiedon tunnilla kertomassa ajankohtaisista lääketieteellisistä ja terveydenhuollollisista teemoista.

2.4. Järjestyssäännöt

Järjestyssäännöt on laadittu opiskelijoita kuunnellen. Järjestyssäännöt esitellään lukuvuoden 1. koulupäivänä opiskelijalle, ja niitä tarkennetaan tarvittaessa lukuvuosittain.

Tornion yhteislyseon lukion järjestyssäännöt

1. Kaikessa toiminnassa noudatamme hyviä tapoja.
2. Koulun omaisuutta on käsiteltävä huolellisesti. Opiskelija on velvollinen korvaamaan koulun omaisuudelle tahallaan tai varomattomuudesta aiheuttamansa vahingon. Vahingosta on viipymättä ilmoitettava koulun kansliaan.
3. Tietokoneohjelmien, äänitteiden ja digitaalisen materiaalin luvaton kopiointi, käyttö ja tuhoaminen on kielletty. Tekijänoikeuksista määrätään erikseen tekijänoikeuslaissa.
4. Opiskelijan on huolehdittava siitä, että koulu ja sen ympäristö säilyvät siisteinä.

5. Ruokailu tapahtuu varattuna aikana etuilematta sekä siisteyttä ja hyviä tapoja noudattaen. Ruokailun jälkeen ruokailuvälineet sijoitetaan hyvässä järjestyksessä niille varattuihin telineisiin.
6. Oppitunneille on saavuttava ajoissa. Jos opiskelija sairastuu koulupäivän aikana, hän saa poistua terveydenhoitajan, opettajan tai huoltajan luvalla.
7. Opiskelijalle voidaan antaa hyväksyttävästä syystä lupa poissaoloon koulusta. Luvan myöntää ryhmänohjaaja enintään kolmeksi päiväksi, muutoin rehtori. Poissaolot on aina selvitettävä.
8. Tupakointi ja tupakkavalmisteiden käyttö on kielletty koulurakennuksessa (tupakkalaki 12§) ja sen välittömässä läheisyydessä sekä koulun järjestämissä tilaisuuksissa. Sähkötupakka luetaan myös tupakkavalmisteeksi tässä koulussa.
9. Opiskelija ei saa esiintyä koulussa eikä koulun järjestämissä tilaisuuksissa päihteiden vaikutuksen alaisena. Samoin päihteiden ja huumeiden tuonti kouluun, hallussapito ja myynti on kielletty.
10. Koulun yhteiset tilaisuudet koskevat kaikkia opiskelijoita.
11. Yksityiskohtaisemmin säännöistä määrätään vuosittain jaettavassa opinto-oppaassa. Niissä asioissa, joista ei järjestyssäännöissä määrätä, noudatetaan voimassa olevia lakeja, asetuksia ja määräyksiä, sekä kuhunkin tilanteeseen erikseen annettuja ohjeita.
12. Opiskelija, joka saa opetusta jossakin muussa kuin omassa oppilaitoksessa, noudattaa tällöin opetusta antavan oppilaitoksen järjestyssääntöjä.
13. Tunnilla käytettäviä tietoteknisiä laitteita kuten älypuhelimia, tablet-laitteita ja tietokoneita käytetään oppitunnilla tarkoituksen mukaisesti liittyen oppiaineen opiskeluun. Käytössä noudatetaan korkeaa moraalialia, vastuullisuutta ja hyviä tapoja.

Kurinpidosta määrätään lukiolaissa.

2.5. Poissaolot

Lukiolain 30§: Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololeen ole perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä.

Läsnäolovelvollisuus koskee myös niitä koulun järjestämiä tilaisuuksia, jotka poikkeavat normaalista työjärjestyksestä. Tällaisia ovat esimerkiksi vierailijoiden luennot, konsertit, joulujuhla, kevätretki. Poissaolot kirjataan päiväkirjaan, josta ne siirretään arvioinnin yhteydessä opiskelijarekisteriin.

Jos opiskelijalla on pitkäaikaisia poissaoloja, toivotaan vanhempien ottavan yhteyttä terveydenhoitajaan.

Jos opiskelija on poissa opetuksesta enintään 4 oppituntia (á 75 min), saa hän arvosanan, mikäli muut vaadittavat osiot, koe, tutkielma tms. on suoritettu.

Kolme myöhästymistä saman ryhmän opetuksesta tulkitaan poissaoloksi. Opiskelijan on huolellisesti pidettävä kirjaa omista poissaoloistaan tai seurattava niitä Wilman kautta. Koulu ei lähetä poissaoloista ilmoitusta koteihin, vaan vastuu on opiskelijalla.

Koulu on opiskelijan työpaikka. Poissaoloihin tulee suhtautua vakavasti kuten työelämässäkin.

2.5.1. Sairaus

Mikäli opiskelija on sairaana enemmän kuin kolme päivää, on asiasta ilmoitettava ryhmänohjaajalle. Jos opiskelija on arviointipäivänä sairaana, on asiasta ilmoitettava kansliaan ennen näytön alkamista ja sairaus on todistettava luotettavasti.

2.5.2. Ennen poissaoloa

Opiskelija saa tarvittaessa vapaata koulusta pyytämällä lupaa hyvissä ajoin. Poissaololuvan voi pätevästä syystä pyytää etukäteen tietyn aineen tunneista aineen opettajalta, enintään kolmeksi päiväksi ryhmänohjaajalta, muutoin rehtorilta

Kolmea päivää pitempiä poissaoloja varten on opiskelijan vapaamuotoisesti kirjallisesti anottava lupaa rehtorilta. Jos opiskelija on alaikäinen, anomuksen allekirjoittaa opiskelijan ohella hänen huoltajansa. Työssäkäyntiä varten ei poissaololupaa anneta. Anomuksen pitempään poissaoloon rehtorille voi huoltaja tehdä myös Wilman kautta huoltajatunnuksilla.

Autokoulu on hoidettava koulun ulkopuolisella ajalla.

2.5.3. Poissaolon selvittäminen

Jokainen poissaolo tulee selvittää ao. opettajalle heti poissaoloa seuraavalla oppitunnilla. Huoltajan selvitys poissaolosta on mainio tapa selvittää poissaolo luotettavasti. Huoltaja voi selvittää opiskelijan poissaolon Wilman kautta huoltajan tunnuksilla

2.5.4. Poissaolo näytöstä

Opiskelija, joka sairauden tai muun hyväksyttävän syyn takia joutuu olemaan poissa opintojen näytöstä, voi suorittaa näytön uusintakuulustelupäivänä.

Opiskelijan on välittömästi otettava yhteys ao. aineen opettajaan ja selvitettävä poissaolon syy hyväksyttävästi, ennen kuin hän voi ilmoittautua uusintakuulusteluun.

2.6. Tapaturmat

Tapaturmia ja onnettomuuksia ehkäistään pelastussuunnitelman ohjeiden mukaisesti. Tapaturmissa ja onnettomuuksissa tilanteen vakavuuden mukaan ensiavun antaa oppilaitoksen työntekijä omien taitojensa mukaan, kouluterveydenhoitaja tai Tornion terveystakeskus. Tarvittaessa paikalle kutsutaan ambulanssi.

2.7. Tupakkatuotteet ja päihteet

Tupakkatuotteet ja päihteet on kokonaan jo tupakkalain mukaan kielletty koko lukiorakennuksessa ja sen välittömässä läheisyydessä. Tupakointikielto on merkitty jokaisen sisäänkäynnin kohdalle selvästi. Koululla ei ole tupakkapaikkaa.

Henkilökunta valvoo päivittäin kiellon noudattamista erityisesti ulko-ovien välittömässä läheisyydessä. Tupakointiin puututaan huomautuksella, tupakointivälineiden poiskeräämisellä sisätiloissa ja tarvittaessa lukiolaissa määrätyillä kurinpitotoimilla rehtorin toimesta.

2.8. Koulukuljetukset

Tornion yhteislyseon lukion opiskelijoista iso osa asuu yli seitsemän kilometrin päässä koulusta. Nämä opiskelijat ovat oikeutettuja koulumatkatukeen. Opiskelijan koulumatkan pituus tarkistetaan internetin karttapalveluiden avulla. Kolmannen vuoden opiskelijoilla tuki loppuu ylioppilaskirjoitusten jälkeen.

Koulu kerää ja ottaa vastaan palautetta linja-autojen reiteistä ja aikatauluista ja kertoo ongelmista Tornion kaupungin logistiikkapalveluista vastaavalle taholle. Osa linja-autovuoroista on kaupallisia vuoroja, joiden olemassaolon ratkaisee kysyntä ja tarjonta.

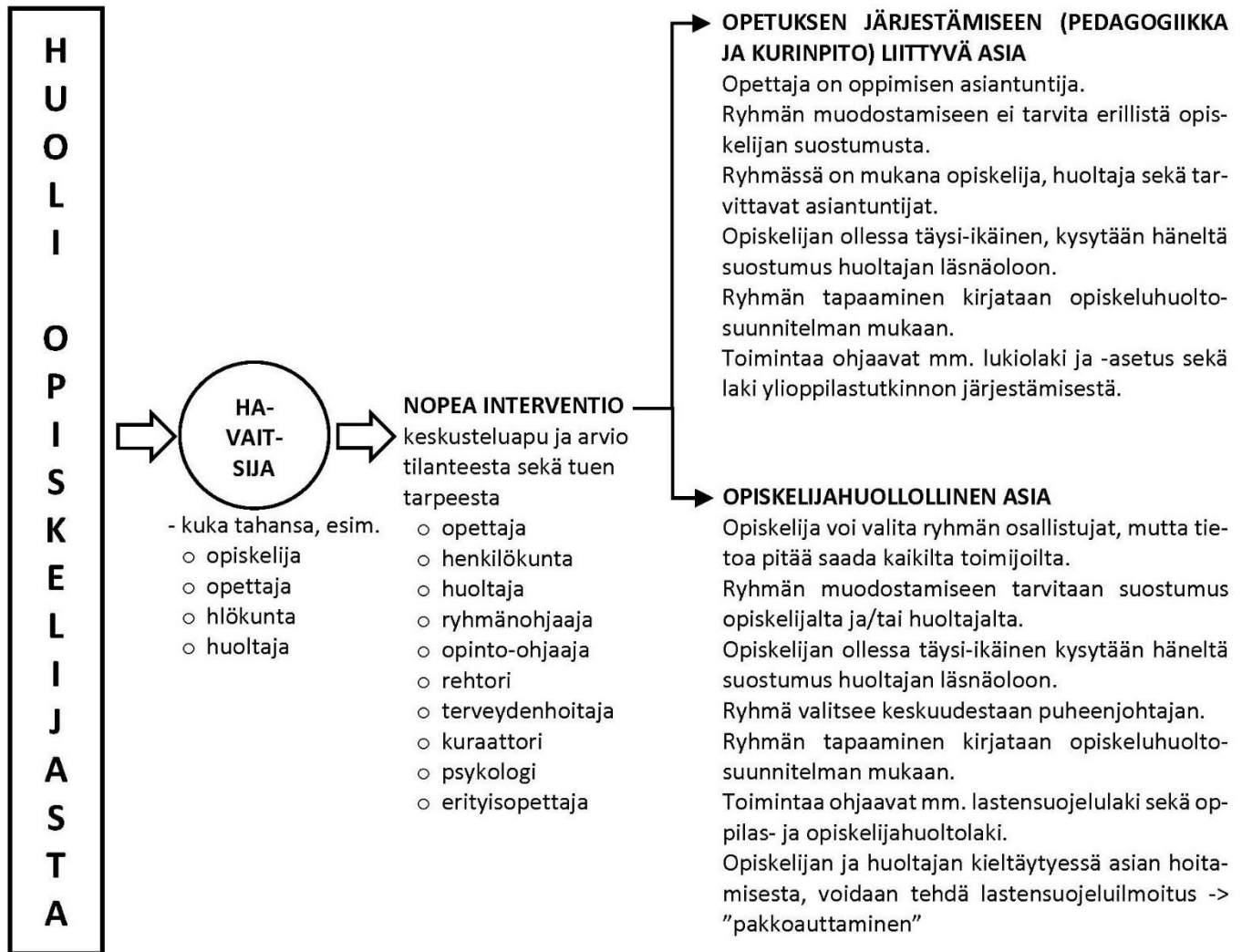
2.9. Kriisisuunnitelma

Tornion yhteislyseon lukiossa on erillinen kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma on tämän suunnitelman liitteenä.

2.10. Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelmasta löytyy varautuminen tulipalon, aseellisen uhkan yms. varalle. Pelastussuunnitelma on tämän suunnitelman liitteenä.

3. YKSILÖKOHTAISEN OPISKELIJAHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

3.1. Asiantuntijaryhmän toimintasuunnitelma

Tavoitteena on saattaa opiskelija kykeneväiseksi opintojen pariin mahdollisimman pikaisesti. Näin ollen kenen tahansa nopea reagointi kaikenlaiseen opiskelijan poikkeavaan käyttäytymiseen on olennaista. Jokainen on velvollinen keskustelemaan opiskelijan kanssa välittömästi normaalista poikkeavan tilanteen havaittuaan. Mikäli tilanteen havaintaja ei kykene itse kohtaamaan opiskelijaa, on hänen välittömästi pyydyttävä työparikseen joku toinen. Opiskelija ohjataan oikean henkilön luokse, hänelle tarjotaan keskusteluapua, ohjausta yms. ja tilanteesta tehdään arvio jatkotoimenpiteitä varten. Tarvittaessa tilanteesta kerrotaan rehtorille, apulaisrehtorille, opinto-ohjaajalle ja/tai ryhmänohjaajalle. Tilanteen havaintaja/arvioija pyytää tarvittaessa rehtoria kutsumaan asiantuntijaryhmän koolle.

Yksittäisen opiskelijan tai ryhmän opetuksen järjestämiseen liittyvissä asioissa ko. opettaja on aina asiantuntija ja mukana yksilön/ryhmän lisäksi suunnittelussa sekä kehittämisessä.

Pedagogisessa ryhmässä voivat olla opettajan, rehtorin sekä ko. opiskelijoiden lisäksi tarvittaessa opiskelijoiden huoltajat, havainnon tehnyt henkilö, apulaisrehtori, opinto-ohjaajat, opiskelijan/ryhmän ryhmänohjaaja, kuraattori, psykologi, erityisopettaja sekä muita asiantuntijoita.

Yksittäisen opiskelijan opiskelijahuollollisessa asiassa opiskelijalla sekä hänen huoltajallaan on oikeus valita ryhmään kuuluvat jäsenet ja ryhmän muodostamiseen tarvitaan opiskelijalta (ja hänen huoltajaltaan) erillinen suostumus. Käytettävissä ovat koulun henkilökunta, opettajat, rehtori, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja, koulukuraattori, terveydenhoitaja, lääkäri, psykologi, erityisopettaja, etsivän nuorityön työntekijät sekä muita asiantuntijoita. Ryhmän käsittelyssä voivat olla esim. opiskelijan terveydentilan saattaminen työkykyiseksi ja hänen tukemisensa tässä prosessissa.

3.2. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Tornion yhteislyseon lukiossa on terveydenhoitajan vastaanotto ilman ajanvarausta aamuisin. Terveydenhoitaja on tavoitettavissa myös muuna aikana puhelimitse tai Wilman kautta. Lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat käyvät kaikki terveydenhoitajan terveystarkastuksessa. Lukion toisen vuosikurssin tytöillä on lääkärintarkastus ja pojat käyvät kutsuntatarkastuksessa. Lukion kolmannen vuosikurssin opiskelijoilla on vielä terveydenhoitajan luona lyhyt terveystapaaminen.

Kouluterveydenhoitaja tiedottaa tarvittaessa ei-salassapidettävän tiedon henkilökunnalle, mikäli sairaus tai vamma vaikuttaa opiskelijan suoriutumiseen oppitunneilla ja koulussa. Tiedottamiseen tarvitaan aina opiskelijan ja alle 18-vuotiaalla huoltajan suostumus tai lupa.

Terveystarkastuksissa käytetään apuna haastattelukaavakkeita, audit-kyselyä ja mielialakyselyä. Ehkäisyasioista keskustellaan ja ehkäisy hoidetaan tarvittaessa kuntoon. Ravintoasioihin, ylipainoon, liikuntaan, riittävään lepoon, tupakointiin ja päihteiden käyttöön sekä mielialaan kiinnitetään huomiota.

3.3. Opiskelijan terveydentilan huomioiminen

Opiskelijan terveydentila voi vaikuttaa opiskelijan suoritukseen oppitunneilla tai näytöissä. Pitkäaikaiset sairaudet, kuten diabetes tai kuulovamma, on hyvä saattaa myös opettajan tietoon, jotta vältetään väärinkäsityksiltä ja noloilta tilanteilta oppitunneilla toisten opiskelijoiden läsnä ollessa.

Terveydentilan tiedottamisesta päättävät opiskelija, alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltaja ja terveydenhoitaja yhdessä. Ilman opiskelijan ja huoltajan lupaa tiedottamista ei voi tehdä. Tiedottaminen on ensisijaisesti opiskelijan ryhmänohjaajan tehtävä. Ryhmänohjaaja välittää tiedon opiskelijan opettajille, mutta ei välttämättä koko henkilökunnalle. Tiedottamisessa noudatetaan aina suurta varovaisuutta, harkintaa ja hienotunteisuutta.

Opiskelijan on ylioppilaskokeeseen ilmoittautuessaan ilmoitettava rehtorille pitkäaikaiset sairautensa, jotka voivat vaikuttaa suoritukseen. Esimerkiksi jos opiskelijalla on kuulovamma, hän voi saada ylioppilastutkintolautakunnalta erikoisoikeuden pitkätaukoosiin kuunteluihin tai huojennusta arvosteluasteikossa. Erityisjärjestelyjä ylioppilaskirjoituksissa

on aina anottava erikseen ylioppilastutkintolautakunnalta, joka tekee asiassa päätöksen. Anomuksen kirjoittavat rehtori ja opiskelija yhdessä, ja anomuksen liitteeksi tarvitaan aina lääkärintodistus sairaudesta tai vammasta.

3.4. Opiskeluhuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Lukiolain mukaan lukiossa kurinpitorangaistuksia ovat ainoastaan kirjallinen varoitus sekä määräaikainen erottaminen ja molemmissa tapauksessa pitää olla painavat perusteet. Varoitukset ja määräaikaiset erottamiset ovat erittäin harvinaisia Suomen lukioissa.

Jos lukiolainen erotetaan oppilaitoksesta määräajaksi, hänen tuekseen kootaan yksilökohtaisen opiskelijahuollon verkosto.

OPISKELIJAHUOLTOKERTOMUS

- Opiskeluhuollollinen asia – ei pedagogisen toiminnan tarkastelu/järjestäminen
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 ja Lastensuojelulaki 417/2007

Osa 1.

Nimi	Henkilötunnus	Kotikunta
Opiskelijan suostumus: pvm	Opiskelijan suostumus: allekirjoitus	

Osoite	Postinumero ja postitoimipaikka
Puhelin	Sähköposti

Huoltajan nimi	Osoite
Puhelin	Postinumero ja postitoimipaikka
Huoltajan suostumus: pvm	Huoltajan suostumus: allekirjoitus

Huoltajan nimi	Osoite
Puhelin	Postinumero ja postitoimipaikka
Huoltajan suostumus: pvm	Huoltajan suostumus: allekirjoitus

Huolen aihe
Asian vireillepanija:

Toimenpiteet tilanteen selvittämisen aikana (arviot, tutkimukset ja selvitykset)

Lisätietoja

OPISKELIJAHUOLTOKERTOMUS

Osa 2.

Asian käsittely (osa 2 liitetään samaa asiaa käsittelevään oppilashuoltokertomukseen)

Asiantuntijaryhmän kokous pvm: Läsnäolijat	Istunto nro:
Nimi	Asema

Tehdyt päätökset	Vastuuhenkilö (toteutus ja seuranta)

Toteuttamissuunnitelma

Tehdyt toimenpiteet

Sivullisille annetut tiedot (mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella):

Kirjattu

Päivämäärä	Allekirjoitus ja nimen selvennys	Virka-asema

KRIISISUUNNITELMA
Tornion yhteislyseon lukio

SISÄLLYS

I KRIISIN KOKEMINEN _____	3
II TOIMINTAMALLIT ERILAISISSA KRIISITILANTEISSA	
1. Opiskelija itsemurhaukkitilanteessa _____	4
2. Opiskelijan kuolema _____	5
2.1. Tapahtuneesta tiedottaminen	
2.2. Kun vanhemmat kieltävät puhumasta	
2.3. Keskustelu luokassa	
2.4. Muut ilmaisukeinot	
2.5. Muun henkilökunnan rooli	
2.6. Tiedotusvälineiden kanssa toimiminen	
3. Opiskelijan perheenjäsenen kuolema _____	7
4. Työyhteisön muun jäsenen kuolema _____	8
5. Kriisin jälkeen _____	8
III LIITTEET	
1. Psykologinen jälkipuinti _____	9
2. Posttraumaattinen stressihäiriö (PTSD) _____	10
3. Tärkeimmät puhelinnumerot _____	11
Ohjeita äkillisen kriisitilanteen (kuolema) varalle _____	12

TORNION YHTEISLYSEON LUKION KRIISISUUNNITELMA

- Mitä tehdä, jos koulun opiskelija tai koulun työntekijä äkillisesti kuolee tai joutuu vakavaan kriisitilanteeseen?
- Miten puhua opiskelijoiden, luokan vanhempien tai tiedotusvälineiden kanssa?
- Miten kriisitilanteessa toimitaan?
- Miten tunnistaa masentunut, itsemurha-aikeissa oleva nuori?

Koulu ei ole elämästä irrallaan oleva saareke, vaan koululla niin kuin muussakin elämässä tapahtuu erilaisia kriisitilanteita, koko koulua järkyttäviä tapahtumia: jos joku opiskelijoista tai henkilökunnasta kuolee tai loukkaantuu vakavasti, tapaus koskee kaikkia koulussa olevia opiskelijoita ja henkilökuntaa. Onnettomuus, läheisen tai tuttavien kuolemantapaus, itsemurha, väkivaltainen tapahtuma ovat kriisitilanteita, joita jokainen joutuu kohtaamaan. Kriisistä puhutaan yleensä silloin, kun ihminen on joutunut elämäntilanteeseen, jossa hänen aikaisemmat kokemuksensa ja keinonsa eivät riitä uuden tilanteen ymmärtämiseen ja sen psyykkiseen hallitsemiseen.

Koululla on **erityinen kriisiryhmä** hätätapauksia varten. Kriisiryhmän jäseniä ovat: rehtori, opinto-ohjaajat, kouluterveydenhoitaja, kuraattori ja opiskelijan ryhmänohjaaja. Vieraillevana jäsenenä voi olla kuka tahansa opettaja tai muun henkilökunnan edustaja, jolla on joku asia ryhmään tuotavana (esim. havainnot syvästä masennuksesta). Rehtori on tärkeä jäsen kriisiryhmässä. Monet päätökset, joita kriiseissä täytyy tehdä, ovat rehtorin päätöksiä, joita ei voi delegoida. Myös ulkopuolisten silmissä rehtori on se, jota pidetään vastuullisena kriisitilanteissa tehdyistä tai tekemättömistä toimenpiteistä. Rehtori on myös koulun yhteyshenkilö tiedotusvälineisiin. Koulun oma kriisiryhmä kokoontuu tarpeen mukaan ja sen kutsuu koolle rehtori.

Tarvittaessa koulu voi pyytää konsultaatioapua esimerkiksi kaupungin kriisiryhmältä, seurakunnalta, kasvatusta ja perheneuvolasta tai nuorisopsykiatrian poliklinikalta. Koulun kriisiryhmä arvioi, milloin tilanne vaatii ulkopuolisia auttajia ja milloin selvittää omin voimin. Koulu voi tarvittaessa pyytää kaupungin kriisiryhmää järjestämään jälkipuintitilaisuuden (liite 1). Jälkipuinti eli debriefing ei kuitenkaan koskaan riitä ainoaksi toimenpiteeksi koulussa.

I. KRIISIN KOKEMINEN

Jokainen kriisitilanne on ainutlaatuinen henkilökohtainen kokemus. Kriisin psyykkisissä reaktioissa voidaan kuitenkin erottaa erilaisia vaiheita, joilla on yhteisiä piirteitä kriisin aiheuttajasta ja kokijasta riippumatta. On tärkeä tiedostaa, että kriisireaktiot ovat normaaleja reaktioita ylivoimaisiin tilanteisiin.

Traumaattisen kriisin vaiheet:

1. Sokkivaihe ("Ei voi olla totta!") saattaa kestää muutamista hetkistä muutamaan vuorokauteen. Tällöin ihminen – ei kykene käsittämään tapahtunutta, jopa kieltää sen

- käyttäytyy poikkeavasti tai tilanteeseen sopimattomasti (tyynen rauhallisesti sisäisestä kaaoksesta huolimatta tai raivoisesti, jopa sekavasti)
- ei ehkä jälkeenpäin muista tämän vaiheen tapahtumia (ei myöskään annettuja ohjeita)

2. Reaktiovaihe ("Mitä tapahtui?") voi olla muutaman viikon tai muutaman kuukauden mittainen. Reaktiovaiheessa

- ihminen yrittää saada käsitystä tapahtuneesta: miksi ja miten kaikki tapahtui - henkiset puolustuskeinot alkavat toimia paremmin, tapahtuman kieltäminen vähenee
- ihmisellä voi olla mm.
 - erilaisia ruumiillisia oireita - ahdistuneisuutta, joskus kohtauksina
 - masennusoireita: itkuisuus, vetäytyminen, syyllisyydentunteet,
 - ruokahaluttomuus, univaikeudet
 - vihamielisyyttä, mm. toisten syyllistämistä
 - tunteiden peittämistä, näennäistä tilanteen hallintaa.

3. Käsittelyvaihe ("Miten tästä selviää?") kestää muutamista kuukausista vuoteen. Tällöin

- tapahtunut hyväksytään
- tapahtuneeseen ja menneeseen elämäntilanteeseen keskittyminen vähenee

- oireet ja tuntemukset vähenevät

Toipumisen edetessä psyykkiset ja fyysiset oireet poistuvat ja mieliala korjaantuu. Kriisireaktio voi kuitenkin tässä vaiheessa myös lukkiintua ja muuttua psyykkiseksi häiriöksi (posttraumaattinen stressihäiriö) ja tällöin tarvitaan ammattiauttajan apua.

4. Uudelleen suuntautumisen vaiheessa ("Elämä voittaa") tapahtuu lopullinen toipuminen. Ihminen on kyennyt käsittelemään tapahtuneen siten, että se ei enää rajoita elämää. Kukaan ei ole kriisin jälkeen ennallaan, mutta parhaassa tapauksessa ihminen on vahvempi ja paremmin valmistautunut kohtaamaan uusia vastoinkäymisiä.

Jos traumaattista tapahtumaa ei työstetä, siihen liittyviä ajatuksia ja mielikuvia ei käydä läpi, menetyksen suremiselle ei tule tilaa. Erityisen suuri riski tapahtua näin on lapsen äkillisessä kuolemassa, itsemurhan kohdalla sekä kuolemantapauksissa, joissa on käytetty ampuma- tai teräasetta että tällaisen silminnäkijöillä. Ihminen jää ikään kuin trauman vangiksi, elämisen piiri kaventuu ja tulevaisuuteen suuntautuminen vaikeutuu. Seurauksena voi olla ns. posttraumaattinen stressihäiriö (liite 2), joka voi monin tavoin heikentää toimintakykyä ja elämisen laatua sekä aiheuttaa unettomuutta, masennusta, psykosomaattisia oireita ja sairaspöissaoloja. Kriisitilanne koettelee opiskelijoiden luottamusta koulun kykyyn auttaa. Jos opiskelijoiden hätä jää huomaamatta, luottamus aikuisiin horjuu. Tällöin koulu menettää tilanteen hallinnan juuri silloin, kun sitä eniten tarvittaisiin. Opiskelijat kokevat jääneensä yksin. Heillä olisi tarve purkaa ajatuksiaan ja tunteitaan ja pohtia tapahtuneen syitä. Jos tälle ei anneta aikaa eikä tilaa, seurauksena voi olla kiukkua ja pettymystä, joka purkautuu levottomuutena ja aggressiivisena käyttäytymisenä.

II. TOIMINTAMALLIT ERILAISISSA KRIISITILANTEISSA

1. Opiskelija itsemurhauhkatilanteessa

Olisi hyvä, jos oppisimme koulussa tunnistamaan masentuneen nuoren. Syvän masennuksen oireita ovat: unihäiriöt, syömishäiriöt, väsymys, apaattisuus, vetäytyminen ryhmästä, entisistä ystävistä ja harrastuksista sekä vihamielisyys, keskittymiskyvyttömyys, itsensä vähättely, surumielisyys, kuoleman ajattelu, psykosomaattiset oireet ja onnettomuusalttius. Jos useat näistä oireista täsmäävät ja oireet jatkuvat, on kysymyksessä todennäköisesti masentunut nuori.

Masentunut nuori ei välttämättä ajattele itsemurhaa. Kaikki itsemurhaa yrittäneet eivät välttämättä ole olleet masentuneita. Niillä asiolla on kuitenkin merkittävä yhteys. Pitkään jatkuneen depression ja mahdollisten itsemurhaan liittyvien puheiden pitäisi herättää näkemään merkkejä itsemurhavaarasta.

Riskitekijöitä ovat:

1. Aiempi itsemurhayritys tai itsensä vahingoittamisyritys esim. itsensä viiltelyä.
2. Puhunut tai uhannut itsemurhalla.
3. Tehnyt suunnitelman itsemurhan toteuttamistavasta ja lahjoittanut pois tavaroitaan, joista on ennen pitänyt.
4. Kuolemaan liittyvät ajatukset mielessä suurimman osan aikaa.
5. Tuntee jonkun, joka on tehnyt itsemurhan.
6. Samaistuu johonkin, joka on tehnyt itsemurhan ja muuttaa käyttäytymistään samaan suuntaan. Nuori voi olla traumatisoitunut nähtyään jonkun tekevän itsemurhan tai tuntea syyllisyyttä siitä, ettei ole pystynyt estämään toisen itsemurhaa.
7. Sukulainen, joka on kuollut väkivaltaisesti. Suvussa "perinnöllistä" alttiutta väkivaltaiseen käyttäytymiseen
8. Äskettäin koettu tärkeä menetys; läheisen kuolema, lähtö, riita, seurustelusuhteen päättyminen tai –vakavampi itsetunnon kolhaisu epäonnistumisen tai hylkäämisen seurauksena.
9. Alkoholin tai huumeiden käyttö.
10. Heikko impulssikontrolli; impulsiivinen ja väkivaltainen käyttäytyminen yleensä.
11. Ei voimia lähestyä ongelmia; pinttynyt ajatus, että muuta ulospäätä ei ole kuin kuolema.
12. Ylimoitettut vaatimukset itselle, liikakriittisyys omaa itseä kohtaan .

Opettaja voi ryhtyä mm. seuraaviin toimenpiteisiin:

- Jos epäilet nuoren harkitsevan itsemurhaa, kerro siitä välittömästi koulun kriisiryhmälle.
- Jos suinkin mahdollista keskustele opiskelijan kanssa kahden kesken ja kysy häneltä suoraan hänen tunteitaan ja ajatuksiaan!
- Kuuntele nuorta ja osoita, että välität hänestä.
- Älä tuomitse, äläkä vähättele nuoren ongelmia! Ole valmis vastaanottamaan myös aggressiivisuutta!
- Älä jätä nuorta yksin! Yritä voittaa aikaa ja saada nuori välittömän kriisin yli!
- Älä anna vaitiolo velvollisuuden muodostua auttamisen esteeksi!
- Yritä yhdessä nuoren kanssa selvittää, miten vanhemmat ja muut aikuiset voisivat auttaa.
- Aseta nuorelle rajat, jotka ovat osoitus välittämisestä.
- Kriisiryhmä ottaa tarvittaessa yhteyttä opiskelijan vanhempiin ja pyytää konsultaatioapua mielen-terveystoimistosta. Kriisiryhmässä voidaan pohtia myös, onko koululla mahdollisuus tukea nuoren vapaa-ajan toimintoja esim. ottamalla yhteyttä kaupungin omaan erityisnuorisotyöntekijään.

Miten toimia itsemurhayrityksen jälkeen?

- Jos opettaja tai joku muu kouluyhteisön jäsen on tietoinen opiskelijan itsemurhayrityksestä, siitä tulee kertoa vanhemmille. Vanhempien taas tulisi kertoa koululle asiasta, mikäli koulu ei tiedä, jotta opiskelijaa voitaisiin paremmin tukea koulussa.
- Jos opiskelija on yrittänyt itsemurhaa, vaitiolo velvollisuus ei päde.
- Koulu voi suositella opiskelijalle terapiaa, mutta ei pakottaa.
- Kun opiskelija on hoidossa, koulun ja terapeutin olisi hyvä tehdä yhteistyötä.
- Koululla ei kuitenkaan ole velvollisuutta eikä ammattitaitoa tehdä terapiaa opiskelijan kanssa.

2. Opiskelijan kuolema

2.1. Tapahtuneesta tiedottaminen

- Tosiasiat tulee kertoa asiallisesti, mutta sensitiivisesti ja myötäeläen.
- Koulun henkilökunnan olisi hyvä tietää tapahtuneesta ennen opiskelijoita, jotta he voisivat sulatella uutista, koota itsensä ja valmentautua opiskelijoiden reaktioiden kohtaamiseen. Samalla varmistetaan, että kaikki saavat saman, yhtenäisen tiedon, mikä estää huhujen leviämistä.
- Tilannekohtaisesti harkitaan kerrotaanko asia opiskelijoille keskusteluradion välityksellä vai luokissa.
- Koulun kriisiryhmän tulee informoida kaikkia työntekijöitä heidän tehtävistään kriisin aikana.
- Olisi hyvä, jos kuolleen opiskelijan parhaimmat ystävät saisivat tiedon ennen muita opiskelijoita.
- Koteihin on syytä ottaa yhteyttä, jos tragedia on tapahtunut koulun tiloissa tai jos koulua voidaan pitää vastuullisena tapahtuneeseen. Vanhemmille tiedottaminen on em. tapauksissa tärkeää, jotta kotien luottamus kouluun säilyy, sekä vanhemmat saavat tietoa ja tukea omien lastensa auttamiseen ja näin ollen voivat tukea myös koulua kriisiaikana. Tiedottaminen voidaan hoitaa esimerkiksi kirjeitse tai vanhempainillassa.

2.2. Kun vanhemmat kieltävät puhumasta

- Itsemurhan tehneen nuoren vanhemmat saattavat kieltää koulua puhumasta nuoren itsemurhasta.
- Koulun tulisi pyrkiä yhteistyöhön vanhempien kanssa ja kertoa, miksi nuoren itsemurhan rehellinen käsittely on tärkeää.
- Asian käsittelyn päätavoite on kertoa opiskelijoille myönteisistä ratkaisumalleista elämän vaikeissa tilanteissa.
- Nuoret joka tapauksessa saavat tietää asiasta ja pohtivat asiaa keskenään. On parempi, että he saavat asiallista tietoa kuin, että huhut vääristävät tapahtuneen.
- Asian rehellinen käsittely on tärkeää myös itsemurhan mallivaikutuksen estämiseksi sekä ahdistuksen ja syyllisyydentunteiden vähentämiseksi.

2.3. Keskustelu luokassa

- Luokassa mahdollisesti järjestetään varsinainen jälkipuinti eli debriefing, joka suoritetaan kaupungin kriisiryhmän tuella siinä luokassa ryhmässä, missä edesmennyt opiskelija oli. Mikäli kuolleella opiskelijalla on sisaruksia muissa luokissa / ryhmissä, on ammatti-ihmisten vetämä jälkipuinti niissäkin paikallaan, kuitenkin niin että ryhmänohjaaja on paikalla.
- Virallisen jälkipuinnin lisäksi on hyvä, että ryhmänohjaaja käy opiskelijoidensa kanssa keskustelun joko ennen tai jälkeen kaupungin kriisiryhmää. Aikaa tulee varata tähän vähintäänkin yksi oppitunti. Opettaja voi tässä pyytää avukseen jonkun kriisiryhmän jäsenistä tai seurakunnasta papin.
- Keskustelutilaisuus voi rakentua esim. seuraavista osista: avaus, tosiasiat, ajatukset, reaktiot, informaatio reaktioiden normaaliudesta sekä päätösvaihe, jossa sovitaan jatkotoimenpiteistä esim. hautajaisiin osallistumisesta. (liite 1)
- Ennen keskustelua on syytä selvittää opiskelijoille säännöt, joita kaikki noudattavat:
 - a) jokainen kertoo vain omista ajatuksistaan ja tunteistaan
 - b) ryhmän tovereiden ajatuksista, tunteista ja peloista ei saa kertoa ulkopuolisille
 - c) ketään ei saa pilkata sanojensa tai reaktioidensa tähden jälkeensä
 - d) itkeminen ja suuttuminen ovat sallittuja, kenellekään ei pidä sanoa, että se ei ollut sopivaa
 - e) kenenkään ei ole pakko puhua luokassa
- Mikäli kuolleella opiskelijalla on ollut näkyvä rooli koulu yhteisössä tai hänen kuolintapansa traagisuus on koskettanut syvältä suurta osaa oppilaskuntaa, on varmasti paikallaan, että vastaavanlaisia keskusteluja käydään muissakin ryhmissä. Keskustelun päävetäjinä voivat toimia tällöinkin esim. ryhmänohjaajat.
- Tarpeen vaatiessa keskustelutilaisuus toistetaan muutaman viikon tai kuukauden kuluttua tapahtuneesta; toistuvaa keskustelua on syytä harkita erityisesti itsemurhatapauksissa tai silloin kun kuolintapa on muutoin ollut erityisen traaginen.

2.4. Muut ilmaisukeinot

- **Luova toiminta ja ei-verbaalinen ilmaisu** lievittävät jännitystä, samalla kun ne tarjoavat konkreettisen purkautumisen ajatuksille ja tunteille. Opiskelijat voivat ilmaista suruaan eri oppituntien yhteydessä esim. kuvataiteessa maalaamalla ja piirtämällä, äidinkielessä kirjoittamalla runoja ja aineita sekä lukemalla aiheeseen liittyviä tekstejä, musiikissa laulamalla ja soittamalla, draamassa näyttelemällä ja uskonnossa pohtimalla niitä toivonnäköaloja, joita uskontomme kuolemanjälkeisestä elämästä tarjoaa
- **Kuolleen opiskelijan vakituinen istuinpaikka on luonteva poissaolon symboli.** Sille voidaan asettaa kuva opiskelijasta, muistokynttilä ja kukkia. Voidaan myös yhdessä sopia, mihin koululla muistopulpetti asetetaan. Kaikki halukkaat voivat piipahtaa hiljentymässä kyseisessä tilassa. Mikäli mahdollista joku opettajista voisi olla välitunneilla "taka-alalla", mutta tarpeen tullen opiskelijoiden käytettävissä
- Lisäksi koulu voi asettaa muistokirjan esille, johon halukkaat voivat käydä kirjoittamassa jäähyväiset kuolleelle
- **käynti onnettomuuspaikalla** on myös yksi tapa käsitellä tapahtunutta esim. onnettomuuden tai väkivallanteon jälkeen. Silmäkkäin asettuminen todellisuuden kanssa pakottaa kohtaamaan tapahtuneen ja käsittelemään sitä. Kuolinpaikalla voidaan ilmaista hiljaista surua konkreettisesti esim. laskemalla kukkia tai sytyttämällä kynttilä.
- **opiskelijoiden vierailu kuolleen vanhempien luona** on tavallisesti kummallekin osapuolelle hyvä, vaikka se herättääkin ehkä sekavia tunteita vanhemmissa. Opettaja ottaa etukäteen yhteyttä vanhempiin ja tiedustelee heidän mielipidettään vierailusta. Tiedustelun voi tehdä luontevasti silloin, kun koulun aikuiset edustajat käyvät surukäynnillä kuolleen opiskelijan kotona.
- mikäli kuolleen opiskelijan vanhemmat toivovat, ryhmätoverit osallistuvat halutessaan hautajaisiin. Hautajaisista ja niihin liittyvistä käytännön järjestelyistä on syytä keskustella koulussa yhdessä opettajan kanssa etukäteen. Etukäteiskeskustelu vähentää tilanteeseen liittyviä pelkoja ja ahdistusta.
- **muiston vaaliminen:** vielä hautajaisten jälkeenkin opiskelijat voivat yhdessä ryhmänohjaajansa kanssa vieraila yhdessä haudalla esim. joulun aikaan viemässä kynttilöitä tai lukiolaisen ollessa kyseessä esim. ylioppilasjuhlapäivänä tuomassa kukkasia.

2.5. Muun henkilökunnan rooli

- tiedottaminen
- opiskelijan kuollessa debriefing opettajien ja muun henkilökunnan parissa helpottaa palautumista normaaliin arkeen ja auttaa vastaanottamaan opiskelijoiden reaktioita. Jälkipuinnin suorittaa kaupungin kriisiryhmä.
- rehtori koulun edustajana ottaa yhteyttä kuolleen opiskelijan kotiin ja sopii mahdollisesta vierailusta. Surunvalittelukäyntiin osallistuvat rehtori, ryhmänohjaaja ja mahdollisesti joku muukin opettaja. Kokemukset osoittavat, että vanhemmat arvostavat suuresti opettajien käyntiä, jossa voidaan mahdollisesti keskustella myös koulun osallistumisesta hautajaisiin. Tällainen vierailu on parasta tehdä muutama päivä kuoleman jälkeen.
- lukuvuoden päättyessä opiskelijan kuolema huomioidaan esim. lyhyessä puheessa, jonka pitää rehtori, ryhmänohjaaja tai joku muu opettaja.
- koska opiskelijoiden tukeminen surutyössä on voimia vievää ja opettaja itsekin surija, on tärkeää huolehtia, että koulun omat auttajat saavat työnohjauksellista tukea tarpeen tullen esim. kaupungin kriisiryhmältä tai perheasiainneuvottelukeskuksesta.

2.6. Tiedotusvälineiden kanssa toimiminen

- koko kaupunkia tai koko maata järkyttävät tapahtumat, kuten opiskelijan kuolema keskellä koulupäivää, houkuttelevat nopeasti tiedotusvälineiden edustajat paikalle. Tiedotusvälineiden kysymykset ja haastattelupyynnöt tulisi ohjata rehtorille.
- rehtorin tulee suojata sokkitilassa olevia opiskelijoita ja työntekijöitä tiedotusvälineiden kysymyksiltä ja tungettelulta. Rehtorin täytyy laittaa rajat lehdistön tulemiselle koulun alueelle. Koulun on kuitenkin oltava valmis vastaamaan tiedotusvälineiden kysymyksiin. Opiskelijat, vanhemmat ja muut ympäristön asukkaat lukevat lehtiä ja saavat myös sitä kautta tietoa tapahtuneesta ja koulun suhtautumisesta ja toimenpiteistä. Asiallisen tiedottamisen avulla koulu voi estää asian paisuttelun ja väärin tietojen leviämisen. Kriisiryhmä voi rehtorin tukena miettiä, mikä olisi paras tapa tiedottaa. Odotetaanko median yhteydenottoja vai tiedottaako koulu itse. Koulu voi esimerkiksi laatia lehdistötiedotteen, jossa se kertoo tapahtumien kulusta ja koulun toimenpiteistä. Tiedotteessa voidaan myös todeta, että koulu haluaa suojata opiskelijoitaan ja työntekijöitään haastatteluilta heidän hyvinvointinsa vuoksi, ei tietojen pimittämiseksi. On tärkeätä kertoa vain tosiasioita ja niiden kertomisessa varoa tapahtumien dramatisointia ja värittämistä.

3. Opiskelijan perheenjäsenen kuolema

Mikäli koululle saadaan tieto, että opiskelijan perheenjäsen on kuollut, on syytä tapahtunut huomioida välittämisen osoittamiseksi. Mikäli ryhmänohjaajaan ei ole otettu yhteyttä kotoa, voi hän tehdä sen itse. Luontevin lähestymistapa lienee puhelinsoitto, jossa hän keskustelelee sekä opiskelijan huoltajan että opiskelijan kanssa. Keskustelussa voidaan sopia, milloin opiskelijan tulee kouluun ja ilmoittaako opettaja tapahtuneesta ryhmän muille jäsenille vai ei. Opiskelijaa kannattaa rohkaista tulemaan mahdollisimman pian kouluun, koska koulu edustaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta nuoren elämässä ja sitä kautta luo turvallisuuden tunnetta kriisissä ja tukee hänen selviytymistään. Joskus kuolemantapauksen yhteydessä voi syntyä tilanne, että opettajan on kerrottava opiskelijalle lähiomaisen kuolemasta. Tällöin on syytä ottaa huomioon seuraavat seikat:

- kertoja on opiskelijalle ennalta tuttu ja heidän suhteensa on hyvä.
- ennen kertomista on hankittava kunnolliset tiedot, että opiskelijalle pystytään vastaamaan, milloin ja miten kuolemantapaus sattui.
- valitaan rauhallinen paikka. Vakavan asian kertomista ei tule jättää koulupäivän loppuun.
- kun opiskelija on kuollut asiasta, hän tarvitsee seuraa, voidakseen purkaa vapaasti tunteitaan. Häntä ei saa jättää yksin, vaan tulee yrittää rauhoittaa sopivalla tavalla.
- älä turvaudu fraaseihin kuten "kyllä se siitä järjestyy" tai "aika parantaa haavat".
- huolehdi että sinä tai joku muu henkilö saattaa opiskelijan kotiin.
- koulussamme on tullut viime vuosina myös tavaksi tilata surunvalittelukukat opiskelijan kotiin. Lähetyksen hoitaa rehtori koko koulun henkilöstön edustajana.

- opiskelijan palattua kouluun ryhmänohjaaja tai sovittaessa joku muu opettaja keskustelee omaisensa menettäneen kanssa ja varautuu muutenkin olemaan jatkossa opiskelijan käytössä, mikäli tarvetta on.
- opiskelijan surusta informoidaan muitakin opettajia, jotta jälkivaikutukset pystyttäisiin tunnistamaan ja tukemaan lasta surutyön aikana.

4. Työyhteisön muun jäsenen kuolema

Luonnollisesti tällaisessa tilanteessa on paljon samoja elementtejä kuin opiskelijan kuolemassa, muun muassa:

- koulu yhteisölle tiedottaminen, opettajat saavat tiedon ennen opiskelijoita.
- debriefing henkilökunnan keskuudessa. Jos kuollut oli ryhmänohjaaja, debriefing valvontaluokassa ryhmässä. Keskustelut ja luova toiminta surutyön käynnistämiseksi muissa ryhmissä tarpeen mukaan. Pöydän rakentaminen vainajan muistolle esimerkiksi opettajanhuoneeseen ja aineluokkaan. Mikäli omaiset toivovat / sallivat opiskelijoiden osallistuvan hautajaisiin, rehtori tai joku opettajista valmistelee heitä etukäteen tilanteeseen.

5. Kriisin jälkeen

Tukitoimet ajoittuvat yleensä muutamaan ensimmäiseen viikkoon tai kuukauteen tapahtuman jälkeen. Kriisin vaikutukset voivat jatkua pitkään ja yksilöiden toipumisen välillä on suuria vaihteluja. Esimerkiksi tapahtuman muistopäivä tai kuolleen syntymäpäivä voi laukaista kriisireaktioita. Jos ryhmän opettaja vaihtuu, uudelle opettajalle kerrotaan asiasta. Aina kriisin jälkeen kriisiryhmä olisi hyvä arvioida kriisitoimintamallia ja tehdä siihen tarvittaessa muutoksia.

III LIITTEET

Liite 1. Psykologinen jälkipuinti

Psykologin jälkipuinti (psychological debriefing) on ryhmäkokous, joka järjestetään onnettomuustilanteen, kuolemantapauksen tai muun suuren tunnerasituksen jälkeen auttajien, eloonjääneiden ja omaisten elämysten ja tunteiden käsittelemiseksi. Jälkipuinti järjestetään 24–72 tunnin sisällä tapahtuneesta. Tilaisuutta ei järjestetä ensimmäisen vuorokauden aikana, koska ihmiset ovat vielä sokkireaktioiden vallassa. Kolmen vuorokauden jälkeen taas psyykkisten puolustusmekanismien käynnistyminen vaikeuttaa asian käsittelyä.

Jälkipuintitilaisuuden vetäjällä on apunaan yksi tai kaksi varavetäjää. Heillä kaikilla on kokemusta kriisityöstä ja koulutus menetelmän käyttöön. Kokous kestää 2-4 tuntia. Suositeltava osallistujamäärä on 10-15 henkilöä. Seurantakokousten tarve arvioidaan kokouksen päättyessä. Tilaisuus on luottamuksellinen eikä toisten puheita saa jälkeensä kertoa ulkopuoliselle. Ketään ei saa pakottaa käyttämään puheenvuoroja eikä muita saa arvostella. Tilaisuudessa ei etsitä vastausta kysymyksiin syyllisyydestä tai ammatillisista menettelytavoista.

Debriefing-istunto rakentuu seuraavista osista:

1. Aloitus

Ohjaaja kertoo, miksi ryhmä on koolla ja selvittää, miten tullaan toimimaan. Luottamuksellisuus on tärkeää ja muistiinpanoja ei tehdä. Jokainen voi puhua jälkeensä omista kokemuksistaan, mutta ei muiden. Tilaisuudessa on mahdollisuus käydä läpi ajatuksia, tunteita ja muistoja. Jokaisen läsnäolo on tärkeää, vaikka kokisikin selviävänsä yksin. Läsnäolo auttaa aina itseä ja muita.

2. Faktavaihe

Istunnon aikana käydään läpi, mitä todella tapahtui. Jokainen voi kertoa, mitä on saanut kuulla, onko ollut paikalla, mitä näki jne. On hyvä, että tapahtuneesta syntyy selkeä käsitys. Mahdolliset väärinkäsitykset tai huhut oikaistaan.

3. Ajatusvaihe

Käydään läpi, niitä ajatuksia, mielikuvia tai muistikuvia tapahtuma on herättänyt. Mitkä olivat ensimmäiset ajatukset heti tapahtuman jälkeen tai kun kuuli tapahtumasta? Millaisia ajatuksia ja mielikuvia on myöhemmin herännyt?

4. Reaktio eli tunnevaihe

Osallistajat kertovat, millaisia tunteita heillä on ollut, esim. pelkoa, avuttomuuden tunteita, itsesyytöksiä, turhautumista, raivoa. Keskustellaan myös siitä, mitä tuntemuksia ja kokemuksia ryhmän jäsenillä on ollut tapahtuman eri vaiheissa: tapahtumapaikalla, tilanteen lauettua, seuraavana päivänä, tällä hetkellä. Fyysisten reaktioiden kuvaaminen on myös tärkeää

5. Normalisointivaihe

Käydään läpi trauman kokemisesta syntyviä tavallisia reaktioita. Voidaan todeta reaktioissa samankaltaisuutta, vaikka toisaalta ihmisten reaktiot voivat vaihdella ja olla erilaisia eri hetkinä. Käsitellään reaktioita, jotka voivat olla odotettavissa lähipäivinä tai lähiviikkoina ja mietitään, miten silloin tulisi menetellä.

6. Päätösvaihe

Kokouksesta tehdään suullisesti yhteenveto ja sovitaan mahdollisesta seurantakokouksesta tai muista jatko-toimista esim. jatkossa mahdollisesti tarvittavista avunsaantipaikoista.

Jälkipuinnin tavoitteena on **tukea normaalin surutyön käynnistymistä** ja estää posttraumaattisen stressihäiriön syntyminen. Tavoitteena on myös auttaa osallistujia ymmärtämään omia ja toistensa reaktioita ja vahvistaa ryhmähenkeä. Posttraumaattisen stressihäiriön hoitoon on kehitetty erilaisia traumaterapeuttisia menetelmiä.

Purkukokous (ns. defusing) taas järjestetään katastrofi- tai onnettomuustilanteissa toimineille auttajille heti pelastustoimien päätyttyä. Purkukokouksessa auttajat saavat mahdollisuuden keskustella **välittömästi tapahtuneesta ja purkaa kokemuksiaan**. Lisäksi osallistujia pyritään neuvomaan, miten stressikokemuksen haittavaikutuksia pystytään lievittämään. Kokous kestää enintään tunnin. Purkukokous voidaan järjestää

useampaan otteeseen auttajien tukemiseksi, esim. kunkin päivän päätteeksi. Myös opiskelijoille ja työntekijöille voidaan järjestää purkukokous heti, kun on tullut tieto onnettomuus- tai kuolemantapauksesta. Purkukokouksen lisäksi järjestetään tällöin myös jälkipuintilaisuus.

Liite 2. Posttraumaattinen stressihäiriö (PTSD)

Traumaattisen tapahtuman jälkeen kehittyvien vaivojen ja oireiden muodostumasta käytetään psykiatrisessa diagnostiikkaluokituksessa DSM-IV termiä posttraumaattinen stressihäiriö (Posttraumatic stress disorder, PTSD). Posttraumaattisesta stressihäiriöstä käytetään myös termiä traumaperäinen stressireaktio.

Posttraumaattisen stressihäiriön diagnostiset kriteerit

A. Henkilö on kokenut traumaattisen tapahtuman, jossa:

1. hän koki, todisti tai joutui tekemisiin tapahtuman tai useiden tapahtumien kanssa, joihin liittyi todellinen tai uhkaava kuoleman tai vakavan loukkaantumisen vaara tai uhka oman itsen tai muiden fyysistä koskemattomuutta kohtaan.
2. reaktioon liittyi pelkoa, avuttomuuden tunnetta tai kauhua. Lapsilla se voi ilmetä sekavana tai levottomana käyttäytymisenä.

B. Traumaattinen tapahtuma koetaan jatkuvasti uudelleen vähintään yhdellä seuraavista tavoista:

1. toistuvia ja tungettelevia kärsimystä tuottavia tapahtuman mieleen palautumisia (kuvia, ajatuksia tai havaintoja).
2. toistuvat tapahtumaan liittyvät painajaiset.
3. toimiminen tai tunteminen ikään kuin traumaattinen tapahtuma toistuisi (kokemuksen uudelleen eläminen, mielikuvat, hallusinaatiot, takautumat).
4. henkilö kokee voimakasta psyykkistä ahdistuneisuutta tai kärsimystä joutuessaan kohtaamaan traumaattista tilannetta tai sen aihepiiriä symboloivia tai muistuttavia tilanteita.
5. fysiologinen reagointi jouduttaessa kohtaamaan traumaattista tapahtumaa symboloivia tai muistuttavia sisäisiä tai ulkoisia tekijöitä.

C. Itsepintainen traumaan liittyvien ärsykkeiden välttäminen tai reagoitiherkkyiden turtuminen (jota ei ole esiintynyt ennen traumaa), josta on osoituksena vähintään kolme seuraavista:

1. pyrkimys välttää traumaan liittyviä ajatuksia, tunteita tai keskusteluja.
2. pyrkimys välttää toimintoja, paikkoja ja ihmisiä, jotka palauttavat mieleen traumaan liittyviä muistoja.
3. kyvyttömyys palauttaa mieleen traumaan liittyviä tärkeitä tekijöitä.
4. merkittävästi vähentynyt kiinnostus tai osallistuminen tärkeisiin toimintoihin.
5. ulkopuolisuuden tai toisista vieraantumisen tunne.
6. tunneilmajujen rajoittuneisuus (esim. kyvyttömyys tuntea rakkautta).
7. tunne tulevaisuuden lyhentymisestä (esim. ei odota menestyvänsä ammatillisesti, menevänsä naimisiin, saavansa lapsia tai elävänsä vanhaksi).

D. Itsepintaisia vireystason oireita (eivät ole olleet todettavissa ennen traumaa), joista on osoituksena vähintään kaksi seuraavista:

1. nukahtamis- tai nukkumisvaikeudet
2. ärtyneisyys tai vihanpurkaukset
3. keskittymisvaikeudet
4. liiallinen varuillaanolo
5. liiallinen pelokkuus.

E. Häiriön kesto (kriteerien B, C ja D mukaisia oireita) yli kuukauden.

F. Häiriö aiheuttaa kliinisesti merkittävää epämukavuutta tai heikentymistä sosiaalisessa, ammatillisessa tai muussa tärkeässä toiminnassa.

Stressihäiriö on

- **akuutti**, jos oireet ovat kestäneet alle kolme kuukautta
- **krooninen**, jos oireet ovat kestäneet kolme kuukautta tai kauemmin
- **viivästynyt**, jos oireet alkavat yli kuukauden kuluttua tapahtuneesta.

On tärkeätä huomata, että edellä kuvatut reaktiot ovat normaaleja tapahtuman jälkeisinä viikkoina. Posttraumaattinen stressihäiriö on kyseessä vasta, kun stressireaktiot ovat jatkuneet **yli kuukauden**.

Liite 3. Tärkeimmät puhelinnumerot (päivitetty 4.3.2021)**Lukion kriisiryhmä**

040 508 0579 Rehtori
 040 587 4527 Apulaisrehtori
 040 587 4527 Opinto-ohjaaja
 040 825 6877 Opinto-ohjaaja
 0400 127 239 Terveystoimittaja
 050 466 8991 Kuraattori
 050 597 1401 Opettajainhuone
 050 597 1400 Toimisto
 050 591 5142 Sivistystoimenjohtaja

Muita tukipalveluja

112 Yleinen hätänumero
 09 471 977 Myrkytystietokeskus
 09 4711 vaihde
 016 432 835 Tornion terveyskeskus, päivystys
 040 149 1340 Yhteispäivystys Länsi-Pohjan keskussairaalassa
 040 774 3891 Nuorisopsykiatrian poliklinikan päivystävä sairaanhoitaja
 040 650 0531 Koulupsykologi
 040 481 3392 Koulupsykologi
 050 566 4874 Perheneuvola, toimisto
 010 414 0160 Työterveyshuolto, ajanvaraus
 0400 696 758 Työsuojeluvaltuutettu
 040 556 8676 Tornion seurakunta, kirkkoherranvirasto
 040 825 0280 Tornion seurakunta, kirkkoherra

OHJEITA ÄKILLISEN KRIISITILANTEEN (kuolema) VARALLE:

1. Kun joku henkilökunnan jäsenistä saa kuulla esim. kouluun liittyvästä kuolemantapauksesta, hän **tiedottaa siitä rehtoria**.
2. **Rehtori kutsuu tarvittaessa kriisiryhmän** koolle ja he yhdessä miettivät seuraavan arki/koulupäivän toimintaa.
3. Kriisiryhmässä harkitaan ulkopuolisen avun tarvetta.
4. **Rehtori informoi tapahtuneesta** koko henkilökuntaa mahdollisimman pian (esim. tekstiviestillä).
5. **Rehtori kutsuu henkilökunnan koolle** ensimmäisenä arki/koulupäivänä **ennen koulun alkamista** ja kertoo tapahtuneesta. Näin ollen opettajilla jää aikaa koota itsensä ja valmentautua opiskelijoiden kohtaamiseen. Tärkeää on myös se, että kaikki opettajat saavat yhtenäisen tiedon, mikä estää huhujen leviämisen.
6. Koulun kriisiryhmä informoi kaikkia työntekijöitä heidän **tehtävistään** kriisin aikana.
7. Kuolemantapauksesta **tiedotetaan opiskelijoille** tilanteen mukaan keskusradion kautta tai yksityisemmin luokissa.
8. Opettajat **valmistautuvat** ennen oppitunteja siihen, että opiskelijat haluavat kertoa omia tunteitaan ja kokemuksiaan (keskusteluiden etenemiseen liittyviä ohjeita, kts. kriisisuunnitelma). Etenkin kuolleen opiskelijan ryhmään keskustelutilanteissa on hyvä olla mukana myös kriisiryhmän jäsen. Mikäli koulussa on kuolleen opiskelijan sisarruksia, heidän ryhmiin luodaan mahdollisuus keskusteluun kriisiryhmän jäsenten avustuksella.
9. **Muistaminen:** kuolleelle opiskelijalle asetetaan muistopulpetti poissaolon symboliksi. Pulpetille on esim. kuva opiskelijasta, muistokynttilä ja kukkia. Lisäksi voidaan asettaa muistokirja esille, johon opiskelijat voivat käydä kirjoittamassa jäähyväiset kuolleelle.
10. **Rehtori on yhteydessä kuolleen opiskelijan kotiin** ja sopii mahdollisesta surunvalittelukäynnistä, jossa mukana rehtorin lisäksi myös ryhmänohjaaja ja tarvittaessa joku muu opettaja ja opiskelijoita.
11. Opiskelijoille luodaan **mahdollisuus ilmaista surua** tarpeen mukaan eri oppiaineissa esim. piirtämällä, kirjoittamalla, laulamalla, soittamalla, näyttelemällä.
12. Kuolleen opiskelijan ryhmässä sovitaan, miten **hautajaisiin** osallistutaan.
13. **Kaikki tiedottaminen koulun ulkopuolelle tapahtuu ensisijaisesti rehtorin kautta.**
14. Opiskelijoita on **hyvä seuraila** pitemmän aikaa ja tarvittaessa ohjata heitä edelleen terveydenhuollon piiriin.